

Täysistunto

Keskiviikko 16.2.2022 klo 14.00—19.29

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 19.29.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (14.00—15.49 ja 17.55—19.29) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.49—17.55).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 10/2022 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseneksi edustaja Anneli Kiljusen.

3. Hallintovaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 11/2022 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi hallintovaliokunnan jäseneksi edustaja Mika Karin.

4. Valtiovarainvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 12/2022 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi valtiovarainvaliokunnan jäseneksi edustaja Raimo Piiraisen ja varajäseneksi edustaja Anneli Kiljusen.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 127/2021 vp

Lakialoite LA 27/2020 vp, 6/2021 vp

Toimenpidealoite TPA 9, 10/2019 vp, 110, 117/2020 vp

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 1/2022 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 15.2.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

1. lakiehdotus

29 §

Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Teen perussuomalaisten vastalauseen mukaisen pykälämuutosehdotuksen 29 §:ään.

Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Koposen esitystä.

Ari Koponen ehdotti Kaisa Juuson kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Ari Koposen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 114, ei 24, tyhjiä 1; pois-
sa 60 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

36 a §

Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Teen perussuomalaisten vastalauseen mukaisen pykälämuutosehdotuksen 36 a §:ään.

Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Koposen esitystä.

Ari Koponen ehdotti Kaisa Juuson kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Ari Koposen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 114, ei 24, tyhjiä 1; pois-
sa 60 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

36 j §

Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Teen perussuomalaisten vastalauseen mukaisen pykälämuutosehdotuksen: uusi 36 j §.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Kopsen esitystä.

Ari Koponen ehdotti Kaisa Juuson kannattamana, että pykälä lisätään vastalauseen mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Ari Kopsen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 117, ei 25; poissa 57 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 127/2021 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin LA 27/2020 vp ja 6/2021 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 10/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle suuren valiokunnan, perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan, lakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan, sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Ulkoministeri Pekka Haaviston esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään 5 minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Lähetekeskusteluun varataan ensi vaiheessa enintään 2,5 tuntia. — Keskusteluun, ministeri Haavisto.

Keskustelu

14.05 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto antoi ihmisoikeuspoliittisen selonteon eduskunnalle 9. joulukuuta 21. Selonteko on keskeisin Suomen kansainvälistä ihmisoikeustoimintaa ohjaava asiakirja. Yhdessä viime vuonna hyväksytyt valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman kanssa selonteko ohjaa myös kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaa. [Hälinää]

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri, hetkinen. [Puhemies koputtaa] — Pyydän hiljaisuutta saliin esittelyn ajaksi. — Ministeri Haavisto.

Kiitoksia. — Selonteko on valmisteltu niin, että sen ohjausvaikutus voisi olla monivuotinen. Selonteon toimeenpano on useiden ministeriöiden vastuulla.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Ulkoministeriö on valmistellut selontekoa kiinteässä yhteistyössä oikeusministeriön sekä muiden ministeriöiden kanssa. Tukena ovat olleet kansalaistoimijoille ja viranomaisille suunnattu laaja lausuntokierros ja kuulemistilaisuudet.

Selonteossa ei kuvata tyhjentävästi Suomen perusoikeustilannetta eikä yksittäisten maiden ja valtioiden ihmisoikeustilanteita. Kansallista tilannetta käsitellään monipuolisesti useissa valtioneuvoston aiemmin annetuissa ja vielä tulossa olevissa selonteoissa ja linjauksissa. Muiden valtioiden ihmisoikeustilanteiden arvioinnissa tukeudumme YK:n, Euroopan neuvoston, Etyjin sekä Euroopan unionin tekemiin maa-arviointeihin.

Selontekoon on sisällytetty esimerkkejä toimintatavoistamme. Perus- ja ihmisoikeuksissa on viime kädessä kyse niistä käytännön toimista, joilla ihmisarvoa voidaan puolustaa ja elämänlaatua parantaa. Toivottavasti nämä esimerkit auttavat saamaan kuvan toiminnan laajuudesta ja monipuolisuudesta.

Uskoakseni olemme onnistuneet suhteellisen hyvin käsittelemään kansallisen toiminnan, EU-tason sekä kansainvälisen toiminnan keskinäistä yhteyttä. Eduskunta on aiemmin edellyttänyt kansallisen ja kansainvälisen ihmisoikeustoiminnan johdonmukaisuuden vahvistamista.

Selontekoon on sisällytetty kysymyksiä, joissa Suomi on jo pitkään saanut suosituksia kansainvälisiltä ja eurooppalaisilta ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä. Näitä ovat muun muassa naisiin kohdistuva väkivalta sekä lähisuhdeväkivalta, saamelaisten asema alkuperäiskansana sekä itsemääräämisoikeutta kunnioittava lainsäädäntö sukupuolen vahvistamisesta. Selonteon näkökulma näihin kysymyksiin on käytännönläheinen: kerromme, mitä olemme tehneet ja mitä tulemme tekemään havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.

Ärade talman! Redogörelsen drar upp riktlinjer för regeringens åtgärder på områden där Finland har fått flera rekommendationer av övervakningsorganen för konventionerna om mänskliga rättigheter. Statsrådet beaktar i sin verksamhet dessa rekommendationer, bland annat om vad gäller tillgång till social- och hälsovård på svenska och samiska, stöd till undervisning i de samiska språken samt främjande av undervisningen i romani och karelska. Finland deltar aktivt i det nordiska arbetet och Nordiska ministerrådets arbete och fortsätter främjandet av jämställdhet och minoriteters rättigheter.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuspolitiikan kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut viimeisten vuosien aikana merkittävästi. Se on huolestuttavampi ja jakaantuneempi kahdella tavalla.

Ensinnäkin ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta ja sitovuutta kyseenalaistetaan yhä järjestelmällisemmin. Tämän toiminnan pyrkimyksenä on pitää ihmisoikeuskysymykset valtioiden sisäisinä asioina. Kyse on viime kädessä siitä, miten laajasti kansalaisvapaudet ja -oikeudet toteutuvat valtioiden arkielämässä, sekä siitä, millä tavoin vallan väärinkäytöksiä voidaan valvoa ja niihin puuttua kansallisesti ja kansainvälisesti.

Suomi tukee YK:n sekä alueellisten järjestöjen ja valvontaelinten vahvaa toimivaltaa sekä resursseja käsitellä myös valtioiden sisäisiä ihmisoikeustilanteita. Sopimusvelvoitteiden noudattaminen ja toimeenpanon johdonmukainen valvonta ovat oleellinen osa vakaa- ja ennustettavaa kansainvälistä järjestelmää.

Toiseksi pyrkimykset estää naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisten oikeuksien toteutumista ovat niin ikään järjestelmällisempiä. Tämäkin toiminta liittyy usein pyrkimykseen pitää yllä epädemokraattista vallankäyttöä. Huomionarvoista

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

on, että sukupuolten tasa-arvoa kyseenalaistavia näkemyksiä esiintyy myös yksittäisissä EU:n jäsenvaltioissa. Toisaalta Yhdysvallat on irrottanut naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia kyseenalaistavien maiden yhteistyöstä. Suomi voi vaikuttaa tässäkin asiassa sen puolesta, että ihmisoikeudet kuuluvat kaikille.

Erityisesti Kiina pyrkii vahvistamaan vaikutusvaltaansa ihmisoikeusareenoilla ja kykenee vaikuttamaan suureen joukkoon YK:n jäsenvaltioita. Myös Venäjä nostaa näkemyksiään esiin yhä voimakkaammin. On tärkeää, että Euroopan unioni kykenee osoittamaan kansainvälistä johtajuutta ihmisoikeuksien puolustamisessa. Suomi toimii niin, että EU kykenee yhdessä puolustamaan ihmisoikeuksien velvoittavuutta ja on valmis puuttumaan asianmukaisella tavalla valtioiden sisällä tapahtuviin ihmisoikeusloukkauksiin ja -tilanteisiin.

Yhdysvaltojen suhtautuminen YK:n ja sen ihmisoikeusneuvoston toimintaan on vaihdellut. Sen paluu YK:n ihmisoikeusneuvoston toimintaan tulee vahvistamaan vaatimuksia maatason ihmisoikeusloukkauksiin puuttumisesta. Yhdysvaltain toimintaan myös ihmisoikeusfoorumeilla vaikuttavat suurvaltasuhteet, erityisesti suhde Kiinaan.

Suomi on YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsen tilanteessa, jossa kaikki YK:n turvallisuusneuvoston viisi pysyvää jäsentä ovat myös ihmisoikeusneuvoston jäseninä. EU on edelleen Suomelle keskeisin ihmisoikeuspolitiikan viiteryhmä ja toimintakanava, näin myös toimiessamme YK:n ihmisoikeusneuvostossa. Korostamme kuitenkin edelleen YK:n sekä eurooppalaisten hallitustenvälisten järjestöjen sekä EU:n jäsenenä EU:n yhteisen toiminnan ensisijaisuutta ihmisoikeuskysymysten käsittelyssä.

Kansalaistoiminta ihmisoikeuksien puolesta on laajentunut ja monipuolistunut. Vallan väärinkäytöksiä vastaan on syntynyt spontaania kansalaistoimintaa, seksistiseen ja rasistiseen puheeseen ja käytökseen puututaan yleisemmin, ja esimerkiksi taiteilijat ja urheilijat toimivat näkyvämmiin ihmisoikeuksien puolesta. Ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien tukeminen on jatkossakin tärkeä osa Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Kaikille kuuluvien ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen on Suomen ihmisoikeuspolitiikan ytimessä, ja se on myös tämän selonteon läpileikkaava periaate. Suomen kansainvälisessä ihmisoikeuspolitiikassa painotetaan ja edistetään aktiivisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä alkuperäiskansojen, vammaisten henkilöiden sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ja eurooppalaisessa toiminnassa lisäksi romanien oikeuksia.

Kohdennukset tehdään siksi, että voisimme resurssiemme puitteissa vaikuttaa mahdollisimman tehokkaasti niissä ihmisarvon puolustamisen kannalta keskeisissä kysymyksissä, joissa muiden valtioiden aktiivisuus on selvästi vähäisempää, sekä asioissa, joissa meillä on tarjottavana laajalti kansallista osaamista. Tämä vahvistaa myös Suomen kansainvälistä asemaa.

Annamme laajemminkin vahvan tukemme kansainväliselle toiminnalle, jotta ihmisoikeudet toteutuvat jokaisen väestöryhmän ja yksilön kohdalla. Selonteossa painotetaan eri väestöryhmien oikeuksien edistämistä myös tilannekohtaisesti. Tuemme esimerkiksi lasten ja nuorten mahdollisuutta vaikuttaa ilmastopolitiikkaan tai ikääntyneiden henkilöiden yhdenvertaisuutta nopeassa digitalisaatiokehityksessä.

Selonteon kohdennukset kansainvälisessä toiminnassa eivät merkitse kohdennuksia kansallisessa perusoikeustoiminnassa. Perusoikeudet kuuluvat Suomessa kaikille ja julkisen vallan tehtävänä on turvata myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen kaikille.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Arvoisa puhemies! Selonteko käsittelee tarkemmin kahta teemaa, joiden merkitys perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa on kasvanut merkittävästi: ensimmäiseksi ilmastomuutosta ja luontokatoa sekä toiseksi digitalisaatiota ja verkoissa tapahtuvaa informaationkulkua. Selonteko korostaa näissäkin kysymyksissä yhdenvertaisuuden toteutumista sekä kansalaistoimijoiden osallistumisoikeuksia.

Ilmastonmuutos sekä äärimmäiset sääilmiöt iskevät muita kovemmin heihin, joiden ihmisoikeustilanne on jo ennestään heikompi. Suomi toimii niin, että kaikki ihmiset taustastaan ja ominaisuuksistaan riippumatta voidaan pitää mukana kehityksessä ja että kehitys ja osallistuminen tapahtuvat ilman syrjintää.

Ympäristöä ja ihmisoikeuksia koskeva kansainvälinen ohjeistus tulee lisääntymään. On tärkeää, että perus- ja ihmisoikeussuojan tasoa voidaan tuolloin vahvistaa sekä turvata avoin tiedonsaanti ja osallistumisoikeudet.

Toisaalta nopealla digitalisaatiokehityksellä voi olla sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Uudet teknologiat voivat parantaa esimerkiksi palvelujen saatavuutta tai osallistumismahdollisuuksia. Haitallisesti käytettynä tuloksena voi olla yksityisyyden suojan heikkeneminen, kansalaisoikeuksien rajoittaminen tai digitaalisten kuulujen kasvu. Yksityisillä toimijoilla tulee olla oma vastuunsa uuden teknologian kehittämisessä ja käytössä sekä verkkosisällöissä.

Arvoisa puhemies! Toivon vilkasta keskustelua näistä teemoista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Werning.

14.15 **Paula Werning sd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joulukuussa julkistettu valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko ohjaa hallituksen ja Suomen ihmis- ja perusoikeustoimintaa pitkällä aikavälillä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Edellisen kerran ihmisoikeuspoliittinen selonteko on annettu vuonna 2014, jonka jälkeen niin Suomessa kuin maailmalla on tapahtunut isoja muutoksia. Huolestuttavaa on, että autoritäärisen vallankäytön piirteet ovat maailmalla lisääntyneet, kuten olemme saaneet huomata ihan lähiympäristössämme. Uudet, teknologiset ulottuvuudet tuovat uudenlaisia riskejä perus- ja ihmisoikeuksien toteutukselle, kuten tuovat myös ilmastomuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.

Suomen ihmisoikeuspolitiikka perustuu ihmisarvon ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisuuden kunnioittamiselle. Ihmis- ja perusoikeuksien tukemisen tärkeys tulee vain kasvamaan tulevaisuudessa. Nämä eivät saa olla vaihtokaupan kohteita, ja siitä me sosiaalidemokraatit pidämme huolen.

Ihmis- ja perusoikeuksien tukemiseen tähtäävä politiikka on myös turvallisuutta laajemmin tukevaa politiikkaa. Me sosiaalidemokraatit katsomme, että avain monien ongelmien ehkäisemiseen on monenkeskisen yhteistyön edistäminen. Siihen tarvitsemme kansainvälistä yhteistyötä monella tasolla. Suomi on tukemassa monen kansainvälisen järjestön toimintaa. Tulevaisuudessa on tärkeää huolehtia siitä, että järjestöjen toimintamahdollisuuksia ei tarpeettomasti rajoiteta kiristämällä ja että tukea jatketaan.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Oikeusvaltioperiaate ja demokratia muodostavat tärkeän pohjan perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalle valtiolle. Kuten olemme saaneet viime aikoina huomata, oikeusvaltiokehityksen ja demokratian tukeminen eivät ole pelkästään vaaleista kiinni. Kansainvälisen demokratiajärjestö IDEAn mukaan maailman demokratian tilassa on tapahtunut käänne huonompaan. Demokratian ja oikeusvaltion toimimi-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

seen tarvitaan itsenäinen ja moniääninen kansalaisyhteiskunta, joka puolustaa demokratian perusarvoja. Myös naisten ja vähemmistöjen, kuten vammaisten, oikeuksien tukeminen kuuluu samaan pakettiin. Tärkeänä tehtävänä on huolehtia myös tulevaisuudesta ja lasten ja nuorten oikeuksista.

Stöd till kvinnors och minoriteters rättigheter, däribland funktionshindrade, är en del av en helhet. Att sörja för framtiden, barnens och de ungas rättigheter, är också viktigt.

Jotta ihmiset eivät työnteon seurauksena kärsi terveydellisistä, sosiaalisista tai taloudellisista haitoista, on myös yrityksillä oma osansa kannettavana. Ihmis- ja perusoikeuksien toteutuminen työelämässä on meidän kaikkien asia, jota esimerkiksi yritysvastuulainsäädännön selvittäminen tämän hallituskauden aikana tukee. Demokraattinen oikeusvaltio tarjoaa vakautta ja ennakoitavuutta myös yritystoiminnalle. Tätä tukee myös vahva kansalaisjärjestötoiminta. Yhteiseen näkemykseen päästään parhaiten yhdessä sopimalla.

Arvoisa puhemies! Kuten selonteossakin todetaan, taloudellisella ja sosiaalisella eriarvoisuudella on vahva yhteys ihmis- ja perusoikeuksien puutteelliseen toteuttamiseen. Pienet merkit, kuten äänestysaktiivisuus, voivat lopulta kertoa suurta tarinaa siitä, miten ihmiset kokevat voivansa osallistua yhteiskunnan toimintaan. Osallisuuden ja yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien eteen onkin tärkeää tehdä toimia niin meillä Suomessa kuin sen ulkopuolellakin. Ruohonjuuritasolla pystytään tukemaan kansalaisjärjestötoimintaa ja mahdollistamaan monimuotoisia kanavia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Yhdessä tekeminen ja luottamus ovat jo pitkään olleet pohjoismaisen hyvinvointivaltion perusta. Emme ole ikinä kaikki samaa mieltä toteutettavista toimista, mutta on ensiarvoista, että jokainen kokee tulevaisuutensa kuulluksi. Sananvapautta uhkaavat kuitenkin yritykset hiljentää kanssaihmiä järjestelmällisen maalittamisen, pelottelun tai painostamisen kautta. Osaltaan ihmis- ja perusoikeuksien toteuttamista heikentävät myös esimerkiksi valeutisten levittäminen ja vihapuheen lietsominen. Tällaiselle toiminnalle ei pidä olla Suomessa eikä maailmalla tilaa.

Itse hoitajana työskennellessäni olen nähnyt ihmisten eriarvoisen tilanteen elämässä. Hoitotyössä jos jossain on kyse siitä, että ihmiset ovat yhtä arvokkaita. Tätä taustaa vasten peilaten näen sen, että työtä ihmisoikeuksien toteutumisen eteen riittää jatkossakin.

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä antaa tälle selonteolle täyden tukensa ja toivoo rakentavaa keskustelua sen tiimoilta valiokunnassa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Meri.

14.20 **Leena Meri ps** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisen selonteon mukaan Suomi edistää aktiivisesti muun muassa ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista kansainvälisesti. Suomen kehityspolitiikan tavoitteena on esimerkiksi vahvistaa oikeuslaitoksen toimintakykyä, julkishallinnon läpinäkyvyyttä sekä kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusmahdollisuuksia. On tärkeää, että Suomi osaltaan edistää ihmisoikeuksia, oikeuslaitosten toimintakykyä sekä demokratian toteutumista kansainvälisessä yhteistyössä. Rahaallisen kehitysavun jakamisessa on kyllä paljon parannettavaa, sillä Maailmanpankin selvityksen mukaan varoja valuu edelleen veroparatiiseihin ja korruptioon. Tähän pitää kiinnittää vakava huomio.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Ei pidä nyt unohtaa, että Suomen sisällä on ongelmia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa. Tasavallan presidentti Niinistö totesi muutama viikko sitten täällä valtiopäivien avajaisissa pitämässään puheessa seuraavasti: "On havahduttu siihen, että ihmisoikeuskeskeisyyttä on myös omien kansalaisten varjelu pahalta." Hämmäntävää onkin, kuinka vähän tässä selonteossa puututaan Suomen omiin perus- ja ihmisoikeusongelmiin.

Oikeudenkäyntien viivästyminen on pitkään ollut ongelma Suomessa. Riita-asiain käsittelyt kestävät vuosia. Rikosasia saattaa seistä poliisilla ja syyttäjällä pitkään ennen kuin se edes pääsee tuomioistuimen pöydälle. Oikeuslaitoksen perusrahoituksen puute aiheuttaa kestämättömiä ongelmia oikeusturvan toteutumisessa ja valtavasti inhimillistä kärsimystä.

Perheissä tapahtuva lähisuhdeväkivalta on Suomessa ongelma. Uhreja ovat usein myös perheen lapset, vaikka käytetty väkivalta ei heihin aina kohdistuisi suoranaisesti. Lasten ja nuorten pahoinvointi on kasvava huoli. Samaan aikaan vanhustenhoidossa tulee jatkuvasti ilmi puutteita perushoittoon ja hyvinvointiin liittyen. Lakisäätteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisessä on Suomessa siis merkittäviä puutteita, ja usein hoitoon pääsee vasta pää kainalossa. Vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet eivät toteudu. Hallituksen tulee siksi varmistaa suomalaisen oikeusvaltion ja perusturvan toteutuminen sekä varmistaa riittävä rahoitus ja resurssit oikeusturvan aidoksi toteutukseksi.

Aikaisemmissa selonteissa vuosilta 2009 ja 2014 on käsitelty selvästi systemaattisemmin ja kattavammin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista nimenomaan myös Suomessa, mikä tästä nyt kyllä puuttuu. Nyt annettu selonteko jättää kotimaiset ihmis- ja perusoikeusongelmat vähäisemmälle ja keskittyy kansainväliseen ihmisoikeustilanteeseen maailmalla. Suomen sisäisiä ongelmia ei analysoida eikä tavoitteita aseteta eikä ratkaisuja löydy. Kyseessä on selkeä ideologinen valinta. Näyttää siis jälleen kerran siltä, että hallituksen maailmankuvassa koko muu maailma tulee ensin ja suomalainen sitten, jos aikaa jää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kiinnitän huomiota sananvapauden tilaan Suomessa. Sananvapaus on keskeinen perus- ja ihmisoikeus. Viime aikoina, kuten äskeysissäkin puheessa ehkä toiselta näkökulmalta, on puhuttu paljon vihapuheesta, ja myös tässä selonteossa todetaan Suomen toimivan johdonmukaisesti vihapuheen poiskittämiseksi. Vihapuheesta puhuttaessa pitäisi kuitenkin pitää erillään sallittu vihainen puhe ja laitton rikoksen yllyttävä puhe. Laittoman puheen ja vihaisen puheen välistä rajaa hämärtämällä pyritään eri mieltä olevien vaientamiseen, mitä on pidettävä erittäin vaarallisena kehityksenä demokraattisessa valtiossa, joka kutsuu itseään oikeusvaltioksi.

Kysymys siitä, minkälaista puhetta on syytä pitää laittomana erityisesti kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevilta osin, on olennainen, ja perussuomalaisten mielestä pykälää olisikin täsmennettävä koskemaan vain selkeästi rikoksella uhkaamista tai yllyttämistä. Voimassa oleva nykyinen pykälä ei ole täsmällinen eikä tarkkarajainen, eivätkä ihmiset voi varmuudella ennakoita, mitkä heidän puheistaan voivat joutua rikosprosessin kohteeksi. — Ovatko oikeusvaltio ja sananvapaus tätä tämän päivän Suomessa?

Perussuomalaiset esittävät, että hallitus turvaa sananvapauden toteutumisen ja korjaa rikoslakia perussuomalaisten esittämällä tavalla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sirén.

14.26 **Saara-Sofia Sirén kok** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen ulkopoliittikan arvopohja koostuu ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja tasa-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

arvon edistämisestä kaikessa kansainvälisessä toiminnassamme. Näiden mahdollisimman vahva yleismaailmallinen toteutuminen luo pohjan kestäväälle rauhalle ja vakaudelle. Siksi Suomen on syytä painottaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan arvojen ja ihmisoikeuksien merkitystä.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien toteutumiseen pohjautuva monenkeskinen sääntöperäinen maailmanjärjestys tarjoaa kiistatta Suomelle liikkumatilaa ja vaikutusmahdollisuuksia etujemme ajamiseksi. Kun puhumme kansainvälisen politiikan suurista kehitystrendeistä ja suurvaltakilpailun kiihtymisestä, emme kuitenkaan voi sivuuttaa arvoriitojen lisääntymistä. Ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja demokratian kehittyminen kulkevat käsi kädessä, oli suunta sitten eteenpäin tai takapakkia. Ihmisoikeuspoliittisen selonteon arvion mukaan ihmisoikeus- ja demokratiatilanne on jo pitkään heikennyt kymmenissä valtioissa, ja oikeusvaltiokehitykseen kohdistuu voimakasta kyseenalaistamista. Freedom House -tutkimuslaitoksen mukaan vuosi 2021 oli 15. peräkkäinen vuosi, kun demokratia taantuu maailmanlaajuisesti. Useat muutkin demokratian tilaa arvioivat kansainväliset tutkimuslaitokset vahvistavat tämän valitettavan kehityssuunnan.

Myös koronapandemia on osoittanut, miten samoissa olosuhteissa osa valtioista on jyrkentänyt otettaan ihmisoikeuksien kustannuksella, kun osa taas antaa mahdollisuuden kritiikkiin ja oikeuksien puolustamiseen. Vahvistunut autoritaarisuus näkyy maailmalla muun muassa sananvapauden ja kansalaistoiminnan tukahduttamisena sekä etenkin naisten ja vähemmistöjen oikeuksien polkemisena. Näemme eräissä EU:n jäsenmaissakin huolestuttavaa kehitystä. Todistamme myös, miten toiminta kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden heikentämiseksi on aiempaa suurempaa politiikan eri näyttämöillä. Esimerkiksi Venäjä ja Kiina ja joukko muita ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta kyseenalaistavia valtioita ovat lisänneet keskinäistä yhteistyötään YK:n ihmisoikeuselimissä.

Emme voi sivuuttaa ihmisoikeuksien merkitystä niin isoilta kuin pieniltäkään tuntuvisissa asioissa saatikka niiden heikentymistä maantieteellisesti lähellä tai kaukana sijaitsemissa paikoissa. Kansainvälisten sopimusten takaamat ihmisoikeudet eivät ole asioita, joita voimme vain edistää. Valitettavasti yhä useammin kyse on ihan siitä, miten niiden asemaa puolustetaan.

Arvoisa puhemies! Arvoista ja ihmisoikeuksista puhuminen ei ole millään tavalla ristiriidassa kansallisten etujen painottamisen kanssa. Ihmisoikeudet on helppo nähdä kovenuneessa maailmassa pehmeinä asioina, mutta demokratioilla on kuitenkin suojelua vaativia etuja. Arvojen merkitystä osana kansainvälisen politiikan agendaa korosti Yhdysvaltain presidentti Joe Bidenin viime joulukuussa koolle kutsuma demokratioiden huippukokous.

Pelipaikkoja kansainvälisen arvopohjaisen yhteistyön edistämiseksi kannattaakin hakea aktiivisesti. Suomelle keskeisimpiä alustoja ihmisoikeuksien edistämiseksi ovat ennen kaikkea Yhdistyneet kansakunnat, Euroopan unioni, Euroopan neuvosto sekä yhteistyömme kumppaneidemme kanssa. On erityisen arvokasta, että Suomi toimii YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenenä vuosina 2022—2025. Tälle työlle on annettava täysi tuki.

Oman tilaisuutensa tarjoaa Suomen lähestyvä Etyj-puheenjohtajuuskausi ja Helsingin päätösasiakirjan juhluvuosi 2025. Vuoden 1975 Helsingin-kokouksessa käsiteltiin isoin osin geopoliittisia turvallisuuskysymyksiä, mutta myös ihmisoikeuksia. Juhlavuoden ja Suomen puheenjohtajuuskauden lähestyminen voisivat tarjota laajan poliittisen agendan, johon voisi sisältyä muistutus kansainvälisten ihmisoikeussopimusten voimassaolosta.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Meidän tulisi myös pohtia aiempaa läheisempää yhteistyötä Pohjoismaiden välillä, joissa on pitkät perinteet ihmisoikeuksien puolestapuhujina. Voisiko yhteispohjoismaisesta toiminnasta löytyä tilaa uusille aloitteille, joilla voisimme edistää yleismaailmallisten arvojen toteutumista?

Arvoisa puhemies! Meillä Suomessa on kokemusta siitä, miten demokraattiset institutiot, ihmisoikeuksien toteutuminen ja oikeusvaltioperiaate ovat rauhan ja kehityksen edellytys. Siksi demokratiaa on tuettava siellä, missä sille tarjoutuu mahdollisuuksia, ja suojeltava erityisesti siellä, missä se on uhattuna. Suomenkin turvallisuuden varjelu alkaakin rajojemme ulkopuolelta, arvojemme puolustamisesta kansainvälisesti.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen, Mikko.

14.31 **Mikko Kinnunen kesk** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsiperhe ostaa talon, joka paljastuu homepommiksi. Riita etenee oikeuteen. Jono kestää puolitoista vuotta, eri oikeusasteiden käsittely viisi vuotta. Lopulta kauppa puretaan. Kauppasumma tuomitaan palautettavaksi, mutta palautettavia rahoja ei enää ole. Kaiken jälkeen perhe voi huonosti. Taloudellinen tilanne on mahdoton, kokonaisuus kohtuuton. Oikeusjärjestelmämme on ruuhkautunut. Käräjäoikeuksien ruuhkaa tuleekin purkaa.

Vaikka kehitettävää on, meillä on hyvä maa. Suomessa asuvilla on laajat oikeudet harjoittaa uskontoaan, käydä koulua, tehdä työtä, yrittää ja sanoa mielipiteensä. Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet kuuluvat kaikille. Niiden pitää toteutua koko Suomessa, jokaisen kohdalla.

Meidän tulee johdonmukaisesti ja sitkeästi vahvistaa perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia niin kotimaassa, Euroopassa kuin maailmalla. Tämä huolellisesti laadittu selonteko linjaa kansallista ja kansainvälistä toimintaamme. Kiitos, että selonteosta tehdään vielä selkokielinen versio.

Arvoisa puhemies! Emme elä yksin. Olemme toisillemme lähimmäisiä. Keskusta korostaa kehitysyhteistyössä jokaisen oikeutta puhtaaseen veteen, ruokaan sekä koulunkäyntiin, työhön ja yrittämiseen.

Suomi edistää ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. On arvokasta tehdä monenkeskistä yhteistyötä, edistää kattavia sopimuksia ja valvoa niiden toteutumista. Demokratia on heikentynyt ja oikeusvaltioperiaate romuttunut monessa maassa. Kiinan ja Venäjän tilanne huolestuttaa. Suomen tehtävä on nostaa ihmisoikeusasiat keskusteluun, kun kohtaamme kahdenvälisesti. Euroopan unionin tulee puolustaa ihmisten oikeuksia yhtenä rintamana.

Arvoisa puhemies! Selonteko linjaa myös sananvapauden turvaamisesta. Sananvapauden kuuluu myös sananvastuu. Vaikutamme vahvasti sanoillamme. Sanat ovat tekoja. Sanan voimalla voi yllyttää vihaan, vastakkainasetteluun, väkivaltaan. Sanalla voi myös korjata.

Sisällissodan jälkeen Kyösti Kallio puhui Nivalan kirkossa siitä, että on luotava Suomi, jossa ei ole punaisia ja valkoisia vaan Suomen tasavallan kansalaisia, jotka tuntevat olevansa yhteiskunnan jäseniä ja viihtyvät täällä.

Puhutaan rakentavasti ja kunnioittaen toisillemme. Sovitellaan, neuvotellaan, etsitään yhteistä ymmärrystä. Eletään rauhassa ja sovussa kaikkien kanssa, vaikka olemme asioista eri mieltä. Viedään sovintoa myös maailmalle.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Arvoisa puhemies! Selonteko käsittelee varsin vähän sivistyksellisiä oikeuksia. Nuoret ja lapset ovat arvokkainta, mitä meillä on. He tekevät tulevaisuuden. Yksinäisyys ja mielenterveyden ongelmat lisääntyvät. Nuoria putoaa kelkasta. Tehdään kaikki sen eteen, että jokainen nuori kokee elämänsä merkitykselliseksi ja itsensä arvokkaaksi, tasavertaiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

YK:n turvallisuusneuvosto haluaa nuoret mukaan tukemaan rauhanomaista toimintaa ja ehkäisemään konflikteja ennalta. Kuunnellaan nuoria, tuetaan heitä, otetaan heitä mukaan ratkomaan ympäristön ja muita haasteita. Annetaan heille mahdollisuus kasvaa rauhan ja ihmisoikeuksien puolustajiksi, vaikuttamaan laillisin keinoin.

Sivistys ja koulutus ovat demokratian ja hyvinvoinnin perusta. Sydämen sivistys lisää ymmärrystä ja edistää vuoropuhelua. Vahvistetaan koulujen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta ja järjestöjen työtä. Pidetään huoli siitä, että ihmiset saavat oikeaa tietoa ja oppivat lukemaan kriittisesti mediaa. Huolehditaan kaikenikäisten digitaaloista. Annetaan jokaiselle avaimet elämänmittaiseen oppimiseen, persoonallisuuden ja luovuuden kehittämiseen osana ihmisarvoista elämää.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten oikeusturvan puolustajien on oltava valppaana. Suotuisa tilanne ei pysy itsestään. Epäkohdat on syytä korjata, hyviä asioita on syytä vahvistaa. Tärkeintä on muistaa, että jokainen ihminen on mittaamattoman arvokas.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Noora.

14.36 Noora Koponen vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet ovat enemmän kuin sana ja enemmän kuin poliittinen ohjelma. Ihmisoikeus on oikeutta saada olla vapaa ja oikeutta saada olla yhdenvertainen. Ihmisoikeus on arvo, joka on aina jakamaton — ihonväriä katsomatta, sukupuolta tuntematta tai oikeita sanoja sanomatta. Ihmisoikeuksien äärellä olemme lähempänä ihmisyyttä kuin missään muualla — lähempänä minuutta, lähempänä vapautta tai vielä liian kaukana niistä, lähempänä sitä, mitä jokainen ihminen eniten toivoo itselleen ja rakkaalleen; oikeutta olla minä.

Ihmisoikeudet mielletään usein joksikin, joka on irrallinen arjesta, sanaksi, jota on helppo käyttää aukomatta sen syövereitä enempää. Mutta keitä he ovat, joiden oikeuksista puhutaan? Keitä he ovat, joiden ihmisoikeuksien toteutuminen vaatii vielä enemmän kuin mitä teemme tällä hetkellä?

Usein ihmisoikeuksista puhutaan, kun puhumme esimerkiksi kehitysavusta tai vähemmistöryhmistä. Ihmisoikeudet eivät katso valtion rajoja, sukupuolta tai kulttuuritaustoja. Harvoin muistetaan, että myös ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden kato uhkaavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, ja myös niiden merkitys ihmisoikeuskysymyksenä on kasvanut. Tosiasiassa ihmisoikeudet koskettavat ihan jokaista meistä kaikilla elämän osa-alueilla joka päivä ja velvoittavat toimimaan — jokaista meistä — huolehtimaan siitä, että tämä maailma olisi turvallinen meistä kaikkein pienimmille ja kaikkein heikoimmille.

Nyt käsitellyssä oleva ihmisoikeuspoliittinen selonteko on merkittävä askel sen eteen, että aidosti vahvistamme yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallistumisoikeuksien toteutumista. Ohjelma painottaa erityisesti naisten, saamelaisten, vammaisten henkilöiden sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia. Se painottaa kestävä kehityksen tärkeyttä, ilmastonmuutoksen hillintää ja luonnon monimuotoisuuden puolustamista, ja se

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

painottaa tiedonvälityksen merkitystä ja saavutettavuutta perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Samaan aikaan elämme maailmassa, jossa asenteet ovat koventuneet ja tiedonvälitys on polarisaation luomisen väline. Vähemmistöihin kuuluvat henkilöt kohtaavat vihapuhetta, ja maalittaminen on lisääntynyt. Turvallisuuden tunne horjuu. Ihmisten pahoinvointi ei ainoastaan tunnu, vaan se myös näkyy ja kuuluu. Maailmanlaajuinen pandemia on haastanut Suomea ennennäkemättömällä tavalla, ja sen langettama varjo kulkee kanssamme vielä pitkään. Mutta samalla pandemia on tuonut vahvemmin näkyväksi ne ihmiset, jotka aiemmin ovat kadonneet rakenteiden, kriteereiden tai määritelmien sekaan — ne ihmiset, joiden ihmisoikeuksien toteutuminen on epävarmaa joka ikinen päivä.

Arvoisa puhemies! Yksi ihmisoikeuksien tärkein käsite on vapaus, ja samalla se on asia, joka ei ole kaikille mahdollista. Vammaisen ihminen ei voi valita tapaa, jolla hän haluaisi elää. Sen määrittää yhteiskunta. Sen määritämme me. Pieni lapsi ei voi valita polkua, jota hän kulkee. Sen valitsemme me. Me määritämme sen, onko vammaisella henkilöllä lupa saada henkilökohtaista apua arkeensa vai ei. Me määritämme sen, onko hänellä lupa kulkea taksilla kauppaan neljä vai kahdeksan kertaa kuussa. Me määritämme sen, mitkä hänen mahdollisuutensa kouluttautua ovat, ja me määritämme sen, missä hänen kotinsa saa olla. Me valitsemme sen, voiko lapsi selviytyä koulumaailmassa yhdenvertaisesti. Me valitsemme sen, saako lapsi kasvaakseen riittävästi tukea vai ei, ja me valitsemme sen, saako lapsi kokea, että hänen perheensä on tasavertainen. Vammaisen ihminen on yhdenvertainen, jos sallimme hänen olla. Lapsi oppii, jos sallimme hänen oppia.

Me vihreissä olemme sitoutuneet edistämään ihmisoikeuksien toteutumista. Olemme sitoutuneet huolehtimaan siitä, että joka ikinen lapsi saa oikeuden oppia, oikeuden turvalliseen lapsuuteen, oikeuden omaan perheeseen ja oikeuden tulevaisuuteen, jossa on hyvä elää. Me olemme sitoutuneet huolehtimaan siitä, että ihminen, joka tarvitsee tukea arkeensa ollakseen yhdenvertainen, sitä myös saa.

Pienten askelten tukeminen ja vieraiden käsien auttaminen on ainoa oikea tapa tehdä politiikkaa, mutta se vaatii halua. Jokaisella ihmisellä on oltava oikeus ja mahdollisuus kokea elämässään vapautta ja riippumattomuutta.

Ihmisoikeudet ovat läsnä kaikkialla. Ne ovat läsnä, kun turvaamme tulevien sukupolvien elämää. Ne ovat läsnä, kun torjumme ilmastonmuutosta. Ne ovat läsnä, kun puhumme saamelaisten oikeuksista. Ne ovat läsnä, kun turvaamme jokaisen lapsen oikeutta oppia, kun turvaamme jokaisen ihmisen oikeutta omaan kotiin, kun turvaamme jokaisen lapsen oikeutta vanhempiin, kun turvaamme oikeutta koskemattomuuteen ja kun turvaamme oikeutta kulttuuriin. Ihmisoikeudet ovat läsnä jokaisessa ihmisessä, ja jokaisen arvo ansaitsee sen, että ne myös toteutuvat.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

14.42 **Veronika Honkasalo vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet ovat oikeusvaltion kivijalka. Ihmisoikeudet ovat demokraattisen yhteiskunnan perusta.

Nyt käsiteltävä ihmisoikeuspoliittinen selonteko linjaa Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Vakaa ja määrätietoinen työ ihmisoikeuksien ja kansainvälisen sääntöperustaisen järjestelmän turvaamiseksi onkin tärkeämpää kuin vuosiin. Viime aikoina ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta ja roolia koko kansainvälisessä järjestelmässä on pyritty horjuttamaan ja kyseenalaistamaan.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Kuvittelemme usein, että ihmisoikeusongelmat tapahtuisivat jossakin muualla. Kuitenkin myös meillä Suomessa ja Euroopassa ihmisoikeusongelmat ovat todellisuutta ja kehityssuunta on huolestuttava. Yritykset heikentää ihmisoikeusjärjestelmää ovat tulleet lähemmäksi ja lähemmäksi. Euroopassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia on heikennetty, sananvapautta ja kansalaistoiminnan mahdollisuuksia on rajoitettu, naisten oikeuksia on kavennettu, tuomioistuinten puolueettomuutta on koeteltu. Ihmisoikeusloukkaukset kohdistuvat usein vähemmistöihin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisryhmiin. Etniset vähemmistöt, vammaiset, alkuperäiskansoihin kuuluvat ja turvapaikanhakijat kuuluvat niihin, joiden ihmisoikeuksien toteutuminen ei ole vielä riittävällä tasolla. Selonteossa nämä ryhmät on otettu huomioon varsinkin kansainvälisen toiminnan painopisteinä. Työtä on kuitenkin tehtävä myös meillä Suomessa.

Arvoisa puhemies! Emme myöskään voi välttyä siltä tosiasialta, että elämme maailmassa, jossa rikkaimmalla prosentilla on yllin kyllin ja joillakin ei ole mitään. Kasvava eriarvoistuminen on omiaan yhä syventämään perus- ja ihmisoikeusloukkauksia ja kasaamaan useita erilaisia ihmisoikeusongelmia samojen henkilöiden kohdalle.

Eriarvoistuminen näkyy myös Suomessa. Erot näkyvät esimerkiksi terveydessä ja koulutuksessa. Ne näkyvät asunnottomuutena, marginalisoitumisena. On tiedossa, että heikko taloudellinen asema voi edelleen heikentää jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevien ihmisoikeuksien toteutumista. Aivan avainasemassa on syrjintään puuttuminen. On erittäin tärkeää, että Suomi on ottanut erityiseksi painopisteekseen yhdenvertaisuuden edistämisen, syrjityimpien väestöryhmien oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon toteutumisen.

Arvoisa puhemies! Toinen tosiseikka on, että ilmastomuutos ja luonnon monimuotoisuuden kato uhkaavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Emme voi välttyä tarkastelemasta ihmisoikeusjärjestelmän onnistumista ilman, että huomioimme ympäristökriisin vaikutukset. Mikäli emme toimi ilmastokriisin ratkaisemiseksi, sen aiheuttama ruokaturvan heikkeneminen, pakolaisuutta aiheuttavat luonnonilmiöt, sairaudet ja yhteiskuntien epävakauden kasvu vaarantavat ihmisoikeuksien toteutumisen ratkaisevalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Yksin emme kuitenkaan voi täysimääräisesti ihmisoikeustyössä onnistua. Meidän tehtävänä on tukea ja edistää ihmisoikeuskysymysten käsittelyä eri kansainvälisissä ja EU:n toimielimissä. Meidän tulee puuttua kansainvälisten toimielinten kautta johdonmukaisesti ihmisoikeusloukkauksiin ja tukea ihmisoikeuspuolustajia eri puolilla maailmaa. Meidän on itse kaikessa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa painotettava ihmisoikeuksien toteutumista.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet perustuvat oikeudellisesti sitovaan järjestelmään, kuitenkin poliittisilla toimilla on olennainen rooli ihmisoikeuksien toteutumisessa. Poliitikalla voi aiheuttaa ihmisoikeusongelmia tai sillä voi korjata niitä. On tärkeää, että Suomen vankka ihmisoikeustyö ei perustu hallituskautteen, vaan jokainen hallitus kantaa vastuun ihmisoikeuksien toteutumisesta ja edistämisestä. Ihmisoikeudet, oikeusvaltio ja demokratia ovat kaikki kolme kiinteässä keskinäisessä yhteydessä: ilman yhtä ei ole muita. Kulkeamalla näiden kolmen pohjustamaa polkua voimme edetä kohti tulevaisuutta, joka on kaikille yhdenvertainen ja tasa-arvoinen, jossa kaikki voivat elää ihmisarvoista elämää ja jossa yhteiskunnallinen rauha ja vakaus on turvattu. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Biaudet.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

14.47 **Eva Biaudet r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet eivät ole samanlaisia kuin muu politiikka ja politiikan tekeminen. Niitä koskeva päätöksenteko ei ole pragmaattista eikä aina myöskään yksinkertaista. Ihmisoikeuksien suhteen ei haeta kompromisseja. Valta antaa mahdollisuuden parantaa maailmaa, mutta myös demokratioissa meidän tulee olla valppaina. Vaarana on, että enemmistöt ottavat suurempia vapauksia ja hyväksikäyttävät valta-asemaansa vähemmistöjen tai yksittäisten heikossa asemassa olevien ihmisten kustannuksella. Siksi valtiiovallan on suojeltava yksilöiden oikeuksia. Tässä Suomi voi olla ylpeä esimerkiksi varsin ainutlaatuisista pohjoismaisista mekanismeistaan ja erityisvaltuutetuistaan, joiden avulla tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä valvotaan ja edistetään.

Vi i SFP är glada för att regeringsprogrammet har höga ambitioner beträffande mänskliga rättigheter som måste fortskrida över valperioderna, och vi är glada över att redogörelsen även behandlar sambanden mellan mänskliga rättigheter och andra viktiga politikområden såsom teknologi-, klimat- och biodiversitetsfrågor. Vi vill också främja företagens ansvarsfulla verksamhet genom att föra vidare lagen om företagsansvar.

Ärade talman! Demokratiska stater med respekt för rättsstaten är sällan aggressiva i sin utrikespolitik. Redogörelsen betonar sambandet mellan fred, mänskliga rättigheter och utveckling, och freden kan inte tas för given. Vi följer med oro hur demokratin tillstånd och respekten för rättsstatsprincipen har försvagats i tiotals stater under det senaste årtiondet, till och med i Europa.

Tällä hetkellä monenvälinen yhteistyö ja sääntöihin perustuva ihmisoikeusjärjestelmä kyseenalaistetaan sekä sisältä- että ulkoapäin. Pohjoismaissa on tarpeen etsiä samanmielisiä liittolaisia äärioikeiston ja äärikonservatiivisten ajatusten vastaiseen työhön. Emme voi myöskään ummistaa silmiämme siltä, että Kiina ja Venäjä ja joukko muita YK:n ihmisoikeuseliimiin kuuluvia maita haastavat universaalit ihmisoikeudet, ja muun muassa Afganistanin ja uiguurien tilanne on jatkuvasti pidettävä mielessä, ja Suomen on jatkettava ihmisoikeusaktivistien työn aktiivista tukemista, konkreettisesti tällä hetkellä Afganistanin naisaktivisteja ja -toimittajia.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuspolitiikkamme perustuu kaikista heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien, kuten vammaisten henkilöiden, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen, romanien, turvapaikanhakijoiden ja alkuperäiskansojen suojelemiseen. Ruotsalainen eduskuntaryhmä toivoo, että ehdotus saamelaiskäräjälaista etenee pian ja tulee eduskuntaan. Olemme iloisia siitä, että hallitus on asettanut saamelaisten totuus- ja sovintokomission, jonka tavoitteena on tunnistaa ja arvioida saamelaisten historiallista ja nykyistä syrjintää Suomessa.

Ärade talman! Det är oroväckande att både FRAs undersökning från 2018 och den universella periodiska granskningen som företogs i FN:s råd för mänskliga rättigheter lyfter fram rasism och hatprat som problem i Finland. För oss i SFP är det ytterst viktigt att vi fortsätter konsekvent bekämpa rasism, hatretorik och desinformation på alla nivåer.

Naisten ja tyttöjen aseman vahvistaminen on yksi Suomen painopisteistä. Naisten oikeudesta määrätä itsestään ei voi tehdä kompromisseja. Suomen tulee aina edistää naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa, oikeutta aborttiin sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

-oikeuksia. Suomen sitoutuminen feministiseen ulkopoliittikaan esimerkiksi Ruotsin ja Saksan tapaan olisi tärkeä askel.

Ärade talman! SFP vill att Finland har en ledande position i förverkligandet av mänskliga rättigheter. Det är i Finlands intresse att stärka mänskiorättskonventionssystemet i EU, i FN, i Europarådet och OSCE. I jämställdhetspolitik har Finland en stark trovärdighet och vårt land är en förebild för många. Det här kan vi använda. — Tack, kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

14.52 **Antero Laukkanen kd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihmis-
keuspoliittinen selonteko piirtää selkeän kuvan kansainvälisestä ja kansallisesta ihmis-
keustilanteesta. Suomi haluaa selkeästi olla aktiivinen ihmisoikeustoimija. Valitettavasti
usein kuitenkin unohdamme pysähtyä tarkastelemaan Suomen omaa ihmisoikeustilannet-
ta. Kristillisdemokraattinen ryhmä ehdottaakin, että tulevaisuudessa selonteko jaettaisiin
selkeämmin kahteen osaan, joissa tarkasteltaisiin kotimaan tilannetta ja Suomen kansain-
välistä toimintaa erikseen. Tämä palvelisi kansalaisia paremmin. [Leena Meri: Se on luvat-
tu tehdä jo!]

Ihmisoikeuksien ytimessä on ajatus ihmisarvosta. Ihmisen perimmäistä arvoa ei määritä
hänen olemuksensa, tekonsa tai tekemättä jättämisensä.

Ihmisoikeudet toteutuvat aina suhteessa toisiinsa. Kun jaettavana on niukkuutta, on tehtä-
vä valintoja. Korona-aikana jouduimme tähän punnintaan: yhden oikeus elämään voi olla
pois toisen oikeudesta terveydenhuoltoon, vapautteen tai elinkeinoon. Yhtälö ei ole helppo.

Ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta keskeistä ovat demokratia ja koulutus. On hyvä,
että Suomi panostaa maailmalla koulutussektorin kehitysyhteistyöhön ja tukee tyttöjen ja
vammaisten henkilöiden koulunkäyntiä. Kehitysyhteistyössä tärkeää on sen ihmisoikeus-
perustaisuus ja rakenteisiin vaikuttaminen.

Arvoisa puhemies! Hyvä valtioneuvosto, kiitän erityisesti siitä, että selonteko ei ujoste-
le ottaa kantaa Kiinan ja Venäjän ihmisoikeustilanteeseen.

Vaikka monella mittarilla ihmisoikeuksien ja tasa-arvon toteutuminen on Suomessa
mennyt eteenpäin, emme saa pitää näitä itsestäänselvyytenä. Alhaisena äänestysaktiivisuus-
näyttäytyvä demokratiavaje ja viimeaikaiset mielenosoitukset kertonevat osattomuus-
tunteesta ja sen lisääntymisestä yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Oikeusasiamies listaa kertomuksessaan kymmenen keskeistä perus-
ja ihmisoikeusongelmaa Suomessa. Kärjessä ovat puutteet vanhusten oloissa. Kristillisdem-
okraatit ovat huolissaan siitä, mitä vanhustenhoidon kriisi ja työvoimapula tekevät ikään-
tynneiden oikeuksille saada laadukasta hoitoa ja tulla kuulluksi.

Myös lasten turvallisuus on huolenaihe. Uutiset nuorten väkivallasta ovat synkkiä. Sii-
hen lapsiasiainvaltuutettukin kiinnittää huomiota. Jokaisen lapsen ja nuoren on saatava
käydä koulussa ja harrastuksissa ilman pelkoa väkivallasta. Sama koskee tietysti myös ko-
tia.

Selonteossa nostetaan esille perusoikeusnäkökulma digitalisaatioon. Lainaus selonteos-
ta: ”Tiedon ja palveluiden lähteille pääsy sekä palveluiden yhdenvertainen saatavuus on
turvattava myös silloin, kun henkilö ei itse pysty käyttämään sähköisiä palveluja.” Meidän
onkin kysyttävä: Onko visiona yhteiskunta, jossa perusoikeudet toteutuvat vain nettiyhtey-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

den kautta digitaalisella identiteetillä? Onko tässä käymässä niin, että kun järjestelmän piti palvella meitä, niin nyt me palvelemme järjestelmää?

Arvoisa puhemies! Nostan esille vielä yhden asian. Selonteossa viitataan anti-gender-liikehdintään, joka ei hyväksy sukupuolen moninaisuutta eikä sukupuolen määrittelyä yhteiskunnallisesti ja hyväksyy ainoastaan heteroseksuaaliselle avioliitolle perustuvan perhemallin.

Puhemies! Jos lähes kaikissa sivilisaatioissa ihmiskunnan historiassa vallinnutta käsitystä avioliitosta aletaan pitää syrjivänä, on oikeutettua kysyä, miten se edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Kieltämällä sukupuolen käsitteen luonnontieteellisen pohjan valtioneuvosto sanoutuu irti tieteellisestä maailmankuvasta. Tämä on hämmäntävää.

Kuten selonteossa todetaan, sananvapaus on keskeinen osa perus- ja ihmisoikeuksia sekä demokraattista yhteiskuntaa. Sananvapauden rajoja määritellään lisääntyvästi tuomioistuinten päätöksin. Tämä on ongelmallinen kehitys. Moniarvoisen yhteiskunnan rakentaminen on epäonnistunut, jos oikeuslaitos joutuu enenevässä määrin linjaamaan, mitä saa sanoa ja mitä ei ja mikä oikeus ylittää toisen, ketä suojellaan ja ketä ei. Arvoisa puhemies, meidän täytyy pystyä parempaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harkimo.

14.58 **Harry Harkimo liik** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Julkisen vallan tehtävä perustuslain mukaisesti on turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteuttaminen Suomessa. Ihmisoikeuspolitiikkamme perustuu ihmisarvon ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisuuden kunnioittamiseen. Perusoikeudet turvaavat yksilön yhdenvertaisia oikeuksia. Suomalaisen yhteiskunnan perusta rakentuu demokratian, oikeusvaltioperiaatteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen. Näiden toteuttamista on vahvistettava niin kansallisesti, EU-tasolla kuin kansainvälisestikin.

Demokratiamme nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki turvaa yksilöiden ja tiettyjen väestöryhmien perustavanlaatuiset oikeudet. Me olemme pysyneet vahvoina sen suhteen, että nämä oikeudet toteutuvat hyvin. Oikeusvaltion toimivuuteen kohdistuu kuitenkin paineita myös Suomessa. Vähemmistöihin kohdistuvat asenteet ovat koventuneet, vihapuhe ja maalittaminen ovat lisääntyneet, sekä esimerkiksi oikeudenkäyntien kestot pidentyneet. Turvallinen oikeusvaltio tekee työtä sen eteen, ettei meillä olisi eriarvoisuutta, yhteiskunnallista syrjäytymistä tai turvattomuutta. Puutteita on edelleen esimerkiksi niin lähisuhdeväkivallan uhrien, vanhusten, vammaisten kuin sukupuolivähemmistöjen asemassa.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Oikeusvaltiokehitys on keskeinen kestävä kehityksen tavoite. Perus- ja ihmisoikeudet ovat olennainen osa kestävä kehitystä, jonka tulee vahvistaa yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Suomi korostaa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määräysten noudattamista kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa. YK:n Agenda 2030 -ohjelman toimeenpanossa tulee ottaa huomioon toisiaan täydentävästi perus- ja ihmisoikeudet, ympäristön tila sekä yhteiskunta- ja talouskehitys, eikä ketään tule jättää kehityksestä jälkeen. Suomen kansainvälisen ihmisoikeustoiminnan painopiste on yhdenvertaisuuden, syrjäytyneimpien väestöryhmien oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon puolustamisessa ja edistämässä. Naisiin kohdistuvan väkivallan määrään on kiinnitettävä erityistä huomiota myös Suomessa.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Sananvapaus on paitsi tärkeä ihmisoikeus myös demokratian perusta. Vaikka sananvapaus on keskeinen perus- ja ihmisoikeus, ei se ole rajoitta-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

maton. Sananvapauden rajoja tulee arvioida suhteessa muihin oikeuksiin ja lainsäädäntöön. Huomioitava on muun muassa tietosuoja ja yksilönsuoja. Sananvapauden toteutuminen ja oikeus tietoon ovat keskeisiä perus- ja ihmisoikeuksia, mitä Suomi korostaa. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen tulee turvata myös muuttuvassa yhteiskunnassa. Kehittyvä teknologia mahdollistaa perus- ja ihmisoikeuksien loukkaamisen aiempaa laajemmin eli esimerkiksi loukkaamalla yksityisyydensuojaa ja osallistumisoikeutta. Digitalisaation edessä kansalaisten luottamus on tärkeässä asemassa.

Yhteiskunnassa jokaisella on sekä vapauksia että oikeuksia että vastuita. Toimimme niiden puitteissa kukin omien kykyjemme mukaan. Kaikilla ihmisillä tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet rakentaa omaa elämäänsä ja menestyä. Jokaisella on oikeus kokea olevansa merkityksellinen, arvokas ja hyväksytty yhteiskunnan jäsen. Kaikilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Hyvinvointiyhteiskunta ei toimisi, jos jokainen vain ensin vaatisi ja sitten ottaisi siltä itselleen mieluisia asioita. Jokaisen meistä on myös omien mahdollisuuksiemme mukaan osallistuttava yhteiskunnan rakentamiseen ja pyörittämiseen, jotta yhteisesti kootusta hyvästä voidaan auttaa ensisijaisesti niitä, jotka apua tarvitsevat. Yhteiskunnan turvaverkkojen on kannateltava heikkoina hetkinä, mutta samanaikaisesti niiden on tuettava eteenpäin, jotta kukin seisoi mahdollisimman tukevasti omilla jaloillaan. Elämässä on oltava mahdollisuus sekä onnistua että epäonnistua. — Kiitos. [Eva Biaudet: Harvinaisen hyvä puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt siirrymme joksikin aikaa vastauspuheenvuoroilla käytävään keskusteluun. Minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja saa pyytää painamalla V-painiketta. Ja tämän keskustelun yhteydessä ministeri haluamallaan tavalla voi käyttää puheenvuoroja. — Edustaja Werning.

15.03 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki turvaa yksilöiden ja tiettyjen väestöryhmien perustavanlaatuiset oikeudet. Keskustelu oikeusvaltion tilasta ja viranomaisten tietämyksen kehittäminen perus- ja ihmisoikeuksista on tärkeää. Tässä yhteiskunnan muuttumisen tilassa meillä tulee huomioida erilaiset väestöryhmät, erilaiset kulttuuritaustat, erilaiset ihmiset, koska viime kädessä on kyse siitä: ihmisyydestä. Kaikki ihmiset ovat tismalleen samanlaisia. Jokaisella ihmisellä tulee olla yhtäläinen oikeus ihmisoikeuksiin. Siinä ei ole kyse halusta tai tahdosta, vaan siinä on kyse ihmisen perusoikeuksista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Meri.

15.04 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitettävästi muutama ryhmä oli huomannut, muun muassa kristillisdemokraatit, että tämä oli vajavainen Suomen oikeusvaltiotilanteen osalta. Tietysti ministerit harkitsevat, kuka tulee, mutta oikeusministerin olisi ollut tässä hyvä olla myös paikalla tästä oikeusvaltiokehityksestä ja esimerkiksi meidän tuomioistuinresursseista, jotka vaikuttavat siihen, joka täällä on todettu, että meillä oikeudenkäynnit viipyvät. Tämä on vakava huoli, ja lakivaliokunta on tästä kymmeniä kertoja huomauttanut, ja tiedän, että sieltä on tulossa jonkinlainen selonteko. Lakivaliokunta on sitä painottanut, mutta tämä on puute.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Tuossa Ruotsalaisen kansanpuolueen puheessa pidettiin esillä valta-aseman väärinkäyttöä ja yksilöiden oikeuksia. Tämän päivän keskustelua kun on tuolla mediassa seurannut, niin jokaisen olisi hyvä katsoa peiliin: arvostaako kansan valitsemaa kansanedustajaa tässä laitoksessa ottaen huomioon vielä, että tuo äänimäärä on tällä henkilöllä, josta julkisuudessa puhutaan, aika huomattava. Jotenkin tuntuu demokratian väheksymiseltä — puhun nyt edustaja Halla-ahosta [Välihuutoja vasemmalta — Kimmo Kiljunen: Hän on saanut tuomion!] — että häntä moititaan tuolla julkisuudessa, että kyllä pikkuisen olisin varovaisempi, kun on kuitenkin kansan valitsema edustaja.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sirén.

15.06 **Saara-Sofia Sirén kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi sijoittuu ihmisoikeuksia vertailevissa tilastoissa varsin korkealle, mutta meilläkin on edelleen ihmisoikeuksissa kansainvälisesti tekemistä. Yksi räikeimmistä epäkohdista meidän lainsäädännössämme on translaki, joka edellyttää pikaista päivittämistä, mutta ulkoministeri ei ehkä ole oikea ministeri vastaamaan sen viivästymiseen.

Sen sijaan kysyisin tästä yhteistyöstä kansainvälisillä foorumeilla, esimerkiksi siellä ihmisoikeusneuvostossahan on mukana valtioita kuten Kiina, Venäjä, Kuuba ja Venezuela. Kiinnostaisi kuulla ministeriltä, millä tavalla Suomi on ajatellut asemoitua tässä yhteistyön osalta ja tiivistää yhteistyötä samanmielisten ja meille tärkeät arvot jakavien valtioiden kanssa työssä ihmisoikeuksien puolesta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen, Mikko.

15.07 **Mikko Kinnunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Suomi haluaa selonteon mukaan edistää uskonnollisten toimijoiden välistä vuoropuhelua osana konfliktien ehkäisyä ja rauhan rakentamista.

Olemme usein ennakkoluulojen ja yleistämisen vankeja. Meillä on taipumus yleistää esimerkiksi uskonnollisen vähemmistön keskuudessa tapahtunut väärinkäytös koko ryhmää koskevaksi, jolloin kaikki ryhmään kuuluvat kokevat leimautuvansa ja kärsivät siitä. Selonteon mukaan merkittävä osa poliisin vastaanottamista viharikosilmoituksista liittyy uskontoon ja vakaumukseen. Kysyn ministeri Haavistolta: miten voimme ehkäistä uskontoon ja vakaumukseen liittyviä viharikoksia meillä ja muualla?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Noora.

15.08 **Noora Koponen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksiin kuuluu oikeus oppia. Kaikilla lapsilla on oikeus laadukkaaseen perusopetukseen. Suomessa oppivelvollisuutta laajennettiin 18 ikävuoteen asti viime vuonna, niin että se kattaa myös maksuttoman toisen asteen koulutuksen, ja sen toteutumisessa tasapuolisesti meillä on vielä työtä tehtävänä, mutta suunta on oikea.

Lisäksi on muistettava, että etäopetus on heikentänyt lasten ja nuorten oppimista ja se kasvattaa kuilua lasten välillä. On tärkeää, että hallitus vahvistaa lasten ja nuorten yhteiskunnallista osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia muun muassa kansallisella demokratiaohjelmalla, valtakunnallisella nuorisotyön ja -politiikan ohjelmalla ja kansallis-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

la lapsistrategialla. Näiden toteutumisen eteen meidän täytyy tehdä työtä ja huolehtia, että ne myös toteutuvat.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

15.09 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman ihmettelen näitä puheenvuoroja sieltä oikealta, että unohdetaan se, että meillä on ihmisoikeusongelmia Suomessa. Ainakin itse olen täällä eduskunnassa paljonkin puhunut siitä, että meidän pitäisi esimerkiksi huumausainepolitiikkaa käsitellä nimenomaan ihmisoikeusperustaisesti. Samoin turvapaikanhakijoiden asema on erittäin iso ihmisoikeuskysymys. Raiskauslainsäädännön kokonaisuudistus ja sen suostumusperustaisuus on erittäin, erittäin iso ihmisoikeuskysymys, samoin vanhuspalveluiden tilanne, lastensuojelun aliresursointi. Kaikkia näitä kysymyksiä voidaan tarkastella nimenomaan ihmisoikeuksien näkökulmasta. [Leena Meri: Mutta tässä ei tarkastella!] Ei ole niin, että ihmisoikeuksien edistäminen maailmalla olisi pois siltä, että niitä voisi ja pitää edistää myös Suomessa. Tämä ei ole nollasummapeliä.

Kysyisin ministeri Haavistolta sitä, että kun meidän lasten ja nuorten perusoikeustietämys ja ihmisoikeustietämys eivät tällä hetkellä ole parhaassa mahdollisessa tilanteessa, niin miten me voitaisiin tätä edistää suomalaisessa kontekstissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Biaudet.

15.10 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on aika laajasti tänään keskusteltu mielestäni todella monessa hienossa puheessa siitä, miten ihmisoikeuksien universaalisuus tarkoittaa, että niitä eivät voi niin kuin erottaa kansalliset rajat ja että perusoikeudet ja ihmisoikeudet Suomessa ovat niitä samoja, joita ne ovat muuallakin maailmassa, ja että meidän tulee kantaa huolta ihmisten oikeuksista riippumatta siitä, mistä he tulevat, ja heidän ihonväristään, uskonnostaan tai muista heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan huolimatta.

Suomessa me ollaan järjestelmällisesti rakennettu tällaisia eri valvontamekanismeja, tällaisia matalan kynnyksen mekanismeja, jonkinnäköisiä ”vahtikoiria”, ja varmaan se on ehkä yksi niistä hyvistä esimerkeistä, joita voisimme myöskin viedä mukamme, kun keskustelemme maailmalla, koska ei riitä, että on vain hyvä ihminen, vaan täytyy myöskin aktiivisesti tehdä työtä. Kysyisin: miten esimerkiksi ihmisoikeusneuvostossa pystyisi viemään eteenpäin sitä, että näitä rakenteita voisi vahvistaa ja myös kansainvälisten ihmisoikeusvalvojien voimavaroja voisi vahvistaa? Niillä on tosi heikosti tällä hetkellä voimavaroja.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

15.11 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Honkasalolle totean, että tässä ihmisoikeusselonteossa Suomi on jäänyt aivan paitsioon. Siitä on kysymys, ei siitä, etteikö täällä puhuttaisi suomalaisten ihmisoikeuksista. Mutta valitettavasti tämä on tässä painopiste. Ei ole juurikaan tarjota minkäänlaisia ratkaisuja vaikka vanhustenhoidon ongelmiin. [Leena Meri: Ei mitään!]

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Puhemies! Ihmisoikeudet ovat universaaleja. Näin ne pitäisi aina nähdä. Valitettavasti käy usein niin, että joku tietty ryhmittymä ottaa ihmisoikeudet ikään kuin oman agendansa ajamiseen, ja silloin tasapaino ihmisoikeuden ymmärtämisessä hiipuu. Olen laittanut merkille, että Suomessa tunnustava kristitty alkaa olla sellainen asia, että siitä voi sanoa ihan mitä vain: voi maalittaa, halveksua, syyttää, tehdä mitä vain, ja kaikki pitävät sitä lähes normaalina. [Leena Meri: Kyllä!] Kyllä meilläkin vähemmistönä on oikeuksia, ja jonkun pitäisi pitää huoli siitä, että ihmisoikeudet ovat universaaleja. [Leena Meri: Niin myös Suomessa!] — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja al-Taee.

15.12 **Hussein al-Taee sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin puhua Suomen ulkopuolisista asioista, ja erityinen huolenaihe viime aikoina on ollut myös se, että yhä useampi suomalainen seisoo pankin jonossa saamatta palveluita. Yhä useampi suomalainen digisyrjäytyy, koska ei kykene digitunnistautumaan, ja tämä kysymys täytyy ottaa huomioon, kun katsomme suomalaisten ihmisoikeuksia, etenkin vanhenevassa väessä. Mutta samanaikaisesti näihin pankkipalveluihin liittyy kansainvälinen aspekti. Useat suomalaiset kehitysjärjestöt, kirkollisjärjestöt ja muut eivät kykene tänä päivänä tekemään pankkisiirtoja eivätkä pysty tekemään kehitysapua siksi, että näitä sääntöjä on nyt kiristetty valtavasti. Nyt tarvitaan Suomen hallitukselta apua, vetoapua, siinä, että me pystyttäisiin tätä meidän työtä maailmalla jatkamaan. Pyytäisinkin, että ulkoministeri kommentoisi tätä asiaa, miten me voisimme tätä kysymystä erityisesti Yhdysvaltojen ja EU:n kanssa viedä eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

15.14 **Minna Reijonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielipiteenvapaus ja myös sananvapaus ovat hirveän tärkeitä. Tässä on noussut esille tämä vihapuhe, ja sitä, mitä se vihapuhe niin kuin käytännössä oikein on, eivät monetkaan ihmiset kyllä tiedä. Puhutaan vihapuheesta, mutta mitä se käytännössä tarkoittaa, ja kuka sen oikein määrittää? Se on minusta kyllä semmoinen kysymys, että sekin olisi ihan hyvä selväksi tehdä: mitä vihapuhe on ja mitä se tarkoittaa. Ja totta kai, ei ketään pidä loukata ja muuta, mutta sitä, mitä se vihapuhe oikeasti on, ihmiset vähän ihmettelevät, ja toivoisin siihen selvyyttä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Virolainen.

15.14 **Anne-Mari Virolainen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate ja demokratia ovat arvoja, jotka minulle Euroopan neuvoston jäsenenä tulevat selkäytimestä mihin kellonaikaan tahansa, ja pyrin myös toteuttamaan niitä omassa toiminnassani.

Mutta en keskity tässä puheenvuorossa Euroopan neuvoston toimintaan, vaan pyydän kiinnittämään huomiota globaaliin ulottuvuuteen ja siihen, että kun tarkkailemme suurvaltojen kehityshankkeita, miten ihmisoikeudet lähinnä jäävät niissä noudattamatta. Otan esi-merkin Kiinan silkkitiehankeesta, jolla se on hakenut globaalia vaikutusvaltaa. Erityises-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

ti nyt viimeaikaiset huomiot ovat Afrikasta. Ihmisoikeudet ovat jääneet täysin toteuttamatta, eikä se ole suinkaan afrikkalaisten etu pitkällä tähtäimellä.

Siksi toivonkin, että kun Euroopan unioni on nyt käynnistänyt tämän Global Gateway -ohjelman, niin siinä myös kiinnitetään huomiota ihmisoikeuksiin, ja erityisesti nyt loppuviikosta käytävässä EU—Afrikka-huippukokouksessa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vehviläinen ja hänen jälkeensä ministerille 4 minuuttia.

15.16 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tämä selonteko on kyllä laaja kattaus ihmisoikeuksien ydinkysymyksiä sekä kansainvälisesti että myös kotimaasta. Mutta sen sanon, että kyllähän tässä on aina myös katsojan silmistä kysymys, että kuka meistä kiinnittää mihinkin kohtaan huomiota.

Jos kotimaan asioista itse katson jotakin kohtaa, niin se on lähisuhdeväkivalta ja naisiin kotona kohdistettu väkivalta, joka minusta on häpeällistä suomalaisessa yhteiskunnassa, joka on kuitenkin kehittynyt sivistysmaa.

Kansainvälisesti otan esille selonteon yhden kohdan. Tässä kiinnitetään huomiota siihen, miten demokratia ja oikeusvaltiokehitys ovat monissa maissa heikentyneet viime vuosien aikana mittavasti. Itse jaan tämän ajatuksen ja otan esille myös Suomen lähialueet Venäjän ja Valko-Venäjän. Pidän todella tärkeänä, että Suomi kaikessa omassa yhteydenpidossaan ja vuorovaikutuksessaan on aina valmis ottamaan näitä asioita esille.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto, 4 minuuttia. — Hänen jälkeensä jatkamme vastauspuheenvuoroilla.

15.17 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta. Kiinnostuneena kuuntelin, miten laaja tämä ihmisoikeuskysymysten kirjo on ja millä tavalla kotimaiset asiatkin siinä nousevat vahvasti esiin. Edellinen ihmisoikeuspoliittinen selontekohan annettiin vuonna 2014, ja kun sitä täällä kovasti keuhuttiin, niin harmikseni entinen ministeri Tuomioja ei nyt istu tässä etupenkissä, koska se annettiin hänen aikanaan — ministeri Soinin aikana ei tällaista ihmisoikeuspoliittista selontekoa ollut — ja selvästi kiitokset kuuluvat sinne, jos se 2014 oli tätäkin vielä laajempi. Sitä, missä määrin tässä käsitellään kansallisia perusoikeuskysymyksiä, on vähän rajoitettu sen vuoksi, että on olemassa valtioneuvoston antama tasa-arvo-ohjelma ja esimerkiksi kansallinen lapsistrategia ja muuta. Ne dokumentit ovat jo siellä pohjalla, ja tämä sitten rakentuu tähän päälle, mutta täällä otettiin tärkeitä asioita esille.

Edustaja Sirén kuvasi ainakin minusta hyvin sitä ajattelutapaa, joka itselläni on, että kun puolustamme omia arvojamme ja ihmisoikeuksiamme myöskin globaalisti, niin kasvaa myöskin suomalaisten elintila ja meidän tilamme tässä maailmassa liikkua ja toimia, kun nämä arvot ovat vallalla ja ihmisoikeuksia noudatetaan. Eli nämä ovat toisiinsa sidoksissa, mitä tapahtuu kotimaassa ja mitä tapahtuu maailmalla. Ja otitte hyvin esille tämän Etyj 25 -kokouksen, kun Etyjiinhän tuli silloin kolmatta koria myöten nämä ihmisoikeuskysymykset, lehdistönvapauskysymykset, ja otitte myöskin esille pohjoismaiset mahdollisuudet toimia yhdessä.

Ja ehkä laajemminkin esimerkiksi edustaja Eva Biaudet'n kysymykseen, miten tätä yhteistoimintaa tehdään, niin tietysti nyt ihmisoikeusneuvoston tuoreena jäsenenä etsimme

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

erilaisia koalitioita. EU on meille luonteva koalitio, Yhdysvalloilla on nyt entistä korkeampi profiili ihmisoikeusasioissa, mutta totta kai tapauskohtaisesti tehdään kaikkien kanssa. Esimerkiksi jotkut maat, joilla muuten ei ehkä ihmisoikeudet ole niin painotteisesti, saattavat vaikka sitten naisten asemasta kuitenkin ajatella myönteisellä tavalla. Etsimme näitä koalitioita totta kai tässä uudessa työssä.

Edustaja Kinnunen kuvasi hyvin sitä, miten sanat ovat tekoja, ja hyvin moni muukin on täällä viitannut tähän vihapuheeseen. Varmasti eduskuntakin voi miettiä, mikä on sitten se kattava määritelmä sen suhteen, mutta ongelma varmaan täällä tiedetään ja tiedostetaan: millä tavalla puheella pyritään alistamaan tai jopa vaientamaan ihmisiä. Silloinhan ihmisoikeuksia ei tässä puolusteta.

Edustaja Koponen kuvasi hyvin yhden erityisen ryhmän, vammaisten lasten, tilannetta, ja edustaja Honkasalo hyvin tätä ihmisoikeusongelmien kasautumista tietyille ihmisille.

Saamelaiden kysymys on sellainen, jota meiltä aina kysytään maailmalla — miten olemme itse hoitaneet ihmisoikeusasiat — ja vaikka aina voidaan tehdä parannuksia, niin tämä totuus- ja sovintokomission perustaminen ja se työ, joka siellä tehdään, on sellainen, joka on näkyvää.

Edustaja Laukkanen puhui tästä anti-gender-liikkeestä, ja olitte vähän huolissanne. Minusta se on se liike, joka esimerkiksi pyrkii saamaan maita irtautumaan Istanbulin sopimuksesta, joka käsittelee kotona tapahtuvaa väkivaltaa. Tällainen trendi on valitettavasti menossa, ja se on jopa Euroopan unionin sisällä. Turkki on irronnut tästä Istanbulin sopimuksesta, vaikka se kantaa yhtä heidän keskeisen kaupunkinsa nimeä. Eli tällainen meidän kannaltamme kielteinen trendi maailmassa on menossa, ja sitä vastaan pyrimme toimimaan.

Täällä kysyttiin myöskin translain tulosta. Tietojeni mukaan tämän vuoden aikana hallitus sen esittelee.

Täällä oli hyviä kysymyksiä oikeuslaitoksen tilasta ja muusta, ja varmasti nämä viestit tästä keskustelusta menevät asianomaisille ministereille, oikeusministerille ja muille toimijoille. Tämä on tärkeää keskustelua.

Ehkä sitten vielä: edustaja al-Tae, mainitsitte tällaisen marginaaliselta kuulostavan ongelman, mutta on todella näin, että jotkut kehitysjärjestöt eivät tiettyihin maihin pysty tekemään tilisiirtoja ja auttamaan maiden asukkaita, koska pankit pelkäävät näitä sanktiotoimia ja tämäntyyppisiä. Tämä on tiedostettu, ja hallitus tekee tietysti kaiken voitavansa tässä asiassa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo, minuutti.

15.21 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty erinomaisen hyviä puheenvuoroja ihmisoikeuksista. Niissä on tullut selvästi esille se seikka, että ihmisoikeudet ovat universaali asia, ne eivät ole minkään valtion sisäisiä asioita. Oikeus elämään on itse asiassa kaikkein keskeisin ihmisoikeus. Euroopan neuvoston jäseneksi ei edes pääse, ellei ole kuolemanrangaistus poistettu. Myöskään Euroopan unionin jäseneksi ei pääse kuin ilman kuolemanrangaistusta.

Täällä on käytetty myöskin paljon puheenvuoroja siitä, että kun Suomi kiinnittää huomiota kansainvälisesti ihmisoikeuksien toteuttamiseen, niin kuinka paljon me kiinnitämme siihen huomiota kansallisesti. Kyllä ministeri tätä selontekoa koskevassa omassa pu-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

heenvuorossaan toi esille, että lähisuhdeväkivalta, saamelaisten oikeudet ovat semmoisia kysymyksiä, joihin kansallisesti kiinnitetään huomiota.

Mutta kyllä yksi iso asia on se, että meillä on neljäsosa väestöstä yli 65-vuotiaita ja yli 75-vuotiaista valtaenemmistö kokee ikäsyryntää, aitoa ikäsyryntää, joka näkyy esimerkiksi digitalisaatiokehityksessä, josta ihmiset ovat pudonneet toisen luokan kansalaisiksi, kun peruspalvelukin siirretään verkkoon ja ihmiset ovat kykenemättömiä niitä sitten saamaan. Tämä on iso asia, arvoisa ministeri, ja toivon, että tähän vakavasti suhtaudutaan. Te maitsittekin sen puheessanne.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

15.22 **Juha Mäenpää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin haluan kiittää edustaja Laukkasta, että hän nosti tärkeitä asioita esiin.

Täällä selonteossa lukee, että naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämistä vastustava anti-gender-liikehdintä on yhä järjestäytyneempää, aloitteellisempaa ja runsaammin rahoitettua. Itse kun en tunnista tätä lainkaan Suomessa tapahtuvan, niin arvoisa ministeri, voitteko kertoa, mikä tai mitä on tällainen järjestäytyneempi, aloitteellisempi liikehdintä ja kuka sitä täällä Suomessa rahoittaa? Vai ovatko nämä lauseet kenties vain vihervasemmiston poliittista ääntenkalastelua naamioituna tasa-arvo-sanan taakse?

Toinen asia, mistä haluaisin kysyä, on se, milloin te käynnistätte lastensuojelun nykytilaselveltyksen. Jos ihmisoikeuksista puhutaan, niin Suomessa on järkyttävä tilanne lastensuojelussa, kun neuropsykiatrisesti sairaita lapsia huostaanotetaan hyvin kevyin perustein.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Zyskowicz.

15.23 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeus elämään on ihmisoikeuksista kaikkein perustavanlaatuisin. Eniten ihmisten elämää uhkaavat sota ja tällä hetkellä Euroopassa se, että Venäjä omien valheittensa saatelemana uhkaa Ukrainaa sodalla. Olen tyytyväinen siihen, että tasavallan presidentti ja hallitus toimivat aktiivisesti ja tekevät kaikkensa sodan estämiseksi.

Toinen asia: Edustaja Sirén käytti puheenvuoron YK:n ihmisoikeusneuvostosta. Mikä yhdistää seuraavia maita: Kiina, Uzbekistan, Venäjä, Kuuba, Libya, Sudan ja Venezuela? Niitä yhdistää se, että ne muodostavat oikein rosvokoplan ihmisoikeuksien loukkaamisessa. Valitettavasti niitä yhdistää myös se, että ne ovat YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenmaita. Kysyn, ministeri Haavisto: mikä on tällaisen toimielimen uskottavuus tällä kokoonpanolla? [Eduskunnasta: No ei paljon mikään!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ovaska.

15.25 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Saimme tänään erittäin hyviä uutisia tuolta EU:n tuomioistuimelta, joka vihdoinkin totesi päätöksessään, että EU-tukia voidaan jäädyttää, mikäli näillä oikeusvaltiotrikomuksilla on suora kytke EU-budjetin lainmukaiseen käyttämiseen, ja se on erittäin tärkeää. Niin kuin tässä selonteossakin on todettu, niin oikeusvaltion tilaa on nostettu esiin Suomessa, mutta en-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

nen kaikkea myöskin EU:ssa meillä on paljon tehtävää. Suomi on ollut aktiivinen ja toivotavasti myöskin tulee olemaan aktiivinen näissä kysymyksissä.

Oikeusvaltio liittyy tietysti vahvasti myös demokratiatyöhön. Me Suomessa olemme korostaneet demokratiatyötä erityisesti kehittyvissä maissa ja niihin kytkeytyen myöskin ihmisoikeuksia. Alle puolet maailman väestöstä asuu tällä hetkellä demokratioissa. Millä, arvoisa ministeri, me pystymme Suomea parantamaan ja lisäämään maailmassa demokratiatyötä, josta meillä kuitenkin on erittäin hyvää kokemusta ja osaamista?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

15.26 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuspolitiikassa selonteossa on tarpeellisesti korostettu ihmisoikeuspuolustajien tärkeyttä ja roolia. Ihmisoikeuspuolustajat, jotka hyvin usein nousevat kansalaisyhteiskunnasta, ovat merkittävässä asemassa, kun yksilöiden oikeuksien toteutumista valvotaan ja ihmisoikeusloukkauksia tuodaan ilmi. Valitettavasti ympäri maailmaa ihmisoikeuspuolustajat kokevat häirintää ja hiljentämisyrittäjiä. On tärkeää, että Suomi tukee heidän ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia ympäri maailmaa. Kiina, Venäjä, Etiopia — haasteita riittää. Erityisen tärkeää on puuttua ja etsiä kansainvälistä ratkaisua tilanteisiin, joissa epäilynä on etninen vaino, puhdistus tai kansanmurha. Suomen paikka YK:n ihmisoikeusneuvostossa on painava ja vaativa. Ihmisoikeuksien toteutuminen tulee tietenkin varmistaa myös Suomessa. Erityisen suurta huolta Suomessa kannan lasten oikeuksien toteutumisesta, oli sitten kyse lastensuojelun asiakkaista, jotka täällä on mainittu, tai turvapaikkaa tai oleskelulupaa hakevien perheiden lapsista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä.

15.27 **Mai Kivelä vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä selonteko on tärkeä, ja itse olen iloinen erityisesti siitä, että perus- ja ihmisoikeuksien kytkös ilmastokriisiin ja luontokatoon on tässä tunnistettu. Samoin kuin YK:n ihmisoikeusneuvostossa on linjattu, myös me Euroopan neuvostossa linjasimme, vieläpä yksimielisesti toissa kokouksessa, täysistunnossa, että ympäristöoikeudet ovat ihmisoikeuksia. Ympäristökriisit vaikuttavat jo nyt maailmanlaajuisesti laajasti ihmisoikeuksiin, ja eniten tietenkin kärsivät he, jotka ovat jo valmiiksi haavoittuvimmassa asemassa. Siksi on erittäin tärkeää, että Suomi kantaa globaalia vastuuta, mutta myös ympäristöperusoikeuden toteutuminen täällä kotimaassa pitää varmistaa. Minä ajattelen, että kansalaisyhteiskunnalla on tosi iso merkitys ja tuki kansalaisyhteiskunnalle on tärkeää, ja lisäksi minä haluan korostaa kansalaisten oikeussuojaa ja osallistumisoikeuksien turvaamisen tärkeyttä. Konkreettisine nostoina translain lisäksi odotan pikimmiten eduskuntaan myös yritys vastuulakia. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Nurminen.

15.28 **Ilmari Nurminen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Myös itse kiitän tästä selonteosta ja myös ministeriä ja hallitusta hyvin perusoikeuslähtöisestä politiikasta maailmalla. Erityisesti tässä ajassa, kun täälläkin on käyty keskustelua, tätä työtä tarvitaan, ja tässä Suomi on hienosti edelläkävijä.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Täällä on tietysti mainittu näitä ongelmia, mitä meillä kansallisestikin on, ja näihin tulee kiinnittää huomiota — niin translain uudistaminen kuin saamelaiskysymykset kuin lähisuhdeväkivalta — ja ne ovatkin hallituksella kuitenkin työlliställä. Monet näistäkin asioista menevät eteenpäin.

Itse jäin miettimään näitä rakenteita. Täällä on puhuttu esimerkiksi tästä vanhustenhoidon tilasta, kun on puhuttu perusoikeuksista, niin meillä on tuotu esimerkiksi vanhusasiainvaltuutettua ja erilaisia elimiä, joilla vahvistetaan ihmisten perusoikeuksia ja tuodaan niitä keskusteluun. Voisiko näitä jollain tavalla kansainvälisesti tuoda enemmän esiin ja jalostaa ja viedä maailmalle sitä, minkälaisia rakenteita meillä on perusoikeuksien turvaamiseksi?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Ari.

15.29 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikaisemmin ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa on käsitelty paljon kattavammin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Painopisteen olisi pitänyt olla tälläkin kertaa tämän pandemiankin takia esimerkiksi siinä, toteutuvatko ihmisoikeudet lastensuojelussa, minkä edustaja Mäenpää toi hyvin esiin, lähisuhdeväkivallassa, vanhusten asioissa tai nykyisissä perusopetuksen opiskeluympäristöissä.

Liian moni lapsi joutuu elämään ilman turvallista arkea ja siihen kuuluvia asioita. Lapset jäävät huoliensa kanssa yksin. Jokainen nuori ansaitsee tulla nähdyksi ja kuulluksi kotona ja koulussa. Kuitenkin tämä lasten oikeuksien mukainen tavoite jää pelkäksi sanahelelinäksi ja väsyneiden aikuisten taakan takia utopiaksi ja unelmaksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

15.30 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vähemmistön oikeudet ovat erittäin tärkeitä. Ne ovat ainakin omasta mielestäni yhtä tärkeitä kuin enemmistön oikeudet. Tässä tasapainossa pitää olla äärimmäisen tarkka: jos tätä rikotaan, niin silloin kyseessä ovat jollekin, joko enemmistölle tai vähemmistölle, annetut erioikeudet, ja ennemmin tai myöhemmin se politiikka johtaa todelliseen konfliktiin.

Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoron siksi, että Amerikasta on rantautunut Suomeen aika aggressiivinen uhriutumiskulttuuri, johon tietyt tahot aika merkittävästi perustavat sen oman edunvalvontansa. Samoin woke- ja cancel-kulttuuri ja maalittaminen ovat niitä ilmiöitä, joilla pyritään vaimentamaan ne ihmiset, jotka demokratiassa pyrkivät käymään asiallista keskustelua tosiasioiden perusteella. Arvoisa ministeri, mitä mieltä te olette tällaisen demokraattisen keskustelun tukahduttamisesta aika aggressiivisilla keinoilla? Miten siihen tulisi puuttua? [Sheikki Laakso: Hyvä huomio!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kemppi.

15.31 Hilikka Kemppi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen varsin tyytyväinen, että sekä tämä selonteko että ministeri että nämä ryhmäpuheenvuorot nostivat naisiin kohdistuvan väkivallan esiin konkreettisesti. Naisten turvallisuuden kohdalla Suomi ei ole nimittäin mallimaa vaan esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksen mukaan jopa EU:n toiseksi turvattomin maa — tämä siitäkin huolimatta, että tätä työtä

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

on tehty ihan kärkipaikoilla koko elämäni ajan ja yli 30 vuoden ajan. Konkretiassa selonteko olisi voinut tämän osalta mennä ehkä vieläkin syvemmälle, mutta tietenkin nämä toimet myös muuttuvat ajan kanssa. Oleellisinta on varmasti se ennaltaehkäisevä vaikutus.

Yhdyn selonteon vaatimukseen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan pitkäjänteisyydestä. Esimerkiksi Istanbulin sopimus on tällainen keskeinen sopimus, joka nimenomaan suojelee naisia tältä heihin kohdistuvalta väkivallalta ja perheväkivallalta. On varsin hyvä, että me olemme soveltaneet tuota sopimusta poikiin ja miehiin myös Suomessa. Kysyn ministeriltä: millä saamme pidettyä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen Istanbulin sopimuksen merkityksen voimissaan, kun esimerkiksi Turkki on ilmoittanut siitä irtautuvansa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Elo.

15.33 **Tiina Elo vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perus- ja ihmisoikeudet ovat osa kestävästä kehityksestä, ja niiden toteutuminen on edellytys kestävästä kehityksestä saavuttamiselle. Onkin tärkeää, että tämä on ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa tunnustettu ja että ilmastonmuutoksen hillinnän ja luontokadon torjunnan merkitys perus- ja ihmisoikeuksien kannalta on kirjattu selontekoon painokkaasti.

Ympäristökriisien uhatessa miljoonien ihmisten elinolosuhteita ympäristöperusoikeudet ovat syystäkin nousseet vahvemmin keskusteluun. YK:n ihmisoikeusneuvosto päätti viime lokakuussa tunnustaa ihmisoikeudeksi oikeuden puhtaaseen, terveelliseen ja kestäväan ympäristöön. On tärkeää, että Suomi ihmisoikeusneuvoston jäsenenä edistää YK:n yleiskokouksessa ympäristöä perusoikeutena ja varmistaa osaltaan, että aloite etenee.

Olisin kysynyt ministeri Haavistolta, millaisena näette tai miten arvioitte tilannetta ympäristöperusoikeuksien edistämisen osalta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

15.34 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Palaan vielä tähän anti-gender-liikkeen pohdintaan. Ongelmahan syntyy siitä, kun tämä gender-liike antaa ymmärtää, että ne, jotka ajattelevat perheestä perinteisesti, ovat jotenkin anti-gender-liikkeen edustajia. Sehän käytännössä tarkoittaisi, että melkein kaikki suomalaiset mies—naisparit olisivat jotenkin sen liikkeen edustajia. Tämä on huolestuttavaa, ikään kuin tämmöinen leimaaminen, jota on omalla kohdallanikin, kun olen tähän keskusteluun osallistunut, minut heti leimataan, ja se on huolestuttavaa suomalaisessa keskusteluympäristössä. Jos tämmöistä anti-gender-liikehdintää on, joka ei suostu ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, siitä pitää puhua, mutta ei pidä leimata niitä ihmisiä, jotka ajattelevat mahdollisesti osittain samalla tavalla ja kunnioittavat perinteisiä perhearvoja.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Mäkisalo-Ropponen, Kankaanniemi, Kauma ja Kärnä, sen jälkeen ministerille, ja sitten siirrymme puhujalistaan. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.35 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vammaiset ovat yksi maailman suurimmista syrjityistä ihmisryhmistä. Arviolta 15 prosenttia maailman ihmisistä on tavalla tai toisella vammaisia.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Gloobaalisti vammaisten syrjintä on vakava ihmisoikeuskysymys, mutta toisaalta meidän kyllä tulee rehellisesti myöntää myös se, ettei vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus toteudu Suomessakaan. Me emme edelleenkään noudata YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa sopimusta, vaikka Suomi on ratifioinut tämän sopimuksen jo vuonna 2016. Tämä on huolestuttavaa, sillä vammaisten oikeuksien sopimus ei ole toive tai toivomus. Sopimuksen ratifiointi tarkoittaa, että se on lain tavoin velvoittava, ja me emme Suomessa toimi tällä tavalla. Kysynkin ministeriltä: olemmeko me ymmärtäneet tämän asian tärkeyden riittävällä vakavuudella tässäkin talossa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

15.36 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli tärkeää, että suomalaiset urheilijat menivät Pekingin kisoihin, mutta mielestäni yhtä tärkeää oli se, että ministeri ei sinne mennyt, koska hän ei urheilujoukkueeseen kuulu, vaan hän olisi mennyt sinne antamaan tukeaan ainakin henkisesti sille politiikalle, ihmisoikeuspolitiikalle, jota Kiinassa harrastetaan. On siis tehtävä tekoja myös tässä suhteessa.

Arvoisa puhemies! Loppuviikolla on todellakin EU:n ja Afrikan unionin päämiesten huippukokous, ja sinne tulee paljon afrikkalaisia valtionjohtajia. Tässä yhteydessä korostan sitä, että Suomen hallituksen tulisi siellä nostaa voimakkaasti esille demokratiavaatimukset — kansa, jolla on demokraattinen hallinto, ei yleensä vainoa eikä harjoita ihmisoikeusvastaista politiikkaa — ja lisäksi, että korruptioon puututtaisiin tuossakin kokouksessa hyvin voimakkaasti, koska korruptio ja huono hallinto ruokkivat ihmisoikeuksien polkemista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kauma.

15.37 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan neuvoston asiantuntijaryhmä GREVIO kiinnitti jo syksyllä 2019 huomiota Suomessa oleviin epäkohhtiin, mitkä kulmineituvat lähinnä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, vainoamiseen liittyviin kysymyksiin, pakkoavioliittoihin, kunniaväkivaltaan sekä silpomiseen.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että hallitus kiinnittäisi huomiota lainsäädännön ajan tasalle saattamiseen nimenomaan näissä kysymyksissä.

Toinen kysymys, jonka haluaisin nostaa esiin tässä yhteydessä, on se, että ihmisoikeuksista puhuttaessa joudumme toisinaan tekemään valintoja myöskin sen suhteen, mikä ihmisoikeus on tärkeämpi kuin toinen. Meillähän oli tällainen tilanne viimeksi ennen joulua, kun käsitelimme lähikontaktissa poikkeuksellisen hauraiden ihmisten kanssa työskentelevien sote-henkilöiden rokotevelvoitetta. Ainakin itse silloin laitoin painoarvon oikeudelle elämään, joka on meillä perustuslain 7 §:ssä määritelty, mutta kuten keskusteluista kävi ilmi, joillekin oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, elikkä lähinnä näiden hoitajien ja muiden työntekijöiden oikeus olla ottamatta rokotetta, oli se tärkeämpi periaate. Tässä yksi esimerkki käytännön ongelmista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kärnä.

15.39 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Saamelaisalueen ainoana kansanedustajana tässä salissa haluan nostaa esiin erään ihmisoikeusongel-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

man, joka meillä tuolla on ja jota tämä selonteko ei valitettavasti tunnista. Kyseessä on metsäsaamelaisten ja statuksettomien saamelaisten oikeusasema, jolle ei valitettavasti ole vielä tehty mitään, vaikka hallitusohjelmassa olemme nimenomaan sitoutuneet siihen, että turvaamme kaikkien saamelaisten ja saamelaisryhmien oikeudet.

Nämä väestöryhmät ovat vähemmistön enemmistön syrjimiä, ja haluaisin kyllä, että kaikki eduskuntaryhmät pohtisivat sitä, voimmeko me hyväksyä sitä, että vähemmistö syrjii omia vähemmistöjään. Mielestäni emme missään tapauksessa voi. Olisin kysynyt ministeriltä — valitettavasti oikeusministeri ei ole paikalla — onko vireillä mitään hankkeita, joilla näiden henkilöiden oikeusasema ja poliittiset oikeudet tunnustetaan. Nythän he joutuvat asemaan, kun he hakevat oikeuksiaan, joka vastaa käytännössä tilannetta, jossa maan istuva hallitus päättäisi, kuka seuraavissa vaaleissa saa äänestää, ja se on minusta väärin.

Puhemies Matti Vanhanen: Valitettavasti noin 15 pyydettyä vastauspuheenvuoroa jäi nyt käyttämättä. Mennään eteenpäin keskustelussa. — Ministeri Haavisto.

15.40 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä kommentteista ja kysymyksistä — joitakin kommentoin.

Edustaja Mäenpää vähän epäröi tai kyseenalaisti, onko tällaista anti-gender-liikettä tai sen rahoitusta olemassa. Olemme kansainvälisten kokousten yhteydessä huomanneet, että se on kyllä mobilisoitu ja resursoitu liike. En tiedä, onko sitä niin paljon täällä Suomessa, mutta se vaikuttaa näissä kansainvälisissä kokouksissa kyllä voimakkaasti ja juuri näihin suuntiin, joita täällä todettiin, Istanbulin sopimusta vastaan ja näin pois päin. Yhdyn tähän teidän huoleenne lastensuojelun nykytila -asiasta.

Edustaja Zyskovicz otti esille, että — olen aivan samaa mieltä — sota on suurin ihmisoikeusrikos, joka voi olla, ihmishenkien menetyksenkin osalta, ja se uhkaa nyt Euroopassa Venäjän toimien vuoksi. Mutta otitte myös esiin tämän ihmisoikeusneuvoston kokoonpanon, ja voi vain sanoa, että tämä on YK ja tällaisia nämä toimielimet ovat. Se vaihtoehtohan olisi, että olisimme samanmielisten, esimerkiksi demokratioiden liiton tai muuta, puitteissa käsittelemässä näitä, mutta olen aina pitänyt hyvänä sitä, että sitten todella erimielisetkin istuvat vähintään siellä samassa pöydässä ja kuulevat ne argumentit, mitä näistä asioista ajatellaan, mutta ymmärrän huolenne siitä, että tämä ei ole demokratia- ja ihmisoikeusmielessä aina edustava kokoonpano. Sen toki tiedämme.

Edustaja Ovaska kysyikin, miten tätä demokratiatyötä maailmalla tehdään, ja sehän on tärkeä osa meidän kehitysyhteistyötämme ja sitä painotetaan yhä enemmän. Ja tähän oikeastaan liittyy edustaja Kankaanniemen kysymys siitä, että puhutaanko Afrikan unionin edustajien ja afrikkalaisten maiden kanssa huippukokouksissa myöskin ihmisoikeuksista. Kyllä puhutaan, ne ovat esillä säännöllisesti myöskin EU—AU-huippukokousten yhteydessä.

Useammat, kuten edustaja Hopsu, kiinnittivät huomiota tähän ihmisoikeuspuolustajien tilanteeseen, ja esimerkiksi EU-puheenjohtajuuskaudella me kutsuimme heitä Suomeen tapaamaan ministereitä ja olemme yrittäneet omalla esimerkillämme osoittaa, että tällaisia ihmisiä kannattaa kuunnella ja heille myös antaa se moraalinen tuki, minkä he tarvitsevat.

Edustaja Nurminen pohti, voisiko näitä suomalaisia rakenteita viedä maailmalle. Esimerkiksi meidän ombudsman- tai oikeusasiamiesinstituutiomme tunnetaan aika hyvin, ja sitä on pystytty levittämään, samaten nämä eri valtuutetut, joita on käytetty.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Edustaja Eestilä pohdiskeli woke-, cancel- ja maalittamiskulttuureita, ja itsekin olen ainakin sellaisesta asiasta huolissani, että ei voi olla niin, että keskusteluun voi osallistua vain, jos osaa aina oikealla tavalla argumentoida ja oikealla tavalla käyttää eri nimiä ja historiallisia faktoja ja näin pois päin. Keskustelu ei saisi juuttua siihen, että termit ovat väärät, vaan pitäisi aina ymmärtää, että kaikki eivät ole aina samalla viivalla eri termien käytössä. Tällaisesta keskustelusta, joka menee vain niihin termeihin eikä itse asioihin, olen huolissani.

Edustaja Kemppi kysyi hyvän kysymyksen, miten pidetään tuo Istanbulin sopimus voimassa, ja teemme kyllä kaikkemme myös niiden EU-maiden osalta, jotka eivät siinä vielä ole mukana. Mutta Turkissa käydessäni toin esiin huoleni myös Turkin irtoamisesta, ja valitettavasti Turkissa muitakin tämän tyyppisiä trendejä on esillä.

Useampi täällä, mukaan lukien edustaja Elo ja edustaja Mäkelä, ottivat tämän ympäristö ihmisoikeutena ja ilmasto ihmisoikeutena -asian esille. Olen kanssanne täysin samaa mieltä, että kaikilla foorumeilla, missä puhumme ihmisoikeuksista, nämä ympäristöoikeudet ihmisoikeuksina nousevat nyt entistä enemmän esille.

Edustaja Laukkasella oli huoli genderkysymyksen ympärillä, että jäävätkö perhearvoista perinteisesti ajattelevat ihmiset nyt unholaan tai alakynteen tai muuta. Itse olen kokenut niin, että onpa ihminen valinnut millaisen parisuhdemuodon tahansa tai ei mitään parisuhteen muotoa, hänellä saattaa olla kuitenkin näistä asioista monen ihmisen kanssa yhteiset käsitykset: on monimuotoisia perheitä ja kullekin kuuluvat nämä oikeudet. En näe tässä niin suurta ristiriitaa kuin minkä edustaja Laukkanen tässä ehkä näki.

Haluan kiittää keskustelusta ja myöskin todeta niille, jotka ovat muun muassa Euroopan neuvoston ja näiden muiden elinten puitteissa tehneet eduskunnan puolesta tätä ihmisoikeustyötä: suuri kiitos teille kaikille.

Puhemies Matti Vanhanen: Puhujalistaan. — Edustaja Turtiainen.

15.45 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies ja hyvät kollegat! Tämä valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko on yksi tuorein tuotos, joka todistaa, kuinka tässä ajassa pimeys hallitsee ihmisten mieliä. Koko dokumentin läpi kulkee tulipunaisena lankana moraalinen mädätys. Selonteko kuvastaa tämän ajan henkeä: kaikki, mikä on sairasta, julistetaan terveeksi; kaikki, mikä on paha, julistetaan hyväksi; ja kaikki, mikä on pimeyttä, julistetaan valkeudeksi. Tämä kaikki on salakavalaa totalitarismia, johon meitä on vähitellen hivitettu. Älyttömillä periaatteilla nostetaan joidenkin ihmisryhmien arvo kaiken keskiöön. Toisin sanoen joidenkin ihmisoikeuksista tehdään etuoikeuksia. Normaalien, tavalisten ihmisten oikeudet poljetaan maan tomuun ja heiltä riistetään elämisen eväät ja sanomisen vapaus. Kaikella muulla on merkitystä paitsi oman kansan hyvinvoinnilla. Tällaisella eriarvoistavalla ja epäterveellä agendalla pelkästään häpäistään Suomi-neidon kunniaa.

Arvoisa puhemies! On vaikea uskoa, että kyse olisi tahallisesta tuhotoiminnasta, ja tuskin näin onkaan. Kyse on pimeyteen vajonneen valtioneuvoston aikaansaannoksista, ja mitä muuta pimeydessä vaeltavalta valtioneuvostolta voidaan odottaa kuin pimeitä suunnitelmia ja pimeitä päätöksiä. Puhutaan demokratiasta, mutta tosiasiasa ei haluta sitä vaan valtaa omalle poliittiselle aatteelle. Puhutaan tasa-arvosta, mutta tarkoitetaan tasapäästämistä. Puhutaan yhdenvertaisuudesta, mutta syvässä ideologisessa hurmoksessa harrastetaan ”positiivista syrjintää”. Puhutaan ihmisoikeuksista, mutta ollaan heti riistämässä ihmisarvo niiltä, jotka eivät ajattele asioista samalla tavalla. Tämä maa tarvitsee viisaita joh-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

tajia eikä haaveilijoita, jotka puhuvat joka mutkassa ilmastonmuutoksesta. Tämä maa tarvitsee kansansa puolia pitäviä johtajia eikä ulkomailta ohjailtuja sätkynukkeja. [Ben Zyskowicz: Se on aivan oikein!] Tämä maa tarvitsee kansaansa yhdistäviä johtajia eikä kansaa kahtia jakavia agitaattoreita.

Arvoisa puhemies! Tämä dokumentti on yksi osa maailman vahingollisimman aatteen kyllästävä hallitusohjelmaa, mutta sen on kaikessa pimeydessään tarkoitettu toteutuvan ennen kuin se valkeus paljastaa kaikki pimeyden teot. Minun puolestani se joutaa silppuuriin saman tien. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.49 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tässä selonteossa olisi paljon tärkeitä asioita esille nostettavaksi, mutta puhun ainoastaan yhdestä — samasta, mistä debattipuheenvuorossanikin eli vammaisten oikeuksista. Kuten debattipuheenvuorossa totesin, Suomi ei edelleenkaan noudata YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa sopimusta ja tämä on minusta erittäin huolestuttava ihmisoikeuskysymys.

Tulee muistaa, että vammaispalveluissa ei ole kyse ylimääräisestä lisäpalveluista, vaan lailla turvatusta oikeudesta yhdenvertaiseen osallistumiseen ja osallisuuteen yhteiskunnassa. Tästä syystä myös kaikessa lainvalmistelussa tulisi huomioida lainsäädännön vammaisvaikutukset. Näin ei tapahdu. Yhdenvertaisten oikeuksien toteutuminen edellyttää usein myös niin sanottua positiivista erityiskohtelua, josta säädetään yhdenvertaisuuslaissa. Kaikkien ihmisten samanlainen kohtelu ei aina riitä tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseen. Positiivisen erityiskohtelun tarkoituksena on, että kaikilla olisi myös käytännössä mahdollisuus yhdenvertaisiin oikeuksiin. Toisin sanoen positiivinen erityiskohtelu on yhdenvertaisuuden edellytys. Sen avulla esimerkiksi vammaiset henkilöt saadaan samalle viivalle ei-vammaisten kanssa.

Puhemies! Viime viikolla ilmestyi Demo Finlandin tekemä selvitys vammaisten osallisuudesta suomalaisissa puolueissa. Puolueet toimivat edustuksellisessa demokratiassa portinvartijoina, ja siksi ihmisten mahdollisuus osallistua puolue toimintaan on keskeinen kysymys demokratialle. Referoin tässä nyt hiukan tämän selvityksen tuloksia, sillä siinä oli monta tärkeää havahtumisen paikkaa meille jokaiselle ja erityisesti tässäkin talossa toimivalle.

Haastattelussa olleet puolueiden edustajat kuvasivat vammaisia henkilöitä pikemminkin puolue toiminnan kohteina kuin aktiivisina poliittisina toimijoina. Puolueet tuntuvat tunnistavan kovin heikosti vammaisten osallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Puolue toimintojen toimijat korostivat paljon esteettömyyden tärkeyttä, mutta se ymmärrettiin lähinnä fyysisen osallistumisen esteiden poistamisena. Vaikka esteettömyyttä korostettiin, kaikilla puolueilla oli siinä valtavia puutteita. Esteettömyydessä ei ole kysymys vain liikkumisen rajoitteista, vaan siinä on huomioitava kaikki aistit, kuten näkö, kuulo ja esimerkiksi hahmottamisen vaikeudet. Toisaalta esimerkiksi poliittisen tilaisuuden järjestäminen esteellisessä tilassa on yhdenvertaisuuslain kieltämää syrjintää, ja näin tämän selvityksen mukaan käy vielä usein. Myöskään puolueiden verkkosivujen toteutuksessa ei ole kiinnitetty huomiota saavutettavuuteen.

Myös yhdenvertaisuuden ymmärtämisessä oli paljon puutteita. Se rinnastettiin usein suvaitsevaisuuteen ja siihen, että kaikkia on kohdeltava samalla tavalla. Yhdenvertaisuuden toteutumisen ei ajateltu edellyttävän aktiivisia toimenpiteitä. Positiivisen erityiskohtelun

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

merkitystä vammaisen samalle lähtöviivalle saamiseksi ei-vammaisten kanssa ei tuotu kovin paljon esille.

Arvoisa puhemies! Miten sitten puolueessa toimivat vammaiset itse kuvasivat tilannetta? He toivat haastatteluisia esille fyysiseen esteettömyyteen, tiedon saavutettavuuteen ja kommunikaatioon liittyviä esteitä. Vammaiset kokivat, että esteettömyydessä on menty parempaan suuntaan, mutta puutteita on aivan liian paljon. Vammaiset puolue toimijat tunsivat lukuisia syrjiviä käytäntöjä, joiden muuttamista he eivät koe mahdolliseksi, mikä viittaa sisäistetyn syrjinnän yleisyyteen. He kokevat myös, että puolueet eivät pyri aktiivisesti purkamaan heidän osallisuutensa esteitä.

Arvoisa puhemies! Myönteistä toki on se, että kaikki puolueet pitävät vammaisten osallisuuden edistämistä tärkeänä. Tämä on jo hyvä lähtökohta, kun ajatellaan korjaavia toimenpiteitä, ja toivottavasti tämä selvitys saa nyt aikaan sen, että näitä korjaavia toimenpiteitä käynnistetään heti ja välittömästi. Mielelläni haastankin kaikki puolueet kilpailemaan siitä, mikä puolue saa asiat ensimmäisenä kuntoon, sillä mielestäni puolueiden tulisi olla ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämässä edelläkävijöitä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

15.54 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet ovat tärkeä aihe ja liittyvät miltei kaikkiin asioihin, joiden kanssa me ihmiset olemme tekemisissä. Jos valtio ei takaa kansalaisilleen ihmisoikeuksia, silloin ei voida puhua oikeusvaltiosta tai demokratiasta. Tässä keskustelussa on aivan oikein tuotu esiin se, että jokaisella tulee olla vapaus ja oikeus osallistua keskusteluun. Voimme olla rakentavasti keskustelemassa silloinkin, kun olemme asioista eri mieltä.

Olen samaa mieltä siitä, että ei tietystikään riitä, että Suomi kantaa huolta ihmisoikeuksien toteutumisesta ulkomailla, vaan kyllähän painopisteen toden totta pitää olla ennen kaikkea kotimaassa. On hyvä, että selonteossa muistutetaan köyhyyden vähentämisen tärkeydestä. Taloudellisella ja sosiaalisella eriarvoisuudella on syvät jäljet.

Selonteosta tärkeänä seikkana nostan esiin sen, että Suomi puolustaa kaikkien naisten ja tyttöjen oikeutta turvalliseen verkkoympäristöön. On järkyttävää, että hyvinkin nuoret tytöt joutuvat kohtaamaan seksuaalista häirintää verkossa — eivätkä pelkäävät vaan myös pojat. Meidän tulee ennalta estää seksuaalista häirintää ja hyväksikäyttöä niin verkossa kuin kaikkialla yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksista linjataan muun muassa ihmisoikeussopimuksissa. Meillä on ihmisiä, jotka eivät itse kykene pitämään puoliaan ja puhumaan oikeuksistaan. On ikävää, että Suomessa ei ole vielä saatu korjattua lapsen oikeuksien sopimuksen suomenkieliseen käännökseen sisältyvää käännösvirhettä. Lapsen oikeuksien sopimushan on ihmisoikeussopimus, johon Suomi on sitoutunut. Kuten tässä keskustelussa on jo todettu, suurin ja perustavin ihmisoikeus on oikeus elämään. Sopimuksen johdannossa todetaan, että lapselle kuuluu lainsuoja ennen ja jälkeen syntymän. Käännösvirheen vuoksi sopimuksen sisältö esitetään suomenkielisessä käännöksessä ratkaisevasti suppeammalla tavalla. Perustuslakimme mukaan lainsuojaan sisältyvät perusoikeudet, kuten oikeus elämään ja huolenpitoon sekä yhdenvertaisuus lain edessä ja henkilökohtainen koskemattomuus. Olisin halunnut kysyä ulkoministeri Haavistolta, milloin tämä selkeä ja helposti todennettava käännösvirhe viimein saadaan korjattua.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Arvoisa puhemies! Suomessa ajankohtainen asia on myös se, minkä edustaja Laukkanen nosti esille. On pidettävä huolta siitä, eikä ole itsestäänselvyys, että myös kristityillä on omantunnon- ja uskonnonvapaus. On äärimmäisen ikävää, jos — ja niin kuin on nähty joissakin tilanteissa — esimerkiksi perinteistä kristillistä näkemystä avioliitosta yhden miehen ja yhden naisen liittona koetetaan paikoin hämärtää leimaamalla kaikki tällä tavalla ajattelevat joiksikin anti-gendereiksi. On hyvä, että ulkoministeri vähän valotti sitä, mitä tuolla termillä tarkoitetaan. Kristillistä avioliittokäsitystä, johon kristityt ovat kautta maailman sitoutuneet, ei pidä leimata tai hämärtää englanninkielisillä epäluuloa lietsovilla käsitteillä. Mielestäni tuo selonteon maininta näistä anti-gender-liikkeistä on kokonaisuutena epäselvä ja epäonnistunut.

On huomattava, että kristilliset arvot ja Raamatun ihmiskäsitys ovat koko länsimaisen oikeusjärjestelmän ja ihmisoikeusajattelun taustalla. Nykykeskustelussa ei voi olla huomaamatta, että moni ottaa asioihin kantaa tuntematta kunnolla länsimaiden historiaa, lähtökohtia ja kulttuurimme kristillisiä juuria. Esimerkiksi juuri kristillisestä perhekäsityksestä liikkuu paljon väärää tietoa. Kristinuskon lähtökohtana on, että Jumalan luomana ja Kristuksen lunastamana jokainen ihminen on yhtä arvokas, tärkeä ja ainutlaatuinen. Kukaan ei ole toisen yläpuolella ihmisarvossa ja ihmisoikeuksissa. Nämä kristilliset arvot ovat hyvä lähtökohta yhteiskunnan ja yksilön toiminnalle. Ne asettavat jokaisen niin sanotusti samalle viivalle.

Arvoisa puhemies! Jokaista ihmistä tulee kohdella tasaveroisesti ja oikeudenmukaisesti hänen uskonnollisista mielipiteistään, ihonväristään, kansallisuudestaan tai muista asioista riippumatta. Sananvapautta, uskonnonvapautta [Puhemies koputtaa] ja muita perusoikeuksia tulee vaalia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

15.59 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelemme nyt valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittista selontekoa, ja ihmisoikeudethan ovat meille kaikille ihmisille tärkeitä asioita.

Tässä Leena Meri piti erittäin hyvän puheenvuoron ja nosti esille sitä, kuinka oikeuslaitoksissa nämä asioiden käsittelyt viiptyvät vuosikausia. Ei ole kyllä oikeastaan ihmisarvon mukaista sekään, että joudutaan odottamaan näitä päätöksiä pitkän aikaa, ja samaan aikaan kuitenkin rahaa ja vaikutusvaltaa ja tämmöistä painoarvoa annetaan ulkomaan asioille, vaikka kotimaassakin meillä on kyllä asioita, mitkä pitää korjata. Meillä on paljon huolehdittavia asioita, jos miettii, että meillä vanhustenhuollossa tarvitaan panostusta — heidän ihmisoikeutensa eivät kyllä aina tunnu toteutuvan — samoin nämä vammaisten ihmisoikeudet. Lastensuojelu huutaa apua lisää ihan selvästi. Ja tässä nousi esille keskustelussa myös tämä digisyrjäytyminen, että kyllä sekin on ihan oikeasti ihmisoikeusasia. Omaishoitajien asema, kuurot, näkövammaiset, joita Merja Mäkisalo-Ropponen kyllä nosti ihan ansiokkaasti esille. Oli mielenkiintoista kuulla poliittisten järjestöjen ja puolueiden näkökulmia, mitenkä suhtaudutaan vammaisiin. Totta kai tärkeitä on ottaa nämäkin asiat huomioon.

Mutta kun mietitään tätä asiaa sillä tavalla, niin nykyajan kulttuurissa vallitsee semmoinen yltiöherkistyminen. Mielipiteitä ja mielipiteen vapautta pitää sietää ja toisen ihmisen arvoja kunnioittaa ja uskaltaa puhua asioista, mutta jotenkin tuntuu, että on semmoinen yltiöherkistyminen. Nykypäivänä on kyllä semmoinen voimassa, että otetaan vähän niin

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

kuin neniinsä siitä asiasta, että joku on toista mieltä asiasta, vaikka kyllähän toista mieltä pitää olla ja sehän ei tarkoita sitä, jos on toista mieltä asiasta, että todellakaan se on mitään vihapuhetta tai muuta. Toivon, että näihin asioihin kiinnitetään huomiota. On mietittävä, mitä se tulevaisuus tuo tullessaan, mitenkä yltiöherkistymistä tulevaisuudessa vielä on nähtävillä. Toivon, että siinä kuitenkin otetaan semmoinen järki käteen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

16.01 **Mirka Soinikoski vihr:** Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos edustaja Kuposelle hienosta puheesta, johon tiivistyivät hyvin vihreiden ihmisoikeuspoliittiset näkemykset. — Ihmisoikeudet ovat tekoja, jotka tulevat todeksi arkipäivässä. Ihmisoikeus on jakamaton arvo, joka kuuluu meille kaikille. Siinä yhdistyy kaikki, mistä ihmisyydessä on kyse: rakkaudesta, välittämisestä, toistemme kunnioittamisesta, myötätunnosta.

Ihmisoikeudet otetaan liian usein itsestäänselvyytenä. Todellisuudessa monet vähemmistöihin kuuluvat ihmiset joutuvat taistelemaan omien ihmisoikeuksiensa puolesta jopa päivittäin; oikeudesta toteuttaa itseään ja oikeudesta olla oma itsensä.

Vihreät ovat sitoutuneet edistämään ihmisoikeuksia kaikilla elämän osa-alueilla. Ihmisoikeuksien pitää kulkea rinnalla, osana kaikkea päätöksentekoa. Toisen etu ei saa tarkoittaa toisen oikeuksien polkemista, vaan Suomessa kaikilla pitää olla tilaa unelmoida ja elää turvallisesti omaa elämäänsä, yhdenvertaisesti toisia loukkaamatta.

Arvoisa puhemies! Suomea pidetään maailmalla tasa-arvon ja oikeusvaltion mallimaana, mutta meilläkin on omat puutteemme, joista olemme saaneet useita huomautuksia kansainvälisiltä ihmisoikeuksien valvontaelimiltä. Vammaiset ihmiset ovat yksi ihmisryhmä, jonka oikeuksien toteutumisessa Suomessa on epäkohtia. Viime syksynä vammaisten oikeudet puhuttivat valtakunnallisesti, kun Kanta-Hämeessä paljastui kehitysvammaisen pojan kaltoinkohtelu hoivalaitoksessa. Paljastunut kaltoinkohtelu on vain jäävuoren huippu kaikesta vammaisten ihmisten kokemasta yhteiskunnallisesta syrjinnästä, jota he joutuvat elämässään kokemaan. Vammaisten oikeuksien vahvistamiseksi tarvitsemme jatkossa jokaiselle hyvinvointialueelle vammaisasioiden valvontakoordinaattorin, joka puuttuu vammaispalveluiden epäkohtiin ja kiinnittää huomiota vammaisten oikeuksien toteutumiseen. Valvontakoordinaattori toimisi myös päätöksentekijöiden tukena ja auttaa huomioimaan päätösten vaikutuksia vammaisten oikeuksiin. Tässä maassa jokaisen pitää tuntea olevansa yhdenvertainen, ja siihen tämä hallitus on sitoutunut.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on nostettu esiin monia hyviä ihmisoikeuksien näkökulmia. Lapsen oikeudet ovat esillä myöhemmin tänään käsiteltävässä lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa, mutta on muistettava, että lapsen oikeudet ovat myös ihmisoikeuksia. Jokaisella lapsella on oikeus unelmiin, leikkiin ja turvalliseen arkeen.

Yksi lapsen oikeuksia tällä hetkellä polkeva yhteiskunnallinen epäkohta on lastensuojelun tilanne. Keskeisenä ongelmana ovat lastensuojelun riittämättömät resurssit sekä lastensuojelulain pirstaleisuus, joka tekee lastensuojelun tavoitteiden toteutumisesta vaikeaa eikä takaa lapsen edun ensisijaisuutta.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus osallistua aktiivisesti oman yhteisönsä toimintaan. Tällä hallituskaudella on laadittu kansallinen lapsistrategia, jonka tarkoitus on vahvistaa jokaisen lapsen osallisuutta. Tämä strategia on jal-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

kautettava myös lastensuojeluun, jotta lasten oma ääni lastensuojelussa tulee nykyistä vahvemmin esille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

16.04 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Suomalaisen yhteiskunnan vuosikymmenten kehitys, sivistys ja kriisinkestävyys perustuvat kaikki ihmisoikeuksien, oikeusvaltion, demokratian ja tasa-arvon jatkuvaan edistämiseen. Näiden tärkeiden arvojen vaaliminen ja aktiivinen edistäminen ovat välttämätöntä työtä paremman tulevaisuuden rakentamiseksi niin Suomessa kuin ulkomailla.

Asia, josta olen huolissani, on oikeusvaltioperiaatteen heikkeneminen viimeisen vuosikymmenen aikana niin maailmalla kuin muutamissa EU:n jäsenvaltioissa. Kansalaisyhteiskunnan ja vähemmistöjen oikeuksien polkeminen on tyypillistä autoritäärisille valtioille. Tämänlaisesta oikeusvaltioperiaatteen heikkenemisestä on valitettavasti nähty piirteitä myös vakiintuneemmissakin demokratioissa. Tämän takia on tärkeää korostaa ihmisoikeuksien puolustamisen tärkeyttä päivästä toiseen.

Arvoisa puhemies! Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki turvaa yksilöiden ja tiettyjen väestöryhmien perustavanlaatuiset oikeudet. Oikeusvaltio, demokratia sekä perus- ja ihmisoikeudet liittyvät erottamattomasti yhteen. Suomella on monia vahvuuksia, jotka suojaavat Suomen oikeusvaltiota siihen mahdollisesti kohdistuvilta horjuttamispyrkimyksiltä.

Oikeusvaltion toimivuuteen kohdistuu kuitenkin paineita myös täällä Suomessa. Vähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokevat, että heihin kohdistuvat asenteet ovat koventuneet. Viranomaisten ja julkisia tehtäviä hoitavien sekä niihin ehdolla olevien kokema vihapuhe ja maalittaminen ovat lisääntyneet. Suomalaista oikeusvaltiota ei tule pitää itsestäänselvyytenä.

Oikeusjärjestelmän krooninen resurssipula rapauttaa koko ajan sen perustuksia. Tällä hetkellä on nimittäin jo arkipäivää se, ettei poliisissa pystytä tutkimaan kaikkia asioita tai syyttäjät syyttämään niitä. Tämä on johtanut esitutkinnan rajoittamispäätösten ja syyttämättäjäättämispäätösten kasvuun. Esimerkiksi Etelä-Suomessa syyte nostetaan enää noin 50 prosentissa syyttäjille tulevista tapauksista. Muutama vuosi sitten syytteiden määrä oli vielä lähempänä 70:tä prosenttia, mikä syyteprosentti on edelleen muualla Suomessa. Koko rikosprosessiketjussa käsittelemättömien juttujen määrät ovat merkittävästi nousseet ja oikeudenkäyntien kesto on pidentynyt. Oikeudenhoidon uskottavuus on murene-massa, ja suomalainen oikeusvaltio kärsii.

Arvoisa puhemies! On ilo huomata, että selonteossa nostetaan aktiivisesti esiin naisten, vähemmistöjen sekä alkuperäiskansojen oikeuksien puolustamisen sekä osallisuuden lisäämisen tärkeyttä osana laajempaa ihmisoikeustyötä. Erilaiset rakenteet, kulttuuriset normit, yhteiskunnalliset odotukset sekä toimintatavat ylläpitävät usein vanhentuneita ajattelumalleja, ja tämän takia mahdollisuuksien tasa-arvon edistäminen vaatii myös vakiintuneiden toimintatapojen kriittistä tarkastelua.

On myös selvää, että vaikka Suomessa ihmisoikeuksien edistämässä ollaan pitkällä, meiltä löytyy sokeita pisteitä. Suomi on yleensä totuttu näkemään erilaisten listausten kärkipäässä, ja meitä pidetään onnellisena, turvallisena ja vakaana maana, mutta on olemassa myös toisenlaisia tilastoja, joiden kärkisijoilla oleminen ei ole yhtä mairittelevaa, päinvas-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

toin. Suomi löytyy kärkisijoilta myös silloin kun puhutaan naisiin kohdistuvasta väkival-
lasta: tilastojen mukaan Suomi on yksi Euroopan väkivaltaisimpia maita perhe- ja lähisuh-
deväkivallan osalta. Myös kansainväliset valvontaelimet ovat kiinnittäneet tähän huomio-
ta. Tämä on mielestäni suorastaan kansallinen häpeä maalle, joka on valittu maailman tur-
vallisimmaksi ja jonka kansaa on pidetty maailman onnellisimpana ja joka on pitänyt it-
seään tasa-arvon edelläkävijänä.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, mihin haluan kiinnittää huomiota, on se, että Suomi on
kehitysyhteistyössä pyrkinyt profiloitumaan tyttöjen ja naisten oikeuksien puolestapuhuja-
na mutta joiltain osin edistys kuitenkin kotimaassamme takkuu. Avioliittolain muutosta,
jolla pakkoavioliitto voitaisiin purkaa, on valmisteltu pitkään, ja esitys on nyt eduskunnas-
sa käsittelyssä. Kuten hallituksen esityksen lähete keskustelusta kävi ilmi, hallituksen esi-
tyksessä mahdollistettaisiin pakkoavioliiton purkaminen kumoamalla, jolloin sen oikeus-
vaikutukset olisivat samat kuin avioerolla, ainoastaan sillä erotuksella, että väestörekisterin
siviilissäätö palautetaan avioliittoa edeltäneeseen tilaan. Avioliittoon pakotetulla tulisi
kuitenkin olla mahdollisuus valita avioeron kumoamisen ja mitätöinnin väliltä sen mu-
kaan, mikä ratkaisu turvaa hänen ja mahdollisten lasten aseman parhaiten.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Simula, olkaa hyvä.

16.10 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen se-
lonteko on monisivuinen ja painopistealueet vuoden 2014 selonteosta ovat selkeästi muut-
tuneet. Kun vielä 2014 korostettiin laajoja kansalaisvapauksia ja vahvaa kansalaisyhteis-
kuntaa pohjoismaisen yhteiskuntamallin peruspiirteinä, nyt korostetaan uskottavaa ja vah-
vaa Euroopan unionia, jonka odotetaan osoittavan globaalia johtajuutta ihmisoikeuskysy-
myksissä. Vaikka kansainvälinen yhteistyö on eittämättä ihmisoikeuskysymyksissä hyvin
tärkeää, tässä kyseessä on kuitenkin Suomen valtioneuvoston selonteko, jolloin painopis-
teenä pitäisi olla ne kansalliset toimet, jotka koskettavat myös koko kansan ihmisoikeuk-
sien toteutumista.

Selonteossa ylistetystä Euroopan unionista on tälläkin hetkellä tulossa varsin monitul-
kintaista vihapuhelainsäädäntöä, joka on ristiriidassa perustavanlaatuisen ihmisoikeuden
eli sananvapauden kanssa. Ihmisiä viedään jo tänä päivänä käräjille taannehtivasti heidän
kirjoituksistaan ja etsitään kirjoituksesta motiiveja, joita niissä ei edes ole. Selonteossa pu-
hutaan myös koronapandemian aiheuttamista ihmisoikeusloukkauksista maailmalla ja ko-
rostetaan, että itsenäisen median ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet tulee
turvata myös pandemian aikana ja sen jälkitoimissa. Kuitenkin hallitus on samaan aikaan
pimittänyt medialta asiakirjoja, jotka julkisuuslain mukaan olisivat julkisia ja joita media
on pyytänyt käyttöönsä.

Selonteossa nostetaan esille suomalaisen yhteiskunnan eriarvoistavat ja rasistisetkin ra-
kenteet, niitä kuitenkin nimeämättä tai erittelemättä. Näitä rakenteita selonteossa silti
kerrotaan purettavan. Minulle tämä näyttyy niin, että suomalaista yhteiskuntamallia,
joka perustuu yhtenäiseen kansaan, kansalaisluottamukseen ja suomalaiseen identiteettiin,
oltaisiin purkamassa ja rakentamassa jotain uutta tilalle. On selvää selonteon painopiste-
alueita ja kokonaisuutta tarkastellen, että suomalaisen kansallisvaltion ajatusta pyritään
häivyttämään keinolla millä hyvänsä. Suomalainen kansallisvaltio ja sen tuoma vakaus ja
turva on ollut kuitenkin se liima, joka on pitänyt tämän maan pinnalla tyynessä ja myrskys-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

sä, johtanut kansalaisten hyvinvointiin ja entistä tasavertaisempiin lähtökohtiin ja mahdollisuuksiin elämässä.

Arvoisa puhemies! Tässä selonteossa keskitytään ihmisoikeuksien puolustamiseen varsin yksikärkisesti. Vaikka globaalin ja EU-tason ihmisoikeuskehitystä ja yhteistyötä sekä ihmisoikeussopimuksia korostetaan jopa suomalaisen kansallisvaltion kustannuksella, selonteossa ei mainita eikä myönnetä sitä, että laajamittaisen maahantulon mahdollistaminen tai turvapaikkapolitiikan huomattava löysentäminen niin sanotusti ihmisoikeusnäemyksiin vedoten heikentää suomalaisten ihmisoikeuksia perustavanlaatuisesti. Jos maahan tullaan sellaisista maista, joissa ei jaeta suomalaisia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden käsityksiä, on se omiaan aiheuttamaan sisäistä epävakautta ja rajujakin ihmisoikeusloukkauksia suomalaisia kohtaan. Raaistunut katuväkivalta ja sen luoma turvattomuus jopa kouluissa sotii vahvasti tämän selonteon julistuksia vastaan. Pakkoavioliitot, sukupuolielinten silpominen ja naisten oikeuksien polkeminen ovat sellaisia ilmiöitä ja arvoja, jotka eivät suomalaisen yhteiskuntaan missään nimessä kuulu.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä nostaa esille edustaja Meren mainion ryhmäpuheen, jossa viitattiin Suomen tasavallan presidentin viisaisiin sanoihin oman kansan ihmisoikeuksien takaamisesta. Sitä työtä muut Pohjoismaat ovat todella heränneet tekemään, miksei myös Suomi. Näen tässä vaarallista nöyrytystä. Omaa maata ja kansaa ei pidetäkään enää kaikkein tärkeimpänä, vaan nostetaan aina muut itsemme edelle. Oman ideologian puskeminen joka ikiseen perustavanlaatuisen selontekoon, kuten ihmisoikeuspoliittiseen selontekoon, on omiaan jakamaan suomalaisia yhä pienempiin ryhmiin ja poteroihin, vaikka teidän, arvoisa hallitus, tulisi puolustaa nimenomaan suomalaisten ihmisoikeuksien toteutumista.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Taimela, olkaa hyvä.

16.15 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko on viimeksi julkaistu kahdeksan vuotta sitten. Tuossa ajassa on tapahtunut muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet ihmis- ja perusoikeuksiin. Autoritaarisuus on lisääntynyt ja ihmisoikeusveloitteita kyseenalaistetaan, teknologian kehittyminen on mahdollistanut somekulttuurien kasvun niin hyvässä kuin pahassa yhä enenevässä määrin, ja myös ilmastonmuutoksen torjunnassa on päästy sanoista tekoihin. On hyvä asia, että selonteko on nyt käsittelyssämme. Voimme havaita, että tämä on laaja esitys ja tietoisuuden kasvaessa myös altis rönsyilylle.

Perus- ja ihmisoikeudet ovat suomalaisen valtion ja EU:n kulmakiviä. EU on meille kulttuuri- ja arvoyhteisö. Kaiken perusta ovat yhteiset arvot: vapaus, demokratia, tasa-arvo, ihmisarvon kunnioittaminen ja oikeusvaltioperiaate. Kansainvälisesti tarvitaan sääntöperusteisen järjestelmän vahvistamista ja dialogia.

Demokratia ja osallisuus ovat vakauden perusta. Perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisella torjutaan eriarvoistumiskehitystä. Osallisuutta ja demokratiaa taas vahvistetaan luomalla toivoa ja mahdollisuuksia. Uhkakuvina ovat kuitenkin asenteiden koveneminen, kasvava rasismi ja myös ennakkoluulot.

Arvoisa herra puhemies! Tässä salissa ja sisäisen turvallisuuden selonteossa on toistuvasti todettu, että suurin sisäisen turvallisuuden uhka on syrjäytyminen. Sivullisuus yhteiskunnasta luo ongelmia, syrjäytymistä ja pahoinvointia. Siksi on tärkeää todeta, että pääministeri Sanna Marinin hallituksen ponnistelut kunnianhimoisesti työllisyyden parantami-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

seksi monilla eri tavoilla ovat ensiarvoisen tärkeitä. Sitä on pitkässä pelissä myös oppivelvollisuuden laajentaminen 18 ikävuoteen. Meillä ei ole yksinkertaisesti varaa hukata yhtään nuorta työttömyyden ja syrjäytymisen problemaattiselle, elämänuran hallintaa vaikeuttavalle polulle. Oikeus työhön perusoikeutena etenee käytännön elämässä.

Me tiedämme, että keski-ikä nuoremmissa ikäluokissa ovat työkyvyttömyyseläkkeiden määrät kääntyneet kasvuun muissa ikäluokissa tapahtuneen 40 vuotta jatkuneen suotuisan kehityksen jälkeen. Siksi on tärkeää, että hallitus tekee jatkuvaa ennakkoluulotonta uudistustyötä työelämäkoulutuksen ja myös mielenterveystyön parantamiseksi.

Sosiaalidemokraattien tavoite on, että jokainen ihminen saa elää turvassa ja kokea olevansa arvokas ja merkityksellinen. Tämän tavoitteen kannalta keskeisessä asemassa ovat perus- ja ihmisoikeudet.

Arvoisa herra puhemies! Naisten, nuorten ja vähemmistöjen poliittisen osallistumisen vahvistaminen on kestävä kehityksen kannalta varsin olennaista. Ruohonjuuritasolla kansalaisjärjestötoimintaa tukemalla pystytään mahdollistamaan monimuotoisia kanavia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Oikeus tietoon on myös osa sanan- ja mielipiteenvapautta. Tieteellisen tiedon väheksyntä ja disinformaatio heikentävät pääsyä luotettavan tiedon pariin.

On sanottu ja poliittisesti menestyksellisesti kampanjoitu, että vastakkainasettelun aika on ohi. Kuitenkin tuntuu siltä, että vihapuhe, tietoinen väärinymmärtäminen ja raflaava leimaamisen kulttuuri ja käytös ovat päinvastoin lisääntymässä niin vaalien yhteydessä kuin myös täällä eduskunnassa suuressa salissa. Meillä kaikilla on vastuumme etenkin siitä, minkälaisen mallin me itse annamme. Vapaus leimaavasta nimittelystä ja solvaamisesta sekä oikeus asialliseen mielipiteen esittämiseen ovat myös ihmisoikeuskysymyksiä, onpa kyseessä sitten päiväkotit, koulu, työpaikka, harrastus tai vaikkapa tämä eduskunta. Tämän on oltava kansanvaltaan perustuvan demokratiamme peruskivi myös tulevaisuudessa, mitä meidän tehtävänä on nyt vuorollamme vaalia.

Maaliskuun alussa nykymuotoinen perustuslakimme täyttää 22 vuotta. On selvää, että keskustelu perustuslakimme uudistamisen tarpeista tulee lisääntymään, ja joitakin kannanottoja on tästä jo nähty. Meneillään oleva covid-19-pandemia on myös yksi aihe, joka on testannut perustuslain ulottuvuuksia. Pääosin se on toiminut hyvin. On kuitenkin varsin selvää, että valmiuslakiemme ja perustuslakimme ajantasaisuus syytä käydä tarkkaan ja analyttisesti läpi erilaisiin tilanteisiin varautumisen näkökulmasta, sen tämä covid-19 on näyttänyt.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.20 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Perus- ja ihmisoikeudet ovat demokraattisten järjestelmien toimivuuden edellytys. Ilman yksilöiden laajoja kansalais- ja poliittisia oikeuksia, hyvää hallintoa ja vapaata mediaa ei voida puhua kansanvallan toteutumisesta. Myös Suomessa on korostettava sitä, että ihmisoikeudet eivät ole mielipidekysymyksiä vaan niiden sisällöstä säädetään kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Oikeuksien määrittelyn lisäksi kansainväliset sopimukset asettavat velvollisuuksia valtioille oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi. Ihmisoikeuksissa on siis vahva juridinen pohja.

Koronapandemian aikana perus- ja ihmisoikeuksia on jouduttu puntaroimaan keskenään. Oikeus elämään on vahva oikeus, jonka suojelemiseksi muita oikeuksia on jouduttu rajoittamaan. Poikkeusolojen aikaan yksilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

seuraaminen ja epäkohtiin puuttuminen on ensisijaisen tärkeää. Mitään oikeutta ei saa rajoittaa mielivaltaisesti, vaan rajoitusten on oltava oikeasuhtaisia, tarkasti rajattuja ja vain väliaikaisia. Jos valmiuslakeja ryhdytään päivittämään, on muutoksissa varmistettava kaikkien ihmisoikeuksien toteutuminen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ihmisoikeuspoliittinen selonteko on kattava ja antaa hyvän yleiskuvan perus- ja ihmisoikeuksien tilanteesta ja toteutumisesta ja nykyisen hallituksen esittämistä toimenpiteistä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Pitkäjänteinen työ ihmisoikeuksien edistämiseksi kansainvälisesti on myös huomattu: Suomi on valittu YK:n ihmisoikeusneuvoston jäseneksi vuosille 22—24. Tämä asettaa toiminnallemme myös kotimaassa entistä painavamman roolin.

Arvoisa puhemies! Vaikka Suomi on globaalilla mittakaavalla ihmisoikeuksien näkökulmasta edistysellinen maa, on meillä kansallisesti merkittäviä epäkohtiakin. Useita vuosia oikeuskäsitystä ja arkijärkeä on haastanut turvapaikanhakijoiden tilanne ja paperittomien oikeuksien toteutuminen. Ilman laillista oleskelulupaa ja statusta erityisesti paperittomat altistuvat monille oikeuksien loukkauksille ja hyväksikäytölle. Oikeuksien toteutumisen näkökulmasta oikeusavun, toimivan lupaprosessin ja kasvatusta-, sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus on keskeistä.

Paperittomien palveluiden saatavuudessa on vuosien varrella ollut suuria puutteita ja alueellisia eroja. Aiemmat laiminlyönnit prosessissa ovat selvitysten mukaan johtaneet virheellisiin turvapaikkapäätöksiin. Samoin prosessin venyminen jopa 5—6 vuoteen haastaa monella tavalla turvapaikanhakijoiden oikeuksien toteutumisen. Paperittomien tilanteeseen ratkaisua etsinyt LAMA-selvitys esittää yhtenä ratkaisuna kertaluparatkaisua etenkin vuosina 15—16 tulleille. Tätä voi lämpimästi kannattaa ja ottaa mallia esimerkiksi Irlannista, joka vastaavan päätöksen on tehnyt.

Paperittomiin ja turvapaikanhakijoihin kohdistuu myös paljon muukalaisvihaa, mikä kielii laajemmin suomalaisen yhteiskunnan asenteista. Vuonna 2017 julkaistun Euroopan unionin vähemmistöjen syrjintää koskevan kyselytutkimuksen mukaan Suomi on yksi niistä Euroopan valtioista, joissa etniset vähemmistöt kokevat eniten syrjintää. Etnisen syrjinnän kitkemiseksi hallitus on luomassa rasisminvastaista ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelmaa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamies on nostanut aiemmin esille, että puutteet vanhustenhoidossa kuuluvat Suomen kymmenen keskeisen ihmisoikeusongelman joukkoon. Ikäihmisten oikeuksien ja erityisesti itsemääräämisoikeuden toteutumiseen tulisi kiinnittää nyt entistä enemmän huomiota. Koronapandemian aikana on havaittu puutteita ikäihmisiin kohdistuvien rajoitustoimenpiteiden käytössä ja kotona asuvien vanhusten palveluiden riittävytydessä ja laadussa. Nyt kun hyvinvointialueita rakennetaan, vanhusten oikeuksien turvaamiseen pitää kiinnittää erityistä huomiota, jotta ongelmat eivät siirry uudelle hallintotasolle. Yksi hallituksen toteuttama edistysaskel vanhusten ja ikäihmisten oikeuksien parantamiseksi on vanhusasiavaltuutetun tehtävän perustaminen viime vuonna.

Ikääntyvän väestön määrä tulee Suomessa yhä kasvamaan tulevaisuudessa. Samalla yhteiskunnan toimintojen ja palveluiden digitalisoituminen näyttää kiihtyvän. On tärkeää seurata, että teknologian kehittyminen ei kavenna entisestään esimerkiksi vanhusten tai vammaisten osallistumismahdollisuuksia tai palveluihin pääsyä. Digikuilu on monella tapaa vallitseva ongelma ja oikeuksien toteutumisen este myös maailmanlaajuisesti. Tässä Suomi voisi tuoda ratkaisuja.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

16.25 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Itsekin haluan kiinnittää tässä selonteossa huomiota lähinnä niihin asioihin, joita siitä ei ilmene. Useat aiemmat puhujat ovatkin jo ansiokkaasti tästä asiasta puhuneet. Kiinnitän huomiota pääasiassa kolmeen asiaan, eli koronapandemian vaikutuksiin, sananvapauskehitykseen ja hallitsemattomaan maahanmuuttoon, ja näistä tulokulmista tuon esille muutamia asioita.

Ensinnäkin tämä koronapandemia. Suomessa perusoikeuksia ei ole rajoitettu sen merkeissä niin paljon kuin monissa muissa maissa, ja ihmettelenkin sitä, miten hiljaa Suomi on ollut muiden, sivistyneenäkin pidettyjen maiden varsin erikoisista ihmisoikeusloukkauksista liittyen koronapandemiaan, esimerkiksi rokotepakon säätämisestä valtavien sakkujen uhalla Itävallassa, Kanadan äärimmäisistä toimista mielenosoittajia vastaan viime aikoina ja Uuden-Seelannin varsin totalitaristisista koronatoimista. Suomi on kyllä suuna päänä monien muiden maiden ihmisoikeusloukkauksista, olivat ne todellisia tai kuviteltuja, mutta nämä eivät ole herättäneet minkäänlaisia reaktioita.

Suomi itsekin on toiminut varsin mielivaltaisesti ja perustelemattomasti koronan suhteen. Tämä esille tullut vierailukiello vanhusten hoitolaitoksiin oli hyvin mielivaltainen, ja sen on eduskunnan oikeusasiamies myöhemmin tuominnut — mutta missä ovat vastuunkantajat tämän asian suhteen? On todettu laittomuus, mutta kukaan ei kannata vastuuta lain rikkomisesta. Missä vaiheessa eduskunnalle on esitetty uskottavat näytöt siitä, että korona olisi levinnyt ravintoloissa siinä määrin, että ravintola-alan kurittaminen näin kuin eduskunta on tehnyt, olisi ollut perusteltua?

Vapaa media — sanotaan, että meillä on sellainen. Missä vaiheessa vapaa media näitä rajoituksia säädettäessä oli yhtään kriittinen näiden rajoitusten suhteen? Myöhemmin on sellaista pientä merkkiä ilmennyt, että mediakin hieman saattaisi arvostella näitä rajoituksia, mutta silloin kun niitä säädettiin, niin se oli koko ajan pelkkää hallituksen tiedotustilaisuutta. Oppositio leimattiin, että se tukee kaikkia hallituksen toimia. Olipa näin tai ei, niin silti media kirjoitti näin. Missä oli silloin vapaa media? — Itse oman vapautensa tuhoamassa.

Sananvapaudesta. Suomessa on oikeudenkäynti tällä hetkellä siitä, saako Raamattua siteerata. Tämä on herättänyt kansainvälistä huomiota: Suomen lähetystön edustalla Unkarissa, Budapestissä oli tuhansien ihmisten mielenosoitus tämän merkeissä. Suomelle on lähetetty tästä kirjettä USA:n senaattorien toimesta. Herättää kansainvälistä mielenkiintoa, miten Suomessa voidaan käydä oikeutta siitä, saako Raamattua siteerata. Tämä on uskonnonvapaus- ja ihmisoikeuskysymys.

Suomessa sanotaan, että vihapuhe pitäisi kieltää, mutta vihapuhetta ei ole pystytty määrittämään. Ei ole olemassa määritelmää vihapuheelle, eikä sananvapaus koske pelkästään hyväksyttäviä, mukavia ja miellyttäviä mielipiteitä, vaan se koskee myös kyseenalaisia mielipiteitä, jotka voivat loukata jotakuta. Eihän sananvapautta tarvita silloin, kun puhutaan hyväksytyjä asioita. Jos sananvapauden määritelmä olisi se, että saa puhua sellaisia asioita, mistä kukaan ei loukkaannu, niin silloinhan Pohjois-Koreassa vallitsisi sananvapaus, hyvät edustajat. Kyllähän Pohjois-Koreassakin saa sanoa niitä asioita, joita hallinto hyväksyy sanottavaksi — ei se ole mitään sananvapautta.

Suomessa tämä lainsäädäntö on varsin kyseenalainen. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on kirjoitettu pykälänä niin, että siitä voidaan syyttää periaatteessa melkein ketä halutaan. Määritelmät ovat niin laajoja, että en ymmärrä, miten ne voivat täyttää lainsäätä-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

misen tarkkuusmääritelmät siitä, mikä on oikeusvarmuus, eli voiko tekijä tekoa tehdessään tietää, onko se laitton vai laillinen. Näihin kysymyksiin ei koskaan saa vastauksia, kun esittää näitä kysymyksiä.

Suomessa on myöskin varsin erikoinen oikeuskäytäntö liittyen kunnianloukkauksiin. Tästä Suomi on jo monta kertaa ollut tuomiolla kansainvälisesti, EU:n ihmisoikeustuomioistuimessa Suomella on varsin paljon näitä sananvapaustuomioita.

Vielä viimeisenä tämä hallitsematon maahanmuutto. Eli suomalaisilla pitäisi olla oikeus hyvinvointiin, terveydenhoitoon, sosiaaliturvaan ja työhön. Näitä kaikkia hallitsematon maahanmuutto voi uhata — työtäkin siinä mielessä, että tuodaan halpatyövoimaa ja poljetaan työn ehtoja Suomessa. Viime kädessä myöskin puhutaan sellaisesta perusoikeudesta kuin oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen ja elämään, näitäkin voi hallitsematon maahanmuutto loukata. Suomen tulisi olla suomalaisten edunvalvontakoneisto, ei kenenkään muun — ensi sijassa suomalaisten. Nämä näkökulmat puuttuvat tästä selonteosta täysin, ja odotankin, että näihin otetaan valiokuntakäsittelyssä laajasti kantaa ja tuodaan nämä näkökulmat esille siellä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä ehditään ottaa yksi puheenvuoro ennen kuin tähän etukäteen varattu aika on käytetty. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

16.30 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko. On totta, että täällä on huomioitu erittäin hyvin — tai ehkä paremmin kuin toivoisi — jotain muuta. Täällä on huomioitu vanhuksia, vammaisia, sukupuolivähemmistöjä, mutta itse olisin toivonut, että olisi myös lastensuojelusta ollut jotain ja heidän ihmisoikeuksistaan. Elikkä haluan hieman tässä käsitellä lastensuojelua, ihmisten omaa oikeutta kehonsa koskemattomuuteen, eli hoitajien pakkorokottamista, sananvapautta ja tiedonsaantia.

Arvoisa puhemies! Täällä kohdassa 3.1 Autoritaarisuuden uusi nousu ensimmäisen kapaleen viimeinen lause on: ”Myös koronapandemiaa on käytetty haitallisesti tekosyynä perus- ja ihmisoikeuksien rajoittamiseen.” Tästä olen täysin samaa mieltä tämän selonteon kanssa. Se voi olla kyllä, että minä katson sitä hiukan eri kulmasta kuin tämän laatineet tai laatineet henkilöt.

Täällä on kohdassa 4.6: ”Suomen kansallisen ja kansainvälisen toiminnan tavoitteena on myös pandemian oloissa ja sen jälkeisissä toimita, että ihmisoikeudet toteutuvat ilman syrjintää.” Tämähän on sellainen homma, että tämä laki, mikä on säädetty täällä, sehan rikkoo jo Euroopan neuvoston päätöslauselmaa 2361. Päätöslauselman kohdassa 7 eri alakohdissa kehoitetaan jäsenvaltioita muun muassa huolehtimaan, että turvallisia ja tehokkaita rokotteita on tarjolla kaikille, jotka niitä haluavat, että kansalaisia informoidaan siitä, että rokotus ei ole pakollinen ja ketään ei poliittisesti eikä sosiaalisesti eikä muutenkaan painosteta ottamaan rokotetta. Mitä hallitus on tehnyt? Hallituspuolueet ja kokoomus ovat säätäneet hoitajien pakkorokottamiseksi lain. Olen kyllä tehnyt esityksen tämän kumoamiseksi — saa nähdä, miten sitä täällä käsitellään. Mutta se laki rikkoo Euroopan neuvoston omaa päätöslauselmaa.

Kohdassa 5.3 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen täällä puhutaan aivan muista kuin Suomen asioista. Täällä puhutaan jostakin anti-gender-liikkeestä tai -liikehännästä, joka on järjestäytyneempää ja aloitteellisempää ja runsaammin rahoitettua, elikkä naisten ja

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämisestä sanotaan näin. Tämä on mielestäni ihan silkkaa vihervasemmistolaiista politiikkaa, jossa piiloudutaan tasa-arvo-sanan taakse, ja se on silkkaa äänten kalastelua. Tällä ei ole mitään merkitystä täällä selonteossa.

Sitten täällä puhutaan vammaisten henkilöiden oikeudesta. Se on ihan ok, että siitä puhutaan, mutta lastensuojelu unohdetaan kokonansa, ja pikkuisen voisi rinnastaa vammaisiin myöskin neuropsykiatrisesta sairaudesta kärsivät lapset. Se on todella julmaa käydä katsomassa tuolla ja tavata ihmisiä, kun Suomessa tämmöisiä nepsy-lapsia mielestäni huostaanotetaan kevyin perustein tunnistamatta ehkä heidän erityisominaisuuksiaan. Tämä on valtavan suuri ihmisoikeuskysymys täällä. Onneksi lapsiasiainvaltuutettu on kyllä omassa kertomuksessaan sanonut, että tähän pitäisi yhteiskuntamme kiinnittää huomiota, ja myöskin tämmöiset yhdistykset, jotka ovat puolustamassa näiden lasten tai perheiden oikeuksia, ovat myöskin vaatineet, että Suomessa tehtäisiin lastensuojelun nykytilan kartoitus.

Sitten täällä, kun selaan tätä eteenpäin... [Puhemies koputtaa] — Arvoisa puhemies! Eikö nyt ole seitsemän minuutin puheenvuorot?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: 5 minuuttia.

No, sitten pitää ilmeisesti ottaa uusi puheenvuoro vielä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.36.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.03.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Kvarnström.

18.03 Johan Kvarnström sd: Ärade talman, arvoisa puhemies! Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko on keskeinen ja äärimmäisen tärkeä asiakirja. Siinä keskitytään politiikan ja juridiikan kansallisesti ja kansainvälisesti tärkeimpiin elementteihin. Selonteko tuo ansiokkaasti esiin ajankohtaisia muutoksia, trendejä ja ilmiöitä päähuomion kiinnityessä perus- ja ihmisoikeuksiin.

Eräs esimerkki huolestuttavista kehityssuunnista on autoritaarisuuden uusi nousu. Toinen esimerkki on anti-gender-liikehdintä, joka vastustaa naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämistä ja sukupuolten tasa-arvoa. Suomen linja näissä kysymyksissä on vastuullinen ja voimakkaasti ihmisoikeuksia puolustava. Toivottavasti pysymme aina tällä tiellä. Tärkeintä, oleellisinta ja ratkaisevinta on se, että me edistämme oikeusvaltioperiaatteen toteutumista kaikessa toiminnassa kansallisesti, Euroopan unionissa sekä ulko- ja kehityspolitiikassa, YK:ssa ja alueellisissa järjestöissä.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Myös se on äärimmäisen tärkeää, että selonteon mukaan ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden kato uhkaavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja niiden merkitys ihmisoikeuskysymyksenä on kasvanut. Tämä on vakavaa.

Lisäksi on myös aihetta korostaa, että taloudellisella ja sosiaalisella eriarvoisuudella on vahva yhteys perus- ja ihmisoikeuksien puutteelliseen toteutumiseen.

Tietenkin on syytä mainita myös poikkeusolot ja koronakriisin käsittely. Tältä osin selonteossa todetaan, että Suomi tuomitsee koronapandemian varjolla tehdyt ihmisoikeusloukkaukset. Samalla meidän on jatkuvasti oltava itsekriittisiä ja tarkasteltava kriittisesti omia toimiamme pandemian hoidon suhteen, aivan kuten kaikessa muussakin. Emme saa sortua omahyväisyyteen, vaikka pyrimme ja olemme pyrkineet hyvään juuri ihmisoikeuksien kannalta. Olemme onnistuneet hyvin, mutta emme saa koskaan suhtautua asiaan kevyesti tai tottua liiaksi poikkeuksellisiin toimenpiteisiin.

Arvoisa puhemies! Selonteossa on paljon tärkeitä näkökulmia ihmisoikeuksien toteutumisen edistämiseen. Siinä mainitaan, että Suomi toimii aktiivisesti perheväkivallan torjumiseksi ja että hallitus antoi syksyllä esityksen naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävän perustamisesta. Se on tärkeää. Maamme ongelmat ja suuret tarpeet tällä saralla voitaisiin kuitenkin tuoda avoimemmin esiin, kuten se, että tarvitsemme vielä enemmän turvakotipaikkoja ja ennaltaehkäisevää työtä asenteiden muuttamiseksi perusteellisesti.

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa ei juurikaan käsitellä ihmisoikeuksia lasten näkökulmasta. Lapsen oikeuksien sopimuksen henki on mukana, mutta sen toteuttamisen suhteen tarvitaan lisää konkretiaa. Tämän päivän päiväjärjestyksessä on ollut käsiteltävänä myös lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle, ja siihen sisältyy kolme ehdotusta, jotka liittyvät vahvasti ihmisoikeuspolitiikkaan, ja nämä aiheet voisivat sisältyä myös tähän selontekoon. Lapsiasiavaltuutettu katsoo muun muassa, että lapsen edun ensisijaisuus tulee tulevaisuudessa sisällyttää perustuslain perusoikeussäännöksiin ja että Suomessa tulee käynnistää lastensuojelulain kokonaisuudistus. Ihmisoikeussopimuksia on useita, ja niistä lapsia koskevat korostavat oikeuksia vahvimmin, mikä on täysin ymmärrettävää ja perusteltua.

Suomen linja maahanmuuttokysymyksissä on edelleen melko tiukka lasten suhteen. Turvapaikkahakemusten ja muilla perusteilla myönnettävien oleskelulupien hakemusten yhteydessä lapsen etua käsitellään usein puutteellisesti. Tämä johtaa usein perheiden erottamiseen, mikä ei voi olla lapsen edun turvaamista. Esimerkiksi lapsi, jolla on Suomen kansalaisuus ja jonka toinen vanhempi on Suomen kansalainen, voi joutua elämään siten, että hänen toinen vanhempansa on vaarassa joutua karkotetuksi lapselle vieraaseen maahan milloin tahansa, vaikka tämä ei olisi syylistynyt väkivaltarikokseen. Se ei ole inhimillistä, ja se voi myös olla ristiriidassa ihmisoikeuksien kanssa, mikä on vielä vakavampaa.

Arvoisa puhemies! Selonteon mukaan vähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokevat, että heihin kohdistuvat asenteet ovat koventuneet. Sen, mitä vähemmistöjä tämä koskee, on oltava selvillä, jotta toimenpiteisiin voidaan ryhtyä tehokkaasti. Tähän tarvittaisiin siis täsmennystä.

Ärade talman! Statsrådets mänskörättspolitiska redogöran är ett centralt och oerhört viktigt dokument som tar fasta på centrala element i politiken och juridiken och förtjänstfullt för fram aktuella ändringar, trender och fenomen samtidigt som den håller fokus på de grundläggande mänskliga rättigheterna. — Kiitos, tack.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

18.08 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että ihmisoikeuspoliittinen selonteko on eduskunnan käsittelyssä. Se on tällä hetkellä erittäin ajankohtainen asiakirja. Suomen toiminta kansainvälisessä ihmisoikeuspolitiikassa on ollut ihailtavaa, ja samalla linjalla on syytä jatkaa. YK:n kautta olemme tehneet monta, monta, monta hyvää työtä maailman ihmisten hyväksi, ihmisoikeuksien kohentamiseksi eri puolilla maailmaa. On selvää, että Suomen resurssit ovat vajavaiset ja heikot. Ei me maailmaa pystytä kokonaan parantamaan, ei pidä edes yrittää. Paremminkin keskittykäämme niihin tehtäviin, missä me olemme parhaimmillamme, otetaan joku tärkeä toimintatapa, millä toimitaan, ja keskitetään voimat siihen, missä olemme parhaimmillamme. Sama koskee Euroopan unionin toimintaa, Etyjiä, kaikkia niitä kansainvälisiä järjestöjä, missä toimimme. Olemme niissä saaneet hyvää aikaan, koska meidän maineemme maailmalla tässäkin asiassa on erittäin hyvä.

Se, mihin haluaisin, arvoisa puhemies, kiinnittää huomiota, on kotimaan tilanne, ensinnäkin tämä nykyinen tilanne rajaseutukunnissa Suomessa ja maaseudulla yleensä.

Ensimmäinen asia: poliisin saaminen paikalle, kun siitä on todellinen tarve. Se on heikentynyt olennaisesti. Mutta kun katsoo, mihin niitä poliiseja siellä sitten saa, niin kotikunnassani Ilomantsissa ja itärajalla yleensä pyörii tämä susipartiointi eli SusiLIFE-hanke, ja siellä poliisit ajavat pitkin metsäteitä, vahtivat, ettei susien rauhaa häiritä. Jos tavallinen, vaikka ilomantsilainen, ihminen tarvitsee hädässään poliisin apua, ei varmasti saa tai kestää kaksi tuntia, kolme tuntia, elikkä tilanne on varmasti ohi, jos henkilö sattuu vielä elossa olemaan. Mutta jos joku soittaa vaikka, että tuolla Möhkön takana saatetaan harrastaa suden metsästystä laittomasti, niin kohta on helikopterit ilmassa ja kymmeniä poliiseja juoksee ja Rajavartiosto hälytetty. Eihän tässä ole mitään tolkkua enää tässä hommassa.

Sitä paitsi viime syksynäkin moni naishenkilö, joka oli marjassa marjoja keräämässä, puolukassa vaikka koiransa kanssa ja josta varmasti näki päälle, että kyseinen ihminen on marjankeruureissulla — niin hänetkin tarkistettiin. Autoja tarkistetaan niin kuin rikollisilta. On aivan hävytöntä, että tällä keinoin tässä oikeusvaltiossa toimitaan. Jos tuossa Helsingin Lasipalatsin kohdalla pysäytettäisiin liikennettä ja tarkistettaisiin autoja, peräkontit tutkittaisiin, epäiltäisiin jostakin rikoksesta, niin se loppuisi aivan varmasti samana päivänä. Täällä olisi poliisipäälliköt ja oikeusministerit ja pääministerit ja hallitus koolla heti, ettei näin voi toimia, koska kaikki tietää, miten tämä Suomen laki menee. Edustaja Kiviranta lain huippuosaajana tietää tämän paremmin kuin minä, mutta tämä on aivan törkeää ihmisten syyllistämistä ja rikollisina pitämistä. Syyttömyysolettama koskee kaikkia suomalaisia, ja rehellinen rajan kansa on varmasti rehellistä sakkia. Totta kai sielläkin joku aina lakia rikkoo, mutta ne ovat pieniä, pieniä poikkeuksia.

Tai laillista metsästystä harjoittava entinen valtion virkamies, joka on virkavalan tehnyt, haetaan metsästystilanteen jälkeen kotoa epäiltynä suden metsästyksestä — mies, joka on varmasti toiminut rehellisesti, jolla on kaikki asiat kunnossa ja joka on aikanaan hoitanut esimerkillisesti valtion virkaa sekä hoitanut asiansa ja on mallikansalainen. Hänet haetaan, pidätetään epäiltynä törkeästä metsästysrikoksesta, tehdään kotietsintä ja järkytetään koko perheen elämä. Ei näin oikeusvaltiossa voi toimia. Ei ainakaan poliisi. Kyllä minä suuresti ihmettelen tämän maan menettelyä. Samaan aikaan poliisit itse ovat syyllistyneet huumerikoksiin. Onko tässä mitään tolkkua enää tässä hommassa? Ei syyttömien ihmisten kotirauhaa mennä noin häiritsemään tekaistuilla syytteillä. Eli se, että on samalla alueella

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

esimerkiksi susi joskus viime viikolla kävellyt, on sitten syytteen tai tutkinnan peruste tai pidättämisen peruste — jo nyt on aikoihin eletty. Samaan aikaan tilanne on maaseutukunnissa se, että yhteiskunnan palvelut heikkenevät, mutta näihin on rahaa miljoonia. Ja sitä, että ihmisiä epäillään rikollisiksi, arvoisa puhemies, pidän törkeimpänä tapana käsitellä ihmisiä tässä maassa.

Sama koskee vanhustenhuoltoa. Meillä on erittäin vakavia vaikeuksia tässä maassa siinä, saavatko vanhukset ja vammaiset asianmukaisen hoidon. Nämä kaksi äsken mainitsemani asiaa ovat ihan eri kategoriassa. Totta kai ne ovat eri kategorioita, mutta kun molemmissa on isoja ongelmia. Vanhustenhuollossa on isoja ongelmia. Kunnat tekevät aivan varmasti parhaansa. Joka ainoa hoitaja, lähihoitaja, sairaanhoitaja, kodinhoitaja, jokainen virkamies tekee sisulla ja sydämellä töitä. Mutta tilanne on karkaamassa käsistä.

Sama koskee liikennettä. Alemman tieverkon hoito on mennyt siihen, että — uskokaa tai älkää, arvoisa puhemies, uskokaa tai älkää — meillä on semmoinen tilanne Ilomantsissa ollut viime keväänä, että teiden hoidon takia muutamat kylät olivat motissa monta päivää. Soiteltiin viranomaisille, että auttakaa meitä. Ajatelkaa, jos joku saa sairaskohtauksen, hän olisi jäänyt sille tielleen. Ei päässyt autolla, ei päässyt pyörällä, ei millään. Tästä on viranomaisille viestitetty asianmukaisesti. Ei mitään, mitään ei ole tapahtunut. Soitin vasta viime viikolla alemman tieverkon hoidosta tieviranomaisille. Mitä on tapahtunut? Ei kerta kaikkiaan mitään. Hyvin meillä menee, mutta valitettavasti kansalaiset kärsii.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiviranta.

18.14 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! On tärkeää toteuttaa valtioiden monenkeskistä yhteistyötä ja soveltaa siinä kansainvälisen oikeuden perusperiaatteja, joiden keskiössä ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen ja edistäminen. Euroopan unionin tulee sisällyttää ihmisoikeuskysymykset kaikkiin politiikkalinjauksiinsa ja -ohjelmiinsa. Ihmisoikeuksien kunnioittamisen, oikeusvaltion lujittamisen, hyvän hallinnon ja vakauden tulee olla keskeisiä päämääriä EU:n kaikessa toiminnassa.

Toiminnan uskottavuus edellyttää, että unioni pitää tiukasti kiinni ihmisoikeuksista kaikissa jäsenvaltioissaan. Tämä EU:n tavoite ei ole valitettavasti täysin toteutunut, ja etenkin sananvapauden kunnioittamisen suhteen on tietyissä jäsenvaltioissa suuria puutteita. Tilanne on heikentynyt osana autoritaarista vallankäyttöä.

Arvoisa puhemies! Myös omaisuudensuoja on tärkeä perusoikeuskysymys. Samoin oikeus sivistykseen ja kulttuuriin on perus- ja ihmisoikeus.

Arvoisa puhemies! Digitalisaation edistyessä ja palveluiden siirtyessä yhä enemmän tietoverkkoihin on olennaisen tärkeää kiinnittää erityistä huomiota ikääntyneiden osallistumisoikeuksien ja palvelujen turvaamiseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja al-Tae.

18.16 **Hussein al-Tae sd:** Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Puhemies Matti Vanhanen: Mikrofoni.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Kiitos, arvoisa puhemies! Itse asiassa yritin päivällä, kun ministeri Haavisto oli vielä paikalla, käyttää puheenvuoron liittyen tähän ihmisoikeusselontekoon. Minua on häirinyt viime kuukausina asia, joka täytyy tuoda ilmi tässä salissa. Eräs tuttavani kuoli pari viikkoa sitten, hänet haudattiin eilen, osallistuin hautajaisiin. Hänhän kuoli syöpään. Syöpä levisi nopeasti, muutamassa kuukaudessa hän menehtyi. Tänä aikana, tässä muutaman kuukauden aikana — tämä henkilö on suomalainen, Suomen kansalainen, hän on yrittäjä, ja hänen vaimonsa, kantasuomalainen nainen, on töissä ja raskaana, hänellä on pieni poika — yritin vedota suomalaisiin viranomaisiin ja johtaviin ministeriöihin tässä kysymyksessä, että hänen äitinsä pääsisi Suomeen hänen luokseen viimeisille päivilleen ja olemaan hänen kanssaan, hyvästelemään hänet, koska hän ei enää ollut siinä kunnossa, että hän olisi voinut matkustaa. Viranomaiset antoivat kieltäviä viisumivastauksia hänen äidilleen, koska meidän suomalainen lainsäädäntö ei mahdollista inhimillisiin perusteisiin liittyvää viisumia edes tällaisessa tilanteessa, jossa tiedetään, että ihminen kuolee pian eikä pääse enää matkustamaan, ja ainoa vaihtoehto on, että äiti tulee kolmannelta maasta häntä tapaamaan. Ja sitten kun lähdin selvittämään tätä asiaa pidemmälle, niin huomasin, että esimerkiksi tämmöisiin elinsiirtoihin liittyvää viisumia ei saa, eli jos henkilö tarvitsee jotakin sentyyppistä, että hänen sisaruksensa, veljensä, siskonsa, tai äitinsä tulisi Suomeen antamaan esimerkiksi luuydinnettä, niin myöskään tämmöiseen ei Suomessa saa viisumia. Sitten huomasin myös, kun tätä tutkin syvemmälle, että jos tuolla maailmalla joku loukkaantuisi jossakin räjähdyksessä ja meiltä Suomesta löytyisi osaaminen ja tekniikka tämän ihmisen hoitamiseksi, myöskään tämäntyyppiseen, vaikka sairaala haluaisikin hänet tänne, meillä ei ole oikeastaan minkäänlaista viisumia, jolla me pystyttäisiin tämäntyyppisiä ihmisiä täällä Suomessa auttamaan.

Kun huomasin tämän valtavan puutteen ihmisoikeuksien näkökulmasta, niin kun me valmistelemme tällä hetkellä erilaisia viisumeita esimerkiksi yrittäjille, osaajille, näkisin, että tässä kohtaa olisi järkevää myöskin tarkastella viisumia tästä ihmisoikeusnäkökulmasta, josko me voitaisiin tämäntyyppiselle ihmiselle, joka menehtyi ja jonka hautajaisissa eilen olin — pystyttäisiin poikkeamaan ja hänen äidilleen tai omaiselleen viisumi myöntämään, jotta hän voisi tänne kuukaudeksi tulla olemaan kuolevan lapsensa viimeisinä päivinä. Ja koen, että tässä kohtaa meillä Suomessa on todella tämän hallituksen, hallituskauden aikana velvollisuus tämäntyyppisiin asioihin puuttua, ja koen, että tämän viestin olisin halunnut ulkoministerille viedä eteenpäin, mutta tiedän, että ulkoministeriön väki katsoo näitä puheenvuoroja tällä hetkellä ja tämä viesti nyt lähtee sinne, ja toivon, että tämäntyyppistä lakia lähdetään säätämään. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo, poissa, edustaja Laakso poissa, edustaja Eestilä poissa, edustaja Kaunisto poissa. — Edustaja Hopsu.

18.20 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Ensinnä osanotto edustaja al-Taeelle, ja tehdään toimenpide-aloitetta tai jotain, jolla saadaan tätä viisumiasiaa etenemään, jos viesti ei nyt tästä tullut sinne ministeriöön kuulluksi. Ihmisoikeusperusteisia viisumeja tarvitaan myös ihmisoikeuspuolustajille, median edustajille, mahdollisesti tuomareille, taiteilijoille, jotka ovat riskissä. Tästä ovat useammat järjestötkin olleet yhteydessä, että meidän viisumikäytänteet ovat tiukkoja.

Edustaja Kvarnström puhui hyvin täällä lasten oikeuksista. Erityisen suurta huolta Suomessa kannan lastensuojelun piirissä juuri sijoitettujen ja huostaanotettujen lasten oikeuk-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

sien toteutumisesta — siitä tuossa seuraavassa asiassa vielä lisää — ja samoin myös oleskelulupaa hakevien vanhempien lasten oikeuksien toteutumisesta. Siitä on tehty lisäohjeistusta, ja toivottavasti tämä uusi ohjeistus nyt sitten jatkossa pystyy turvaamaan sen, että perheet pystyvät paremmin pysymään yhdessä ja esimerkiksi isiä tai sitten teini-ikäisiä lapsia ei yksinään palauteta maasta pois.

Ylipäätään lasten ja nuorten oikeudet ympäri maailmaa ovat tulleet koronan myötä haastetuiksi enemmän, ja koulutie on katkennut, ja kouluunpaluu on riskin alla. Myös naisiin ja tyttöihin kohdistunut väkivalta ja koti- ja hoivatyön määrä ovat kasvaneet ja seksuaalioikeudet kaventuneet aktiivisen anti-gender-liikkeen toimesta.

Arvoisa puhemies! Tämä ihmisoikeusselonteko ottaa uutena näkökulmana esiin myös vahvemman ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten yhteyden. Tämä on tärkeä näkökulma, sillä on oletettava, että tulevaisuudessa tulemme törmäämään yhä useammin luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ja kiihtyvän ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ihmisoikeuksiin.

Kiitosta on annettava siitä, että Suomi on aktiivisesti ajanut ympäristöön liittyvän ihmisoikeussäätelyn vahvistamista. Viime vuonna Suomi muun muassa suositti YK:n ihmisoikeusneuvoston kylläkin oikeudellisesti sitomatonta päätöslauselmaa, jossa tunnustettaisiin oikeus puhtaaseen, terveeseen ja kestäväan ympäristöön ihmisoikeutena. Ilmastonmuutoksesta koituu useita negatiivisia ilmiöitä. Merenpinnan nousu, äärimmäiset sääilmiöt ja kuivuus johtavat elinolojen kaventumiseen ja altistavat yksilöt ja yhteisöt monille erilaisille ihmisoikeusloukkauksille. Vaikutukset eivät myöskään jakaudu globaalisti tasaisesti. Negatiiviset seuraukset lisäävät entisestään eriarvoisuutta ja kohdistuvat haavoittuvassa asemassa oleviin alueisiin ja ihmisryhmiin, kuten naisiin, tyttöihin sekä alkuperäiskansoihin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

18.23 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Käytän toisenkin puheenvuoron tästä valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisesta selonteosta.

Kohdassa 6.4 täällä on otsikko ”Sosiaalinen turvallisuus ja oikeudenmukaisuus osana kestävä kehitys”. ”Suomi edistää kehitystä, joka on sosiaalisesti oikeudenmukaista ja joka toteutuu panemalla perus- ja ihmisoikeudet täytäntöön täysimääräisesti ilman syrjintää.” Tässä aikaisemmassa puheenvuorossani puhuin lastensuojelusta, ja valitettavasti kansanedustajana on minun todettava, että mielestäni lastensuojelu Suomessa on sosiaalisesti syrjivää. Tämä nyt tulee niin kuin päällimmäisenä mieleen tästä.

Saman otsikon alla puhutaan köyhyydestä, että se on ”merkittävä, moniulotteinen, maailmanlaajuinen ihmisoikeushaaste ja sen poistaminen on keskeinen tavoite”. ”Köyhyydessä elävillä henkilöillä on useimmiten muita rajallisemmat mahdollisuudet nauttia esimerkiksi laadukkaasta opetuksesta ja terveyspalveluista sekä heidän asumistasonsa on keskimääräistä selkeästi heikompi.” Nämä köyhyyteen liittyvät asiat paistavat mielestäni myös sieltä lastensuojelun taustalta läpi. Varallisuus on usein suorassa suhteessa todellisiin yhteiskunnallisiin vaikutusmahdollisuuksiin, ja tämmöisellä vähävaraisella perheellä ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia palkata itsellensä esimerkiksi asianajajaa ajamaan heidän etuaan.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

”Suomen tavoitteena on köyhyyden merkittävä vähentäminen ja lopulta sen poistaminen.” No, tästä nyt lähinnä tulee mieleen nämä nykyiset hallituksen bensankorotukset ja muut, että eipä ne kovin köyhyyttä vähentäviltä tunnu.

Kun edelleen meillä on tämä ihmisoikeuspoliittinen selonteko käsillä, niin täällä lukee tässä samassa kohdassa seuraavasti: ”Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta, edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus ja mahdollisuudet työhön. Ketään ei saa ilman lakiin perustuvaa syytä erottaa työstä. Jokaisella on oikeus ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon ja huolenpitoon. Jokaisen omaisuus on turvattu.”

”Jokaisella on oikeus ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon ja huolenpitoon.” Kyllä tästä väistämättä tulee mieleen tämä hoitajien pakkorokottaminen ja siihen tehty laki. Hallituspuolueet ja kokoomus ovat yhdessä päättäneet, että kaikilla ei ole oikeutta ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon ja huolenpitoon. Se on törkeää. Se laki pitää kumota välittömästi.

Toinen, mikä tulee mieleeni, on se, miten Suomessa maanviljelijöitä kohdellaan eläinlääkärien toimesta. Näitä tapauksia nyt onneksi ei ole kauhean paljoa, mutta on järkyttävää, minkälaisia päätöksiä on tehty eläinlääkärien toimesta, ja on maatilalta lopetettu kaikki toimeentulo hävittämällä tilan eläimet. Edustaja Hoskonen varmaan tietää tarkalleen, mistä puhun. Eivät nämä ole mitään ihmisoikeuksia, siellä ovat eläinten oikeudet ajaneet jonkun henkilön tulkinnan mukaan ihmisoikeuksien edelle ja mielestäni vielä täysin perusteettomasti.

Sitten täällä puhutaan sananvapauden turvaamisesta: ”Edistämme sananvapauden toteutumista kansallisesti EU-toiminnassa sekä kansainvälisessä yhteisössä. Mielenpitem- ja sananvapaus on keskeinen osa perus- ja ihmisoikeuksia sekä demokraattista yhteiskuntaa. Suomi on osapuolena useissa eurooppalaisissa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, jotka velvoittavat kunnioittamaan, suojelemaan ja edistämään sananvapautta.”

Tämän saman otsikon ”Sananvapauden turvaaminen” alla on kolmas kappale, ja täällä lukee seuraavasti: ”Sananvapauden tila on heikentynyt useissa valtioissa osana muuta autoritaarista vallankäyttöä.” Kyllä välittömästi tulee mieleen edustaja Räsänen. Te tiedätte, minkälaista oikeusprosessia hän juuri käy sananvapaudesta, Raamatun siteeraamisesta. Tämä on ihan kornia, että täällä puhutaan sananvapaudesta samaan aikaan, kun yksi edustaja on syytettynä näistä rikoksista.

”Oikeus tietoon perus- ja ihmisoikeuskysymyksenä. Suomi edistää oikeutta tietoon olennaisena osana sananvapautta. Asiakirjajulkisuus eli jokaisen, mukaan lukien tiedotusvälineiden, oikeus saada viranomaistietoa lisää kansalaisten luottamusta demokraattiseen päätöksentekoon ja hallintoon sekä viestintään. Viranomaisten hallussa olevien tietojen pitää jatkossa olla hyödynnettävissä helpommin.” Tämä oli lainaus ensimmäisestä kappaleesta.

”Informaatiolähteiden ja -määrän sekä digitaalisten palvelujen lisääntyessä on entistä tärkeämpää, että jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet tiedon hankkimiseen myös tietoverkkojen kautta.” Kyllä tästä tulee väistämättä mieleen se, että kun kansanedustajana joulukuun alussa eduskunnan tietopalvelun kautta lähetin kysymyksiä THL:lle näistä koronaan liittyvistä asioista, en saanut vastausta vasta kuin viiden viikon päästä, ja yhteenkään kysymykseeni ei vastattu sitä asiaa, mitä minä kysyin.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Sitten vielä lisää tähän, kun puhutaan asiakirjajulkisuudesta, että valtioneuvoston kanslian päätös salata koronakoordinaatioryhmän asiakirjoja rikkoi lakia. Hallinto-oikeus tyrmäsi molemmat. On tämä ihmeellistä, että me kirjoitetaan tämmöisiä hienoja papereita tästä, mutta silti me ei itse noudata niitä tai osa ei noudata. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

18.31 Hannu Hoskonen keski: Arvoisa herra puhemies! Vielä vähän tästä ihmisoikeusasiasta maaseudun näkökulmasta.

Olemme aivan oikealla asialla siinä, että olemme huolissamme esimerkiksi Afganistanin ihmisoikeustilanteesta — siellä on menossa aivan karmea tilanne, jota en sanoin pysty edes kuvaamaan. Hyvin monessa maassa on sama tilanne, olkoon tämä Afganistan vain yksi esimerkki tällä hetkellä olevista valtavista ongelmista. Sielläkin olemme oman osamme tehneet ja varmaan teemme parhaamme jatkossakin YK:n kautta, ihmisoikeusjärjestöjen kautta ja niin edelleen. Kansainvälinen yhteinen mielipide on tietysti siinäkin erinomainen työväline painostamaan valtiota oikealle tielle.

Mutta puhuin äsken maaseudun ihmisten tilanteesta ja tästä suurpetotilanteesta. En ole kokenut sitä miellyttävänä, olen kokenut sen jopa loukkauksena, kun tiedotusvälineetkin sitä ilkkuvat, että Hoskonen on susivihaaja, tai mitä nyt onkaan. Älkää minua moittiko, hyvät tiedotusvälineitten edustajat, kohdistakaa se arvostelunne sille pienen lapsen äidille, joka aamulla pelkää, kun lapsi lähtee koulutielle, odottamaan taksia tienvarteen. Menkää hänen luokseen ja kysykää häneltä, miltä hänestä tuntuu. Kyllä edustaja Hoskonen pärjää, kyllä minä haukkumista kestan, se ei ole enää ongelma, mutta mitä se pieni äiti ajattelee lapsestaan esimerkiksi siellä Nurmeksessa, jossa oli viime vuonna tapaus, jossa laitumella karjaa raadeltiin susilauman toimesta — susilauma oli karjan kimpussa, ja pieni poika odottaa taksia siinä tienvarressa? Täällä me viisastelemme kerrostalon seitsemännestä kerroksesta, että eihän se ole vaarallista. Kuinka moni edustaja sinne menisi oman lapsensa kanssa odottamaan, sille samalle linja-autopysäkille? Ei yksikään teistä, ei kukaan virkamies, ei kukaan, ja silti me vaadimme täällä suureen ääneen... Varsinkin vihreät ovat ansiotuneet siinä, että susi on uhanalainen. Olen suuresti puolustanut näiden ihmisten oikeutta elää kotona ja elää turvallista elämää, minkä perustuslaki meille suojaa. Minua saa kyllä arvostella ihan vapaasti, se ei minun verenpaineeseeni enää vaikuta, mutta menkää sen pienen lapsen ja sen pienen perheen puolelle, joka siellä pelkää henkensä puolesta — tai elinkeinonsa puolesta, kun karja on jatkuvan uhan alla: tohmajärveläinen lammastilallinen soitti, kun hänen elinkeinonsa kimpussa susilauma pyörii jatkuvasti. Ei kiinnosta poliisia eikä viranomaisia kovinkaan paljon.

Tällä keinoinko me jatkamme Suomessa, kun väitämme olevamme oikeusvaltio ja kunnioittavamme ihmisoikeuksia? Eikö niillä ihmisillä siellä maaseudulla ole mitään oikeuksia enää? Poliisia kyllä kiinnostaa vain se suden turvallisuus, sen perässä kyllä juostaan ja miljoonia euroja työnnetään rahaa sinne jonninjoutavan perään. Metsästystä häiritään, kunniallisia ihmisiä viedään putkaan ja kotietsintöjä tehdään. Luulisi, että tällainen henkilö on joku huumorikollinen tai muu, kun hänen kotiinsa kotietsintä tullaan tekemään ja ihminen viedään putkaan kolmeksi päivää, tutkintavankeuteen. Suurrikollinen? Tuskinpa vain.

Olen tätä painotaakkaa sydämelläni pitkään kantanut, että sanonko tästä mitään, mutta en minä voi tätä pitää enää sisälläni. Se sattuu kieltämättä, kun epäillä joksikin susikiih-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

koilijaksi, mutta kun ihmisten turvallisuudesta tässä on kysymys. On kymmeniä tapauksia, joissa susi on ollut aivan pihapiirissä, susilauma pyörinyt — susi ei tule koskaan yksinään, muistakaa se, tutustukaa aiheeseen. Varsinkin vihreillä tuntuu olevan tätä parempaa tietoa, mutta lukekaapa vaikka sen venäläisen susitutkijan — muistaakseni nimeltään Bologov — kirja siitä, miten susi toimii. Ei teitä semmoinen kiinnosta, mutta sieltä löytyy se totuus. Sillä kyllä hyvin voittaa tuolla jossakin esikaupungissa äänestäjiä puolelleen, mutta ihmisen turvallisuutta se ei puolusta yhtään. Toivoisin, että tässä talossa vihdoinkin asetuttaisiin suomalaisten pienten ihmisten puolelle.

Sama koskee erilaisia hankkeita, mitä tuolla maaseudulla pyörii. Meille aikanaan luvattiin, kun näitä luonnonsuojeluhankkeita tuli, että kaikki korvataan, ja mitään ei tapahdu. Miten on käynyt? Onko kunnioitettu omistusoikeutta? Onko kunnioitettu sitä, mitä on sanottu ja mitä on luvattu? Ei pätkääkään. Mikään ei ole pitänyt paikkaansa, ja täällä me sitten puhumme viisaita sanoja toisten ihmisten oikeuksista. Mitäpä jos joskus aloittaisimme omien tekojemme seurausten kriittisestä arvioinnista: tuliko luvattua semmoista, mistä me sanat söimme heti, kun tilanne saatiin ratkaistua?

Tämä on minun sydämelläni ollut jatkuvasti, enkä mitenkään voi hyväksyä sitä, että valtio harjoittaa tällaista toimintaa tavallisia ihmisiä kohtaan. Sama koskee Luonnonvarakeskusta, esimerkkinä eräskin tapaus, jossa Luonnonvarakeskukselle siihen Tassu-tietokantaan ilmoitettiin kymmenen suden lauma. Mitä sinne kirjattiin? Yksi susi havaittu, vai oliko niitä kaksi? Ei edes tavallisen rehellisen suomalaisen miehen näköhavainto ole enää kelpoinen, kun tätä tietynlaista politiikkaa viedään eteenpäin veronmaksajien rahoilla.

Toivon, arvoisa puhemies, että Suomen kansalaisten, maaseudun ihmisten, oikeuksia kunnioitetaan. He ovat tehneet pitkän, pitkän elämäntyön ja puolustaneet Suomea, moni heistä ihan rintamalla ase kädessä. He ansaitsevat ihmisarvoisen kohtelun. Kun selontekoa tehdään, niin tehdään pois vaan, mutta aloitetaan edes joskus kotimaisista ihmisistä ja maaseudun ihmisistä, vaikka edes yhden kerran.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiuru.

18.36 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Ihmisoikeuksiin kuuluu oikea tieto, tiedonvälitys ja sananvapaus, niin kuin tässä on puhuttu. Länsimaiseen oikeusvaltioon kuuluu myös se, että ihmiset saavat tehdä työtään vapaasti — viranomaiset, toimittajat, tutkijat ja näin poispäin. Uskallan väittää, että moni viranomainen, toimittaja tai tutkija ei uskalla tällä hetkellä vapaasti puhua aivan kaikista asioista, mieluummin pitää matalaa profiilia ja jättää joitakin asioita sanomatta. No mistä se johtuu? Lähden vähän kauempaa liikkeelle. Sosiaalinen media on sinänsä hyvä, se tuo ihmisiä yhteen. Mutta valitettavasti kansainväliset toimijat, jotka niitä hallitsevat, ovat rakentaneet sinne sellaisen mekanismin, algoritmit, jotka tuottavat ja ohjaavat tietoa niin, että samalla tavalla ajattelevat ihmiset saavat samansuuntaisia viestejä, voimaantuvat siitä, kuplaantuvat ja ikään kuin alkavat kokea, että tässä ollaan aivan todellisen ja oikean ja sensuroimattoman tiedon äärellä, vaikka itse asiassa se tieto, jota heille tuotetaan, on algoritmin kautta tuotettua ja sitä kautta ohjaa sitä viestintää ja informaatiotulvaa tiettyyn suuntaan.

Se, mitä me Suomessa asialle voimme tehdä, on tietysti hyvin vähän. EU on ehkä riittävän laaja toimija, joka pystyy vaikuttamaan kansainvälisiin globaaleihin toimijoihin, jotka näitä palveluja tuottavat — facebookit, googlet ynnä muut vastaavat. Se on todella sääli, koska se visio, mikä meillä oli internetistä ja sosiaalisesta mediasta, oli se, että tietoa on va-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

paammin saatavilla ja ihmiset pystyvät kommunikoimaan keskenään. Mutta nyt tässä on käynyt monelta osin, monessa tapauksessa, päinvastoin, että nämä mekanismit syytävät meitä eri nurkkiin.

Toinen asia vielä lyhyesti tähän loppuun, kun ihmisoikeuksista puhutaan: Suomessa joka toinen avioliitto päättyy eroon. Erotapauksissa täytyy ratkaista lasten huolto, ja valitettavasti isät ovat monissa tapauksissa altavastaajina. Se johtuu siitä, että ala on naisvaltainen, ja kun niitä sopimuksia huollosta ja tapaamisoikeuksista tehdään, niin valitettavasti isät jäävät monesti altavastaajan osaan ja ne tapaamisoikeudet eivät välttämättä toteudu. Siellä on huoltokiusaamista, vieraannuttamista ja tämäntyyppisiä ongelmia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

18.40 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Vielä piti nostaa esiin keskustelu ecocide-aloitteista, joissa esitetään ympäristötuhon kriminalisointia kansainvälisessä lainsäädännössä. Näiden aloitteiden tarkoituksena on siis se, että kansainvälinen rikostuomioistuin voisi nostaa syytteitä myös laajamittaisen, vakavan ja systemaattisen ympäristötuhon aiheuttamisesta. Aloitteiden edistämisessä ovat olleet aktiivisia muun muassa pienet saarivaltiot, joiden olemassaolo on uhattuna ilmastonmuutoksen seurauksena, ja tätä keskustelua ja sitoutumista tarvitaan täälläkin.

Lisäksi haluan vielä lopuksi nostaa esille uiguurien tilanteen, jonka useat selvitykset kertovat viittaavan etniseen puhdistukseen, johon tarvitaan kansainvälistä reaktiota. Myös Suomessa ja Euroopassa asuvat uiguurit kohtaavat häirintää ja uhkailua, seurantaa ja painostusta. Tämä pakolaisvakoiluksi kutsuttu toiminta tulisi kriminalisoida täälläkin.

Edustaja Laukkaselle, joka puhui vihapuheesta täällä aikaisemmin, ja moni muukin salissa on puhunut maalittamisen kohteena olemisesta: itse olen kyllä saanut sitä osakseni enemmän vihreänä naisena kuin kristittyinä, mutta se varmaan vaihtelee meillä edustaja-kohtaisesti.

Pelkäänpä pahoin, että kun edustaja Hoskoselle vastaan eläinten perusoikeuksien puolustamisesta, niin eiköhän siitäkkin sitten mailiin jokunen vihaposti tule. Kyllä meidän puolueella — ja huomasin tuossa, että muun muassa demareiden ajatuspajalla myös — on ollut ajatuksena, että eläinten perusoikeudet pitäisi kirjata ihmisten oikeuksien rinnalle. Tämä vaikuttaisi eläinten kasvattamiseen, jalostamiseen, käyttöön ja myös tähän tappamiseen, josta edustaja Hoskonen puhui.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

18.42 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Kiuru nosti erittäin tärkeän asian esiin tuossa ihan lopuksi. Se liittyy myös tähän lastensuojeluun ja siihen, miten esimerkiksi avioerotilanteessa lapsia kohdellaan ja miten kohdellaan sitten aikuisia.

Minä pikkusen palaan lastensuojeluun sillä tavalla, että itselläni on nyt tiedossa lukuisia sellaisia tapauksia, että kun on perheessä ollut tällainen mahdollinen avioero tulossa, ja sehän saattaa aiheuttaa riitaa esimerkiksi yhteisestä omaisuudesta tai taloudesta ja joskus jopa lasten asumisesta, niin näissä valitettavasti on usein sillä tavalla, että jos sitten tässä erotilanteessa otetaan yhteyttä sosiaalitoimeen ja haetaan mahdollisesti jonkinlaista kotiapua tai vanhanaikaisesti sanottuna kodinhoitajaa avustamaan tässä tilanteessa esimerkiksi sillä tavalla, että koulun jälkeen olisi siellä joku aikuinen ottamassa vastaan, niin

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

nämä valitettavan usein johtavat siihen, että lastensuojelu sitten ottaa heidät hyvin voimakkaasti asiakkaaksi. Mielestäni pahimmassa tapauksessa tällainen avunpyyntö johtaa siihen, että lapsia aletaan huostaanottaa. Nyt kun tällaisia tapauksia on tullut julkisuuteenkin hyvin paljon, niin tämä aiheuttaa sen, että avioerotilanteessa ei enää uskalleta pyytää apua, vaikka varmaan ihan kohtuulliset perusteet sen avun pyytämiseksi olisivat.

No sitten jos tämä eroprosessi etenee, niin valitettavan usein on niin, että lasten tapamisoikeudet riitautetaan, saatetaan tehdä joitakin perättömiä ilmiantoja jopa seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai jostakin muusta sillä tavalla, että saadaan sinne nostettua kunnan hässäkkä ja riitatilanne, ja näitä sitten saatetaan puida oikeudessa, ja mahdollisesti toista vanhemmista estetään tapaamasta lapsia pitkän aikaa. Näitä on valitettavan paljon nyt tullut. — Minuun ovat ottaneet yhteyttä ihmiset, varmasti hyvin samat, jotka edustaja Kiuruun ovat ottaneet yhteyttä tästä asiasta. — On lähdetty semmoiselle vieraannuttamisen tielle. Hyvin usein isä on se vieraannuttettava henkilö, ja sitä vieraannuttamista ikään kuin tuetaan viranomaisen toimesta. Tämä on vakava asia, ja yhä edelleen lastensuojelu, nämä perhesijoitukset tai huostaanotettavien lasten sijoitukset johonkin muuhun perheeseen tai laitokseen ja tämä isien vieraannuttaminen kyllä ansaitsisivat tämän talon siunauksen sille, että meillä tehtäisiin lastensuojelun tilanneselvitys, mikä se tilanne siellä on oikeasti.

Tämä ei ole edes yhteiskunnalle halpaa, että lapsia otetaan huostaan ja sijoitetaan ja sitten maksetaan sille perheelle, joka ottaa vastaan, tai laitokselle. Se olisi paljon tehokkaampaa, jos sitä apua annettaisiin oikea-aikaisesti sinne omaan perheeseen. Lapsiasiainvaltuutetun kirjan alussa on heti ensimmäisenä, kun lapsilta on kysytty, mikä on tärkeintä, että lasten mielestä sitä ovat koti, vanhemmat ja ruoka. Meidän yhteiskunnassa tämä on valitettavan usein niin — joudun näkemään semmoisia tilanteita — että lapset erkaannutetaan omista, biologisista vanhemmistaan. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiuru, Pauli.

18.47 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Erolasten ongelmasta: Todellakin noin puolet avioliitoista päättyy eroon, ja osa niistä menee sitten huoltajuustapauksista käräjille asti. Tietysti valtaosa sovitaan vanhempien kesken yhteisymmärryksessä, niin että se lapsen etu on aidosti siinä ensimmäinen, niin kuin sen lain mukaan aina pitäisi olla — lapsen etu ensin. Sitten voidaan käyttää sovittelua sosiaaliviranomaisten kanssa ja laatia huoltajuussopimus, ja on hyvä, jos siihen päästään.

Sitten se viimeinen, raskain keino on lähteä käräjöimään asian kanssa. Tässä on yksi ongelma-kohta, johon toivoisi parannusta. Se on se, että nämä huoltajuuskiistat ovat erittäin monipolvisia, erittäin vaikeita, erittäin sensitiivisiä isälle ja äidille mutta myös isovanhemmille. Ne vaativat perehtymistä, sen syvällistä ymmärtämistä, mistä siinä on kysymys, sen ymmärtämistä, miten vieraannuttaminen toimii, huoltokiusaaminen toimii, miten huoltajuussopimusten rikkominen voi vaikuttaa lapsen kasvatukseen ja näin poispäin.

Se, mitä tarvitaan, on tuomareiden koulutus, ja olisi hyvä, että jotkut tuomioistuimet erikoistuisivat näihin tapauksiin. On varmasti parempi, että oikeutta käydään sitten vaikka muutaman sadan kilometrin päässä, koska on parempi, että sitä käydään sellaisessa paikassa, missä on oikein perusteellisesti perehdytty ja koulutettu siihen asiaan, kuin että tehdään päätöksiä vajavaisella osaamisella — mahdollisesti hyvällä tahdolla, mutta kuitenkin niin, että tulee mahdollisesti väärinymmärryksiä. Sitä koulutusta ja perehdytystä ja oikeusistui-
mien erikoistumista toivon tässä lisää. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle suuren valiokunnan, perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan, lakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan, sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välillä tehdyn sijoitussuojasopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 6/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Skinnari, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.36 **Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on Euroopan unionin ja Singaporen välinen sijoitussuojasopimus, ja meille, Suomelle ja Euroopan unionille, Singapore on koostaan huolimatta erittäin tärkeä kauppakumppani. Singapore tukee lähtökohtaisesti sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää sekä vapaakauppaa ja on siten meille oivallinen ehdokas nykyaikaisen kauppaa- ja sijoitussopimuksen neuvottelemiseksi.

Näissä neuvotteluissa lähdettiin tavoittelemaan nykyaikaista ja laaja-alaista vapaakauppasopimusta, ja tässä tavoitteessa onnistuttiin hyvin. Neuvottelut saatiin päätökseen lokaussa 2014, ja lopputuloksena oli unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluva sopimus. Unionin sisäinen toimivalta sijoitusten osalta ei kuitenkaan tuolloin ollut selkeä, ja Euroopan unionin tuomioistuimelta pyydettiin asiassa lausuntoa. Toukokuussa 2017 annetun lausunnon perusteella sopimus päätettiin jakaa kahdeksi erilliseksi sopimukseksi: unionin toimivaltaan kuuluvaksi vapaakauppasopimukseksi ja jaettuun toimivaltaan kuuluvaksi sijoitussuojasopimukseksi. Vapaakauppasopimus tuli voimaan marraskuussa 2019, kun taas jäsenmaiden kansallista ratifiointia edellyttävä sijoitussuojasopimus astuu voimaan sen jälkeen kun kaikki jäsenmaat ovat sen ratifioineet.

Singapore on myös Suomelle kaupallisesti merkittävä vienti- mutta myös kauttakulkuma. Maassa toimii aktiivisesti noin 70 suomalaisyritystä, jotka käyttävät maata lisäksi alustana ja astinlautana muualle Aasiaan, ja myös Finnairille Singapore on tässä merkittävä yhteys.

Vaikka Singaporeen ei kohdistu merkittäviä huolia, jos puhumme oikeusvaltioperiaatteen toteutumisesta, ja maan liiketoimintaympäristö on hyvä, niin voimme nykyaikaista sijoitussuojasopimusta pitää erinomaisena mallina ja esimerkkinä muille alueen valtioille. Sopimus sisältää kaikki merkittävät unionin ajamat sijoitussuojasopimusjärjestelmän uu-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

distukset, mukaan lukien sääntelyoikeuden selkeän tunnustamisen ja sijoitusten kohtelua koskevien velvoitteiden tarkennukset. Myös riitojen ratkaisun riippumattomuutta ja avoimuutta on kehitetty, ja sille perustetaan uudistettu investointituomioistuinjärjestelmä, joka sisältää muutoksenhakumenettelyn. — Arvoisa puhemies, tässä lyhyesti. Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

16.39 **Minna Reijonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelemme tätä sopimusta, johonka tuo Singaporekin liittyy, ja on oikeastaan aika mielenkiintoista, miten usein tämä Singapore vilahtelee täällä ihan valiokunnissa ja eduskunnan istunnoissa. Jos ajattelee, niin kyllä Suomella on ainakin bisnespuolella ja talouspuolella varmasti oppimista tuosta kaupapamahdistista, missä tosiaan yritys-elämä ja kauppa ja talous ja satamapuoli kukoistavat. Saa nyt nähdä, mitenkä tulevaisuudessa vielä nähdään, mitenkä suureksi tuo Singapore oikein tuleekaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

16.40 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä on ihan merkittävä sopimus, ja on kuitenkin merkittävää, että saadaan tämä aikaiseksi hyödyttämään meidän yrityksiä, myöskin sitä sijoitustoimintaa. Mutta toivottavasti osaltaan, kun Singapore on nyt yhteydessä unionin ja toisaalta sitten jäsenvaltioiden kanssa, kun tekee näitä sopimuksia, se näkisi jollakin tavalla myös Suomen ehkä varteenotettavampana tai suurempana kumppanina näitä sopimuksia tehtäessä. Esimerkiksi korona-aikaan huomattiin, kun matkustusrajoituksia asetettiin, että Singapore suhtautui hyvin eri tavalla Euroopan unionin jäsenvaltioihin. Jos ajatellaan vaikka Saksaa, jolla varmasti on isoja kauppasuhteita Singaporen kanssa, niin, sanotaanko näin, että sieltä päästiin kulkemaan ja näitä hyödyntämään jopa tällaisen pandemian aikaan. Kauppasuhteiden verukkeella pystyttiin kulkemaan ja tekemään erilaisia toimintoja, jotka taas suomalaisille tai suomalaisille yrityksille tai ihmisille, jotka Singaporessa asuvat ja kulkevat tätä väliä, eivät kuitenkaan olleet mahdollisia. Olemme pieni valtio, mutta toivottavasti myös EU:n kautta pystymme nyt sitten parantamaan otetta tässä myöskin taloudellisella saralla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

16.41 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Singapore on varmasti Suomen kannalta erittäin tärkeä tulevaisuuden kasvualue. Singapore valtiona on kooltaan, väestöltään noin suurin piirtein Suomen kokoinen valtio, ja kaupunkivaltiona se toki, kun katsoo noita kuvia, mitä Singaporesta on meille välitetty, muistuttaa lähinnä ehkä New Yorkin keskustaa, valtavan korkeita pilvenpiirtäjiä. Bruttokansantuotteeltaan erittäin vauras valtio, joka kunnioittaa demokratiaa ja toimii tasavaltaperiaatteella, eli tässä tapauksessa ministeri Skinnari on ansiokkaasti tätä asiaa vienyt eteenpäin. Annan sille suuren arvon, että tällainen kauppasuhte on syntynyt ja saadaan nämä sijoitussuojasopimukset voimaan, jolloin mahdollinen kaupan kasvu ja liiketoiminnan kasvu ja yritysten toimintaedellytykset olennaisesti paranevat. Singapore on oikea suunta kehittyä, ja kannattaa muistaa, että sillä alueella on kasvupotentiaalia monelle muulle asialle ja Suomella varmaan on paljon hyvää

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

vietävää muun muassa huipputeknologian ja tämän paljon puhutun puhtaan teknologian viennissä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Skinnari, 2 minuuttia paikalta.

16.42 **Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille arvokkaista sanoista ja varsin yhteisestä näkemyksestä siitä, että Singapore niin yhteistyökumppanina kuin kasvualustana Suomelle ja suomalaisille yrityksille on merkittävä, ja varmasti on myös näin, että voimme paljon oppia toisiltamme. Etenkin jos me katsotaan tutkimus-, kehitysrahoitusta, Singapore on yksi kansainvälinen onnistuja, yhdessä ehkä Israelin ja Suomen kanssa, ja tähän voi tietysti laskea Vironkin mukaan. Digitalisaatiokehitys on sellainen, että varmasti pystymme hyödyntämään toinen toisiamme.

Edustaja Ovaska aivan oikein tietysti puntaroi eurooppalaisia maita ja Saksan roolia. On ihan selvää, että liikenneyhteydet ovat todella tärkeitä, ja sen takia hallitus, ja tietysti allekirjoittanutkin, tekee kaikkensa, että Suomi on etulinjassa silloin, kun markkinat avautuvat erityisesti Aasian kasvumarkkinoilla, ja Finnairille Singapore on Japanin, Korean ja Kiinan lisäksi yksi avainmarkkina, ja tietysti Thaimaakin on hyvä siinä mainita.

Tietysti, kun katsotaan lukuja, niin paljon voimme parantaa: 70 yritystä, aktiivisia sellaisia, ei ole mielestäni kylliksi. Meidän tulisi tuplata, triplata se lukumäärä ja katsoa samalla, miten meidän korkeakouluja, miten meidän opiskelijavaihtoa ja ylipäätään sitä tietotaitoa, mitä meillä on, voidaan kehittää.

Kiitos yhteistyöstä eduskunnalle. Tämä on varmasti yksi niistä monista virstanpylväistä, mitä meidän tulee yhdessä ottaa, jotta luomme kestäväää kasvua niin kansainvälisesti kuin kotimaassa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

8. Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Kertomus K 3/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan ja sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.44 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Kiitos lapsiasiavaltuutetulle informatiivisesta kertomuksesta. Kertomuksessa nostetaan keskeisiksi huoliksi korona-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

ajan vaikutus lapsiin, mielenterveyden ongelmat, lastensuojelun pitkittynyt ja kriisiytynyt tilanne sekä koulutuksen resurssien riittämättömyys.

Koronapandemia on entistäkin voimakkaammin korostanut tarvetta laadukkaille ja riittäville koulutusresursseille. Koko ajan kasvava tutkimusnäyttö osoittaa, että sekä pandemiassa että koulujen sulkemisella on ollut merkittävä negatiivinen vaikutus lasten oppimistulokseen, kehitykseen ja hyvinvointiin. Koronapandemian haitat ovat tutkimuksen perusteella kohdistuneet erityisesti haavoittuvammasta taustasta tuleviin lapsiin, mikä on kasvattanut eriarvoisuutta. Pandemian vahinkojen korjaaminen voikin vaatia edelleen merkittäviä lisäpanostuksia varhaiskasvatukseen ja opetukseen, vaikka tämä hallitus onkin tehnyt useita parannuksia koulutussektorilla ja myös sen resursseissa.

Koronan aiheuttamien vahinkojen korjaamiseksi tarvitaan lisätuen kohdentamista eniten tarvitseville, eli tarvitaan niin sanottua myönteistä erityiskohtelua. Vaikka rajoitustoimenpiteet kohdistuvat koko lapsiväestöön, niiden kielteiset seuraukset olivat joidenkin lapsiryhmien kohdalla vakavampia. Kevästä 2020 asti kasvatustieteiden ammattilaiset viestittivät opetuksesta jälkeen jäävistä tai kokonaan pois putoavista lapsista, poliisit lisääntyvistä kotihäilytyksistä, lastensuojelun sosiaalityöntekijät uupuvista perheistä ja terveydenhuollon ammattilaiset väliin jääneistä neuvola- ja kouluterveydenhuollon käynneistä. Perheissä, joissa vanhemmat eivät pystyneet tukemaan etäopetuksessa olevia lapsia, lapset jäivät opetuksen erityisjärjestelyissä eriarvoiseen asemaan. Lähisuuhdeväkivalta ja lapsiin kohdistunut väkivalta lisääntyivät niin poliisien tilastoissa kuin kouluterveyskyselyissä. Erityistä tukea tarvitsevien lasten perheet kokivat palvelujen alasajon erityisen raskaana. Voikin perustellusti todeta, että pandemia syvensi lasten välistä eriarvoisuutta ja yhteiskunta ei pystynyt tätä kehitystä estämään.

Puhemies! Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa viitataan myös lapsistrategiaan, jonka visiona on ”Kaikkien lasten Suomi”. Visio on hyvä, sillä kaikilla lapsilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet olla lapsi ja esimerkiksi oppia. Lasten yhdenvertaisuuden toteutuminen on aikuisten toiminnan ja päätöksenteon tulosta, mikä korostuu etenkin haavoittuvassa asemassa olevien lasten kohdalla. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten ryhmä on laaja ja moninainen. Haavoittuvuus voi liittyä pitkäkestoiseen rakenteelliseen syrjintään esimerkiksi vamman, sairauden tai ihonvärin johdosta. Se voi toisaalta olla tilannekohtaista, jossa lapsi on esimerkiksi lastensuojelun asiakkaana tai hän on rikoksen uhrina, rikoksesta epäiltynä tai syytettynä. Myös niin sanotut nuoret hoivaajat eli lapset ja nuoret, jotka kantavat vastuuta läheisestä aikuisesta, kuuluvat usein tähän ryhmään. Onkin olennaista, että kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa huomioidaan herkästi ja tilannekohtaisesti lapsen tosiasialliset olosuhteet.

Suomen ihmisoikeusvelvoitteiden toteuttamiseksi ei riitä, että valtaosalla lapsista menee hyvin. Tällä hetkellä ne lapset, jotka ovat syystä tai toisesta muita haavoittuvammassa asemassa, eivät aina saa tarvitsemaansa tukea ja apua. Lapsille tarkoitetut palvelut eivät aina ole johdonmukaisesti ja kattavasti saatavilla, ja palvelujen saavuttaminen voi tosiasiassa edellyttää voimavaroja, joita kaikilla lapsilla tai perheillä ei ole. Tämä on korostunut nyt korona-aikana. Monet lapset kohtaavat myös syrjiviä rakenteita tai joustamattomia käytäntöjä juuri niissä tilanteissa, joissa he eniten tarvitsisivat apua ja tukea. Lapsen olosuhteissa voi olla yhtä aikaa monia seikkoja, jotka lisäävät eri tavoin hänen asemansa haavoittuvuutta. Tämä haastaa viranomaisia ja muita toimijoita herkkään lapsen edun punnintaan, moniammatilliseen yhteistyöhön ja palvelujen saavutettavuuden lisäämiseen. Samal-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

la on varmistettava, että lapsi kohdataan ja huomioidaan kaikessa toiminnassa osallisena eikä vain olosuhteiden uhrina.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi: tekemistä meillä kyllä riittää lasten yhdenvertaisten oikeuksien varmistamisessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

16.49 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Nyt meillä on käsittelyssä lapsiasiainvaltuutetun kertomus, ja kertomus on erittäin tärkeä. Se on hyvä, että näitä tehdään. Täältä käy nyt ilmi tämä koronakurimuskin, mikä on vaikuttanut paljon perheisiin ja lapsiin. Jos miettii tätä, niin lapset on kuitenkin aina laitettava etusijalle, ja se on ihan tärkeintä tässä, lasten etu on katsottava ekana. Lastensuojelu kyllä kaipaa semmoista kokonaisuudistusta, ehdottomasti, siihen täytyy puuttua ihan aktiivisesti. Se on nyt nähty ajan kanssa, että semmoista tarvitaan.

Sitten jos rupeaa miettimään tätä oppilaskulttuuria, sitä, mitenkä tämä opiskeluvollisuuden iän nosto vaikuttaa, niin olisiko pitänyt kuitenkin enemmän panostaa pudokkaisiin ja semmoisiin, jotka tarvitsevat sitä tukea enemmän? Nythän on se tilanne, että kaikki ovat samalla viivalla, mutta onko se nyt sitten hyvä asia? Jos on vaikka isotuloinen perhe, niin heille ostetaan tietokoneet ja systeemit ja muut, vaikka muuten olisi enemmän jäänyt rahaa käyttää tämmöisten asioiden hoitoon, mitkä ovat sillä tavalla rempallaan, ja opiskelijoihin, jotka tarvitsevat sitä tukea. Se on tietysti huolestuttavaa. Ehkä kuitenkin olisi voinut miettiä sitä vielä uudemman kerran, että olisi panostettu enemmän näihin, jotka tarvitsevat sitä tukea enemmän.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

16.51 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomus on tärkeä neljävuotinen tilannekatsaus lapsen edun ja oikeuksien toteutumiseen nykypäivän Suomessa. Samalla se toimii ohjenuorana lapsiystävällisen ja lapsen oikeuksia edistävän Suomen rakentamisessa. Suomalaisilla lapsilla menee pääsääntöisesti hyvin monilla mittareilla mitattuna, mutta lastensuojelu on Suomen häpeäpilkku. Lastensuojelu on ollut kriisissä jo 90-luvulta alkaen, ja poliittiset toimet asian korjaamiseksi ovat olleet riittämättömiä. Selvitystyötä on vuosien aikana tehty lukuinen määrä. Pysäyttävä sitaatti oli: ”Suomesta on vaikea löytää yhtään pahoinvointia kuvaavaa indikaattoria, joka olisi kohonnut yhtä johdonmukaisesti ja yhtä kauan.” Tämän takia ei ole liioiteltua puhua suomalaisen lastensuojelun kriisistä, sillä nykyinen tilanne on lapsen edun kannalta kestävä. Lastensuojelussa hintalappu ajaa liian usein lapsen oikeuksien yli. Tämä ei ole missään tapauksessa hyväksyttävää, ja markkinatilannetta sijaishuollossa on muutettava terveempään suuntaan.

Arvoisa puhemies! Olen osallistunut lukuisiin tapaamisiin, seminaareihin ja työpajoihin, joissa on keskusteltu lastensuojelun ongelmista lastensuojelun asiakkaiden omasta näkökulmasta ja kokemuksesta käsin. Iso kiitos tästä kuuluu esimerkiksi Osallisuuden aika ry:lle, joka on antanut äänen lastensuojelun asiakkaille ja tuonut arvokasta lisätietoa lastensuojelun arjesta ja epäkohdista. Näissä keskusteluissa nousee säännöllisesti esille lastensuojelun vähäiset resurssit ja lastensuojelulain puutteet, joiden takia lapsen oikeudet ei-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

vät tule riittävästi huomioituiksi. Moni nuorista kokee, että heitä ei ole kuultu lainkaan tai heidän näkemyksiään ei ole huomioitu heitä itseään koskevissa asioissa. Tämä kokemus kuulluksi tulemisen puutteesta on otettava vakavasti, sillä jokaisen lapsen toiveet, tarpeet ja unelmat ovat arvokkaita. Jokainen lapsi ansaitsee tulla nähdyksi ja kuulluksi. Viestimme kaikille lastensuojelussa oleville lapsille pitäisi olla: sinä olet arvokas juuri sellaisena kuin olet.

Arvoisa puhemies! Yhtenä syynä lastensuojelun heikkoon nykytilaan on lastensuojelulakimme, jota on parsittu kasaan ja muuteltu jo lähes 30 kertaa. Tämä on tehnyt lastensuojelulaista repaleisen kokonaisuuden, jota jopa asiantuntijoiden on vaikea tulkita. Onkin selvää, että nykylaki ei edistä lapsen oikeuksia riittäväällä tavalla. Lapsiasiainvaltuutetun kertomus ehdottaa tilanteen korjaamiseksi lastensuojelulain kokonaisuudistusta, joka selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi lastensuojelua. Kannatan tätä ehdotusta lämpimästi ja ehdotan, että seuraavan hallituskauden yhdeksi tavoitteeksi asetetaan lastensuojelulain kokonaisuudistus, jossa lapsen edun ensisijaisuus asetetaan koko uudistustyön lähtöperiaatteeksi. Kansallinen lapsistrategia meillä on jo sen työn tueksi olemassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

16.53 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomi tunnetaan maailmalla yhtenä onnellisimmista maista. Nyt meidän on aika rakentaa Suomesta maailman lapsi- ja perheystävällisin maa. Tehtävä ei ole helppo, mutta se on täysin mahdollinen. Lapset ja nuoret tekevät tulevaisuuden.

Lapsiasiainvaltuutetun kertomus on katsaus lasten asemaan ja heidän oikeuksiensa toteutumiseen Suomessa viime vuosina. Kertomus auttaa eduskuntaa huomioimaan lapsen oikeudet päätöksenteossa, jotta voimme edistää täällä hyvää lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikkaa, joka perustuu lapsen oikeuksiin.

Kertomus sisältää kolme tärkeää ehdotusta:

Ensimmäisen mukaan lapsen edun ensisijaisuus tulee tulevaisuudessa sisällyttää perustuslain perusoikeussäännöksiin.

Toiseksi ehdotetaan, että pitää käynnistää lastensuojelun kokonaisuudistus. Se on tarpeen.

Kolmannen ehdotuksen mukaan koulutuspolitiikan resurssit tulee turvata jatkossa yli hallituskausien sitoutumalla muiden Pohjoismaiden rahoitusta vastaavaan ja selkeästi määriteltyyn rahoitustasoon. Kannatan lämpimästi Pohjoismaista yhteistyötä ja toisilta oppimista lasten oikeuksien edistämiseksi.

Arvoisa puhemies! Kertomuksessa tuodaan esiin, että lasten huomioiminen päätöksenteossa ei ole saanut ansaitsemaansa arvoa. Meitä on vaivannut ilmapiiri, jossa lapsen saaminen on saatettu nähdä enemmän taakkana kuin lahjana. Kuten professori Heikki Hiilamo kirjoittaa, lasten leimaaminen ympäristöongelmaksi ja lasten synnyttämisen luonnehtiminen vastuuttomaksi päästöjä kasvattavaksi teoksi synnyttivät kielteistä puhetta lapsista.

Tarvitsemme maahamme lapsimyönteistä henkeä ja viestejä siitä, että lapsiperheitä halutaan auttaa ja tukea. Tällä kaudella on tehty toki jo paljon hyviä päätöksiä lapsiperheiden hyväksi lasten etua ajatellen. Yksinhuoltajaperheiden ja monilapsisten perheiden lapsilisiä

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

on nostettu. Perhevapaaudistus saatiin lopulta maaliin. Uudistuksen tavoitteena oli edistää lapsen oikeutta molempiin vanhempiinsa ja lisätä lasten ja perheiden hyvinvointia.

Arvoisa puhemies! On hienoa, että syntyvyys on lähtenyt hienoiseen nousuun, vaikka edelleen olemme selkeästi alemmalla tasolla kuin vuosikymmen sitten. Näkymä on kuitenkin jo rohkaiseva. Olemme ottaneet askelia oikeaan suuntaan. Väestöliiton selvityksen mukaan tulevaisuuden epävarmuuden pelko on merkittävin syy syntyvyyden alhaisuuteen. Kun kirjoitin vuonna 1986 ylioppilaaksi, silloin 90 prosenttia nuorista suhtautui tulevaisuuteen optimistisesti. Nyt määrä on alle 70 prosenttia. Kaikkein pessimistisimpiä ovat 26—35-vuotiaat nuoret aikuiset. Luodaan synkistelyn sijaan maahamme luottamuksen ilmapiiriä, jossa nuoret aikuiset uskaltavat sitoutua, perustaa perheen ja saada lapsia. Onnellisuus, sosiaalinen luottamus ja tuki lasten hoivassa tukevat syntyvyyden toipumista alhaisen syntyvyyden maissa, Väestöliiton työelämäprofessori Anna Rotkirch on korostanut.

Arvoisa puhemies! Lastensuojelun tilanteet vaihtelevat eri puolilla Suomea. Lastensuojelun piirissä olevien lasten määrä on kasvanut. Esitys kokonaisuudistuksesta on järkevä. Kertomuksessa tuodaan esille, että lakia on muutettu moneen kertaan. Lopputulema on nykyisellään vaikeaselkoinen ja vaikeasti noudatettava. Sinänsä on hyvä, että ongelmien tullessa hakeudutaan lastensuojelun piiriin — lastensuojelu on tarkoitettu lasten hyväksi.

Oleellista on keskittyä siihen, miten voisimme ennalta ehkäistä ongelmien syntymistä, auttaa riittävän varhain. Joka seitsemäs lapsi elää köyhyudessa. Perheiden pitkittyneet talousvaikeudet heijastuvat väistämättä lasten hyvinvointiin. Meidän tulee määrätietoisesti poistaa lapsiperheköyhyys maastamme.

Keskusta on aina halunnut edistää avun tarjoamista lapsiperheille matalalla kynnyksellä. Pieni kotiin tuotu apu voi ehkäistä isoja ongelmia. Tarvitsemme joka kuntaan perhekeskuksen, jonka monialaiset työntekijät tukevat lapsia, nuoria, perheitä ja vanhemmuutta yksissä tuumin.

Arvoisa puhemies! Suomi on kansainvälisesti vertailtuna tasa-arvoinen maa, mutta lasten lähtökohdat ovat meilläkin valitettavasti monin paikoin epätasa-arvoiset. Korona-aika on pahentanut tilannetta. Perheissä, joissa toimeentulo ja muu elämä on ollut turvallista, on edelleen mennyt hyvin. Kaikki eivät ole olleet yhtä onnekkaita. Lisäksi etäkoulu on vaikeuttanut monen oppimista. Suomessa ei ole kohdennettu lapsiperheille erityisiä avustuksia korona-aikana, toisin kuin monissa muissa maissa.

Tasa-arvon tärkeimpiä toteuttajia on koulu. Kertomuksessa kiitellään oppivelvollisuuden laajentamista ja toisen asteen muuttumista kokonaan maksuttomaksi. Toisen asteen koulutuksen muuttuminen maksuttomaksi on ollut suuri tuki perheille ja jokaisen lapsen etu, kun kaikki halutaan pitää mukana.

Arvoisa puhemies! Lasten vuoksi kannattaa avata ovi huomiseen. Rakennetaan selkeää näkymää ja luottamusta siihen, että Suomi on hyvä maa saada lapsia ja kasvattaa heitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Totean tiedoksi, että nyt mahtuu kaksi seitsemän minuutin puheenvuoroa, eli on 14 minuuttia aikaa tätä asiaa nyt tässä vaiheessa käsitellä. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

17.01 **Hanna-Leena Mattila kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan kiittää lapsiasiavaltuutettua tästä kertomuksesta. Minusta on hienoa elää tätä aikaa, jossa meillä on lapsiasiavaltuutettu ja jossa on tunnustettuna niin kansainvälisellä tasolla YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa kuin kansallisella tasolla täällä Suomessa, että lapsella on oikeus ilmaista näke-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

myksensä häntä koskevissa asioissa. Ei tarvitse mennä kovin kauas meidän omassa kansallisessa historiassa, kun lapsia ei kuunneltu, ei lakisääteisesti häntä koskevissa asioissa eikä muutenkaan. Myös oma kokemukseni on, että lapsi pystyy kyllä osallistumaan keskusteluun, kun se pidetään hänen ikänsä ja kehityksensä mukaisella tasolla.

Koin ilahduttavana lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa erityisesti sen osion, jossa esiteltiin Nuoret neuvonantajat -toimintamallia. Lapset ovat oman elinpiirinsä ja omien elinolonsa parhaita asiantuntijoita, joten heiltä saatava tieto on aidosti arvokasta ja minusta myös mielenkiintoista. Se, että kysytään jostakin asiasta lapselta, ei tietenkään tarkoita sitä, että vastuu asiasta siirtyy lapselle. Näissä tapaamisissa tuotettua tietoa on mahdollista hyödyntää tieteellisiin tutkimuksiin sekä valtionhallinnon ja päätöksenteon tarpeisiin. Tapaamisille tuntuu olevan kovastikin aihetta jatkossakin, sillä lapset ovat niissä kertoneet, että ovat kokeneet aikuisten ymmärtäneen joskus heidän tuntemuksensa ja ajatuksensa jopa virheellisesti tietyissä tilanteissa. Nyt kun pandemia-aika on tuonut lisärasitteet lasten ja nuorten elämään, olisi todella tärkeää kuulla lasten omia käsityksiä, miten korona on vaikuttanut heidän maailmankuvaansa.

Koin myös suurta myötätuntoa ja ymmärrystä lasten ja nuorten turhautumiselle siitä, ettei heidän huoltansa ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksesta heidän tulevaisuuteensa ole otettu aikuisten keskuudessa tarpeeksi tosissaan. Tässä asiassa meillä aikuisilla on kyllä parantamisen varaa niin tunnetasolla kuin viestinnällisestikin.

Haluan lausua kiitokset lapsiasiavaltuutetulle, että hän pitää sinnikkäästi ja asiallisesti esillä lapsiasiaa ja jaksaa muistuttaa lasten oikeuksista ja lasten huomioimisesta lainsäädäntötyössä. Kertaus on opintojen äiti, joten eiköhän tämä lapsinäkökulmakin sujahda josakin vaiheessa osaksi tavanomaista toimintatapaa. Uskon, että tavoitteensa mukaisesti lapsiasiavaltuutetun kertomus auttaa meitä kansanedustajia huomioimaan lapsen oikeudet päätöksenteossa.

Arvoisa puhemies! Tähän lopuksi vielä esitän kannustuksen sanan uusille aluevaltuutetuille. Nyt kun uudet hyvinvointialueet aloittavat työskentelynsä, olisi hyvä sisällyttää alueen strategioihin automaattisesti lapsivaikutusten arviointi kaikessa päätöksenteossa. Toivottavasti uudet aluevaltuutetut, joita meidän kansanedustajien joukossa on useita, pitävät tätä asiaa tärkeänä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

17.04 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Pekkarinen ansaitsee lämpimät kiitokset erinomaisesta kertomuksesta, jonka toivottavasti kaikki kansanedustajat ja muutkin päättäjät lukevat tarkasti.

Esipuheen alkusitaatissa kuusivuotias vastaaja toteaa, että kysymys lapsen hyvästä elämästä on vaikea. Siitä huolimatta lapsi esittää siinä useita asioita, joiden avulla elämästä voi tulla parempaa. Ne olivat asioita, joiden tulisi kuulua jokaisen lapsen elämään. Kuusivuotiailta lapsilta saadut vastaukset olivat koti, perhe, rakkaus, huolenpito, lepo, leikki ja ruoka. Tosiasiassa lapset nimesivät hyvän elämän tekijöiksi lapsen oikeuksien sopimukseen kirjattuja oikeuksia, jotka valtion tulee turvata jokaiselle lapselle.

Arvoisa puhemies! Alkusitaatista lähtien lapsiasiainvaltuutettu nostaa kertomuksessaan esille lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistamisen tärkeyden, jotta päätöksenteossa voitaisiin onnistua parhaalla mahdollisella tavalla. Tämän asian tärkeyttä ei voi liikaa koros-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

taa. Sain eilen kunnian osallistua Osallisuuden aika ry:n järjestämään keskusteluun Yhteiskunta NYT — lastensuojelun nuorten silmin. Tuon keskustelun aikana monessa kohtaa mietin, että näitä upeita nuoria kuuntelemalla voisimme saada monta avainta ongelmien ratkomiseksi. Se ei kuitenkaan riitä, että lapsia ja nuoria kuullaan, vaan heidän viestinsä on otettava vakavasti ja heidän näkemyksiään todella hyödynnettävä päätöksenteossa, ei vain lasten arkeen välittömästi vaikuttavissa asioissa, vaan myös laajoissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Lukuisissa tapaamisissa lasten ja nuorten kanssa olen huomannut, että demokraattinen vaikuttaminen on lapsille ja nuorille tärkeää, joten ei hukata tätä voimavaraa, vaan osallistetaan heidät päätöksentekoon aidosti.

Arvoisa puhemies! Jo aiemmassa lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa 2018 nostettiin esille lastensuojelun ahdinko. Myös tällä eduskuntakaudella olemme saaneet useampaan otteeseen lukea mediasta tästä samasta asiasta, ja nyt se käy ilmi käsissämme olevasta lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta. Siinä todetaan lastensuojelun olleen 90-luvulta asti kriisiytyneessä tilassa — siis 32 vuoden ajan. Tilanne aiheuttaa inhimillistä kärsimystä niin lapsille kuin heidän läheisilleen, ja lopulta se tulee myös yhteiskunnalle taloudellisesti kalliiksi.

Lapsipolitiikan ytimessä on lasten hyvinvointi, ja siinä suurimmat edistysaskeleet saadaan aikaan kiinnittämällä huomiota juuri niihin lapsiin, joiden tilanne on haavoittuvaisin. Täten kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuutta on pidettävä käypänä mittarina lasten ja nuorten vakavalle hyvinvointivajeelle. Professori Heikki Hiilamo kirjoittaakin kertomuksessa, että Suomesta on vaikea löytää yhtään pahoinvointia kuvaavaa indikaattoria, joka olisi kohonnut yhtä johdonmukaisesti ja yhtä kauan. Tämän tulisi pysäyttää meistä ihan jokaisen. Sijaishuollon piirissä olevien lasten määrä on noussut trendinomaisesti jo 30 vuoden ajan. Vuonna 90 sijoitettuna oli noin 6 000 lasta, ja vuonna 2020 heitä oli jo 16 500. Erityisesti teini-ikäisten huostaanotot ovat lisääntyneet voimakkaasti. Lasten ja nuorten pahoinvoinnin kasvaessa mielenterveyden ja päihdehuollon palvelujen kysyntä on samalla lisääntynyt. Toivonkin, että tästä salista löytyisi tahtoa yhdessä parantaa mielen-terveys- ja päihdepalveluihin pääsyä toteuttamalla valtakunnallinen terapia- ja päihdehoitotakuu.

Lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet, että lasten ja nuorten pahoinvointi paikallistuu juuri sijoitettuihin lapsiin, joilla monet ongelmat seuraavat liian usein pitkälle aikuisuuteen. Toisin sanoen sijaishuolto ei ole onnistunut turvaamaan sillä tavoin turvallisia kasvuolosuhteita, että heidän myöhemmän elämänsä riskit onnistuttaisiin välttämään. Paras tapa turvata lasten hyvinvointia olisi pyrkiä ehkäisemään ennalta nimenomaan sijaishuollon tarve.

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu on kertomuksessaan nostanut esiin tarpeen lastensuojelulain kokonaisuudistukselle. Se ei yksin ratkaise lastensuojelun ongelmia, mutta se selkiyttäisi kymmeniä kertoja pirstaleisesti muutettua lakia, jonka noudattaminen ja ymmärtäminen on asiantuntijoillekin vaikeaa. Laki tulee myös yhteensovittaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kanssa, ja siinä tulee kiinnittää huomiota etenkin mielen-terveyden ja päihdepalveluiden saatavuuteen.

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu on kertomuksessaan käynyt läpi seurantajak-solla käsitellyssä olleita lainsäädäntöhankkeita, joista haluan nostaa tähän loppuun vielä yhden. En nimittäin tiedä tärkeämpää asiaa kuin lastemme turvallisuus, ja se tulee taata myös lainsäädännössämme.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Laajensimme viime syksynä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan tarkistamisen koskemaan myös lyhytaikaisia, enintään kolme kuukautta kestäviä työsuhteita, mikä muutos oli hyvä asia. Kokoomuksen ja kristillisdemokraattien lakivaliokuntaryhmien yhteisessä eriyvässä mielipiteessä katsoimme kuitenkin asiantuntijoita, muun muassa lapsiasiainvaltuutettua, kuultuamme, ettei hallituksen esittämät keinot olleet riittäviä lasten henkilökohtaisen turvallisuuden ja koskemattomuuden suojaamiseksi. Valittu lainsäädäntöratkaisu, jossa työnantajille ja muille rikostaustan selvittämisvelvollisille tahoille annetaan mahdollisuus mutta ei velvollisuutta pyytää rikosrekisteriote nähtäväksi, heikentää lain tavoitteisiin pääsemistä. Siksi olisikin tärkeää, että valtioneuvosto ryhtyisi eduskunnan hyväksymään lakimuutokseen sisältyvän lausuman mukaisesti pikaisesti selvittämään ja arvioimaan kokonaisvaltaisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistamistarpeita. Toivottavasti tähän asiaan on jo tartuttu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt meillä on muutama minuutti vielä aikaa tätä asiaa käsitellä sen etukäteen ilmoitetun ajan puitteissa. Edustaja Koponen Ari poissa. Edustaja Aittakumpu poissa. — Edustaja Malm, olkaa hyvä.

17.11 Niina Malm sd: Arvoisa puhemies! Jaan lapsiasiainvaltuutetun huolen lasten ja nuorten oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Meillä on moni asia hyvin, mutta yksikin riittävää tukea vaille jäävä lapsi tai nuori on liikaa. Opiskelijakohtaiset koulutusmenot laskevat vuosina 2012—2018 Suomen lisäksi ainoastaan Venäjällä, Kreikassa ja Sloveniassa. On sanomattakin selvää, että nämä koulutusleikkaukset olivat virhe. Tästä kertoo myös nuorten hätä muun muassa siitä, että he kertovat olleensa ammattikoulussa lakossa, koska opetuksen taso on niin huonoa.

Nykyinen hallitus on muuttanut suuntaa panostamalla koulutukseen kaikilla asteilla. Erityisesti ammatillisen koulutuksen rahoitusta on kasvatettu ja opettajamääriä lisätty. Hallitus saa lapsiasiainvaltuutetulta aiheellisesti kiitokset esimerkiksi kaksivuotisen esikoulun kokeilusta ja oppivelvollisuuden laajentamisesta. Valtuutetun mukaan oppivelvollisuus uudistus on hyvä ja tarpeellinen uudistus, joka torjuu syrjäytymistä ja lisää yhdenvertaisuutta. ”Oppivelvollisuuden laajentaminen on yksi harvoista koulutuksen reformeista, jonka vaikutuksista on tarjolla kohtuullisen paljon tutkimusnäyttöä. Sen vaikutuksista laadittiin varsin kattava jälkiarviointisuunnitelma jo lainsäädäntövaiheessa.” Me SDP:ssä kannatamme myös lapsiasiainvaltuutetun esitystä siitä, että koulutuksen resurssit tulee jatkossa turvata Suomessa yli hallituskausien sitouttamalla ne muiden Pohjoismaiden rahoitusta vastaavaan tasoon.

Arvoisa puhemies! Pandemia on ollut erityisen raskas lapsille ja nuorille. Siinä missä monelle meistä aikuisista kaksi vuotta on ohikiitävä hetki, lapsille ja nuorille se on ikuisuus. Väliin ovat jääneet monet tärkeät ikäpolvikokemukset, ja pahoinvointi on lisääntynyt. Pandemian alussa hallitus joutui tekemään vaikeita päätöksiä ihmisten, myös lasten terveyden sekä terveydenhuollon kantokyvyn suojelemiseksi. Virheitäkin on tehty. Alun kokemuksista oppineena hallitus otti periaatteekseen välttää lapsiin kohdistuvia rajoituksia viimeiseen asti. Lisäksi hallitus huolehtii pandemian jälkihoidosta suuntaamalla rahoitusta lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen ja syntyneiden ongelmien hoitamiseen.

Valitettavasti lasten ja nuorten pahoinvoinnin taustalla ei ole pelkästään pandemia, vaan suunta on ollut jo pidemmän aikaa huolestuttava. Valitettavaa siksi, että nuorten pahoin-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

vointi ei välttämättä helpota pandemian helpottaessa. Siksi tarvitaan tekoja, joihin SDP:n johtama hallitus on valmis. Viimeisimmäksi hallitus suuntasi miljoona euroa korkea-kouluopiskelijoiden mielenterveyspalveluiden vahvistamiseen. Pian annetaan seitsemän päivän hoitotakuu, joka koskee myös mielenterveyspalveluita. Toimien vaikuttavuutta on seurattava tarkkaan ja mahdollisiin lisätoimiin on oltava valmiina. Mikä tärkeintä, meidän on kuunneltava lapsia ja nuoria itseään siinä, mitä he tarvitsevat.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja nyt tämän asian käsittely ja keskustelu keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.15.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.50.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 8 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Berg poissa, edustaja Antikainen poissa. — Edustaja Autto.

18.50 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Tuossa edellä jo ihmisoikeuspoliittisen selonteon yhteydessä virisi keskustelua lasten oikeuksista, ja ei sen tärkeämpää aihetta ole. Lapset ovat ehdottomasti kansakunnan ja koko ihmiskunnan tulevaisuus. Kun Suomea maailmalta tänne päin katsotaan, niin esimerkiksi YK arvioi, että katsotaan maailman onnellisinta maata, ja tässä mielessä on tietysti valtavan tärkeää, että Suomi todella on lapsi- ja perheystävällinen maa. Se on meille paitsi inhimillisesti ainoa oikea tie niin myös tie menestykseen kansakuntana tulevaisuudessa. Tässä mielessä oli itselläkin kunnia saada olla näin tämän vaikean korona-ajan keskellä tässä parlamentaarisisessa työskentelyssä mukana, jonka kautta saatiin Suomelle ensimmäinen lapsistrategia, ja hyvä tietysti niin.

Tämä varsinainen kertomus, lapsiasiaainvaltuutetun kertomus, jota nyt käsitellään lähe-tekeskustelussa, tuo tietysti karujakin asioita esiin siitä, että suomalaisessa yhteiskunnassa asiat eivät kaikilta osin ole niin kuin näissä strategisissa tavoitteissa asetamme. Haluan kuitenkin esimerkiksi lastensuojelun osalta ilmaista kiitokseni, ja varmasti yhteisen kiitoksemme, kaikille niille ihmisille, jotka pyyteettömästi työtä lastensuojelun parissa tekevät. Se on valtavan tärkeää. Mutta on varmasti meidän päätöksentekijöiden vastuulla huolehtia siitä, että heillä on kaikilta osin riittävät resurssit tätä työtä tehdä.

On selvää, niin kuin edellä käydyissä keskusteluissa tai oikeastaan kaikissa tänä iltana tässä salissa käydyissä keskusteluissa on tullut ilmi, että tarvitaan kokonaisvaltaista uudistusta lastensuojeluun. Tarvitaan viranomaisille uudenlaisia toimivaltuuksia myös puuttua, mutta ennen kaikkea varmaan tarvitaan koko suomalaiselle yhteiskunnalle sellaista heräämistä siihen, että meillä on valtavia ongelmia näiden asioiden kanssa ja kohtaamme aivan uudenlaisia haasteita.

Arvoisa puhemies! Tässä puheenvuoron lopuksi vielä ehkä lyhyesti haluan sanoa siitä, että kun peräänkuulutetaan koulutuksen resurssitasoa, niin siinä tietysti maan hallituksella on todella suuri vastuu, että kansantalous kasvaa. Se on kuitenkin sitten keino saada maal-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

lista hyvinvointia aikaan, jota voidaan sitten esimerkiksi koulutuksen kautta lasten hyvinvointiin ja sitä kautta tulevaisuuden menestykseksi kanavoida. Myös lasten liikkuminen ja toisaalta lapsille lukeminen ovat niitä perusedellytyksiä, ja toivon, että näihin paitsi yhteiskunta kannustaa niin jokainen meistä sitten vanhempina tai sukulaisina tarttuu niin, että asetamme hyvän esimerkin lapsille ja nuorille.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

18.53 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä täällä lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022, ja näin aikaisemmin ammatillisena erityisopettajana toimineena ja tässä viimeisten vuosien yhteydenottojen perusteella haluaisin nostaa täältä keskusteluun yhden asian.

Täällä on paljon tärkeitä asioita opetuksesta ja koulutuksesta, mutta tässä jo aikaisemmin olemme tänään puhuneet ihmisoikeuksista, ja tämän kertomuksen sivulla 13 esipuhe alkaa seuraavasti: ”Mitä lapsi tarvitsee, jotta hänen olisi hyvä olla?” Tähän on vastannut kuusivuotias lapsi seuraavasti: ”Nyt tulikin vaikea. Ainakin koti, ruokaa ja vanhemmat.”

Arvoisa puhemies! Toivottavasti viesti välittyy tätä kautta myös lapsiasiainvaltuutetulle. Hän on täällä nostanut esiin tärkeitä asioita. Ensimmäisenä hän sanoo, että lapsiasiainvaltuutettu katsoo, että lapsen edun ensisijaisuus tulee tulevaisuudessa sisällyttää perustuslain perusoikeussäännöksiin. Toisena asiana lapsiasiainvaltuutettu on nostanut tämän asian, joka on omaa sydäntäni lähellä: lapsiasiainvaltuutettu katsoo, että Suomessa tulee käynnistää lastensuojelulain kokonaisuudistus.

Tämä on mahdottoman tärkeä asia. Tässä talon edessäkin hyvin usein on keskiviikkoihin semmoinen pieni ryhmä lastensuojelun asiakkaiden lähiomaisia — siellä on hyvin usein yksi mummo, jolla on mukanaan lastenvaunut ja semmoisia kylttejä — ja muistaakseni Kadotetut lapset on semmoinen yhdistys, tai sillä nimellä he esiintyvät, joka on pitkään vaatinut tällaista nykytilan selvitystä lastensuojelusta.

Olen itse ollut useita kertoja myös kansanedustajaurani aikana tutustumassa tilanteisiin, joissa on lapsia sijoitettu perheen ulkopuolelle, ja minulla itselläni on kyllä suuri huoli tästä, että mikä tilanne on tällä hetkellä. Ymmärrän hyvin, että joskus sijoittaminen on tarpeen, ja olen tehnyt itsekin useita lastensuojeluilmoituksia, ja lapsi on sitten sijoitettu hyvin usein johonkin laitokseen — he ovat olleet hiukan iäkkäämpiä lapsia. Mutta olen ollut myös seuraamassa semmoisia keskusteluja, joissa on pieniä lapsia huostaanotettu. Ehkä siellä perheessä on ollut jonkinlaista tarvetta avulle; hyvin usein on tilanne niin, että perhe on itse lähtenyt pyytämään apua sosiaaliviranomaisilta tai jostakin, ja valitettavan usein tämä avunpyyntö on johtanut siihen, että lapsia aletaan sijoittamaan perheen ulkopuolelle, ja hyvin usein näihin liittyy semmoinen, että perhe saattaa olla sosiaaliselta asemaltaan semmoinen, että he eivät itse sitten kykene puolustautumaan tätä prosessia kohtaan.

Hyvin usein näillä lapsilla tai jopa näillä lasten vanhemmilla on, näin erityisopettajan kokemuksella, havaittavissa semmoisia neuropsykiatrisia piirteitä, jotka ovat jo vanhempien osalta jääneet tunnistamatta, ja sitten kun ne periytyvät hyvin usein lapsiin, niin näitä lapsia saatetaan pitää pikkuisen omituisina, niin kuin käytöksensä perusteella, ja sitten siitä tehdään jonkinlaisia johtopäätöksiä, ja hyvin usein, näin kansanedustajan silmin, näyttää, että se johtopäätös on se, että vanhemmat eivät ole osanneet kasvattaa lasta. Tämä aiheuttaa sen, että siitä huolestuu sitten vanhempia tai muita aikuisia, jotka ovat hoitopaikassa tai koulussa tehneet tämän havainnon, ja jos näitä nepsy-lasten ongelmia ei ole tunnis-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

tettu, niin nämä kääntyvät sitten ikään kuin vanhempien syyksi, eli että vanhemmat eivät osaa kasvattaa, ja sitten tällainen huostaanotto-prosessi lähtee käyntiin.

Sydämeistäni toivon, että tämä asia otetaan jo tällä hallituskaudella käsittelyyn ja tehdään tällainen lastensuojelun tarvekartoitus.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkinen poissa, edustaja Kaunisto poissa. — Edustaja al-Tae.

19.00 **Hussein al-Tae sd:** Arvoisa puhemies! Täällä on käsittelyssä lapsiasiainvaltuutetun kertomus kuluvalla vuodelle, ja täällä ovat kollegat käyttäneet paljon hyviä puheenvuoroja liittyen lastensuojelun asemaan ja tilanteeseen.

Ennen kuin lähden puhumaan siitä, mitä minun mielestäni pitää korjata, on kuitenkin ensi alkuun otettava huomioon kaksi seikkaa:

Kun koronaepidemian yhdessä vaiheessa halusimme laittaa lapset jälleen etäopetukseen, hyvin moni opettaja ja ammattilainen oli sitä mieltä, että sitä ei kannata tehdä, ja myöskin lastensuojeluviranomaiset olivat sitä mieltä, että sitä ei välttämättä kannata tehdä, koska me emme sitten tiedä, mitä näille lapsille tapahtuu kotona. Tiedämme myös, että koulusuhteen katkeaminen voi myöskin olla näiden lasten kohdalla erittäin vaarallista ja jopa hengenvaarallista. Tiedämme myös, että maanantaisin koulussa kuluu kouluruokaa noin 20—30 prosenttia enemmän kuin muina viikonpäivinä, joten viikonloppuna lapsilla on nälkä ja he tulevat maanantaisin kouluun syömään vähän paremmin.

Eli meillä on lapsiin liittyviä ihan selkeitä haasteita tässä maailman onnellisimmassa maassa, ja ne täytyy huomioida ja nähdä kokonaisuutena, ja ennalta estävään toimintaan on panostettava.

Niihin haasteisiin on liittynyt valitettavasti edellisten hallituskausien muun muassa koulutusleikkaukset, jotka ovat johtaneet erityisesti ammattikouluissa siihen, että opetus on ollut niin harmillisen luokatonta. Ei ole ollut tarpeeksi opettajia, ei ole ollut välineitä, ei ole ollut materiaaleja. Se on johtanut siihen, että moni nuori, murrosikäinen nuori, ei ole kokenut koulua omaksi paikakseen ja on syrjäytynyt. Lastensuojelussahan esimerkiksi sijaishuollossa suurin osa lapsista on murrosikäisiä.

Ja sitten mennään nykytilanteeseen tämän lastensuojelun sijaishuollon näkökulmasta, joka on noussut usealla kollegalla näissä puheenvuoroissa.

On erittäin valitettavaa, että lastensuojelun sijaishuolto on kokonaisuus, josta me emme tiedä tarpeeksi. Lapsiasiainvaltuutettu kertoo kertomuksessaan, että meillä ei ole tarpeeksi tutkimustietoa. Ei ole oikeastaan kunnollisia tietoja tuloksista, mitä siellä sijaishuollossa tapahtuu, ja näyttää myöskin siltä, vaikuttaa myöskin siltä, että lapset vieraantuvat kodistaan. Lapset kaipaavat takaisin kotiin. Se sijaishuollon paikka ei ole paras mahdollinen paikka kaikille lapsille, ja tämä on suuri ongelma, josta me tiedämme valitettavan vähän.

Sijaishuolto myös maksaa. Se maksaa yhtä paljon kuin syöpähoito — noin 1,2 miljardia euroa vuodessa — ja jatkuvasti ovat kulut kasvaneet.

Kerron eräästä tapauksesta, joka minulle on erittäin harmillinen. Olen sitä seurannut nyt jonkin aikaa, ja on muita vastaavia tapauksia. Lapsi on otettu sijaishuoltoon, koska on pelätty vanhempien väkivallan uhkaa. Ei koskaan ole todistettu, että sellaista uhkaa todellisuudessa on — ei ole ollut mustelmia eikä muitakaan jälkiä — mutta on pelätty, ja lapsi on otettu varhaisessa vaiheessa sijaishuoltoon. Tämä on nyt sitten viisi vuotta myöhemmin johtanut siihen, että tätä lasta on käytetty hyväksi sijaishuoltokodissa, häntä on useasti pa-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

hoinpidelty, hän on jäänyt jopa auton alle. Tämä lapsi on pakkopaidassa aina silloin tällöin. On monia muitakin tapauksia, joissa sijaishuollossa oleva lapsi kärsii mielenterveysongelmista ja muista ongelmista — paljon suuremmista ongelmista kuin niistä, jos hän olisi jäänyt kotiin.

On myös tapauksia, joissa sijaishuollosta vastaavat henkilöt sosiaalitoimessa ovat väsyneitä. He ovat sairaslomalla, työntekijät vaihtuvat, jolloin näiden asioiden eli esimerkiksi lastenhuoltoon liittyvän purun aikaansaaminen kestää niin kauan, että lapsi todella vieraantuu kodistaan, kärsii suuremmista mielenterveysongelmista ja on jatkuvan lääkinnän alaisena. Ja tässä kohdassa, kun päivät kuluvat, jokainen päivä näillä vanhemmillä, näillä perheillä, saada lapsensa takaisin mitataan koiran vuosissa. Yksi päivä, mikä siellä lastensuojelussa huostaanotossa menee, se on yksi päivä siellä, mutta todellisuudessa näiden perheiden kohdalla se on vuosia. Se on harmaannuttavaa, sairastuttavaa aikaa, jolloin ihmiset ovat todella huolissaan.

Me tarvitsemme enemmän tietoa siitä, mitä lasten sijaishuollossa tapahtuu. Meidän on pakko tietää, mitkä ne tulokset ovat todellisuudessa — ovatko ne tulokset tarpeeksi hyviä, että tämä toiminta voi jatkua sellaisenaan. Ja on selvää, että tämä toiminta ei voi jatkua sellaisenaan. Se on kallista, tehotonta, ja itse asiassa toimii itse tarkoitusta vastaan.

Tämän nykyhallituksen kanta on, ja niin on myös lapsiasiainvaltuutetun, että nykyinen lastensuojelulaki katsottaisiin uusiksi. Siihen on tehty noin 30 korjausta viime vuosien aikana, ja on huomattu, että tämä tilkkutäkkimäinen kokonaisuus ei enää kelpaa nykyajan Suomeen eikä maailman onnellisimpaan maahan. Siihen on nyt saatava pikaisesti muutosta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kemppi.

19.06 Hilikka Kemppi kesk: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Olen varsin otettu, että lapsiasiainvaltuutetun kertomus on herättänyt tänään näin runsasta keskustelua. Se on hieno asia, koska vaikka lapsen oikeudet varmasti mielletään yhdessä jaetuksi tärkeäksi arvoksi, niin siitä huolimatta me konkretisoimme niitä käytännön puheisiin ja lauseisiin ja tekoihin aivan liian vähän tässäkin talossa.

Tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus on varsin ansiokas, ja ehkä syy on juuri siinä, että siinä on kyetty konkretisoimaan kolmen kärkeen nämä tavoitteet ja muutostarpeet. Näitä tarpeita on varmasti paljon enemmänkin, aivan kuten lapsiasiainvaltuutettu Pekkarinen kuvaa puheissaan, mutta on hyvä, että löydetään konkreettisia yhteisiä avauksia asioiden edistämiseksi. Käyn näitä läpi nyt yksi kerrallaan muutaman ajatuksen voimin.

Ensinnäkin lapsiasiainvaltuutettu kuvaa mielestäni hyvin sen, että neljän vuoden tarkastelujaksolla, jota hän on tässä käyttänyt, on ollut monenlaisia isoja trendejä, jotka ovat muuttaneet ja vaikuttaneet lapsen oikeuksiin, ja näistä ei yhtään vähäisimpinä korona, ilmastonmuutos ja tämä syntyvyyden lasku, joka tietenkin vaikuttaa esimerkiksi palveluiden saamiseen aivan keskeisessä osin, mitä tulee lasten esimerkiksi koulukyyteihin käyttämiin matka-aikoihin.

Ensimmäiseksi lapsiasiainvaltuutettu nostaa tämän lapsen oikeuksien saamisen perustuslakiin. Se ei ole ikinä tietenkään pieni tavoite, kun kansanedustajina puhumme perustuslain muuttamisesta. Se on varsin massiivinen tavoite, ja kaikki me tiedämme sen merkittävät riskit ja onnen mahdollisuudet, mutta samaan aikaan ajattelen, että se on kyllä tavoittelemisen arvoinen muutos. Lapsen oikeudet nimittäin on ainoa ihmisoikeussopimus,

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

jossa on mainittu lapsen edun ensisijaisuus, ja ajattelen, että kun yksi ryhmä on tällä tavalla asetettu muiden ihmisryhmien edelle nimenomaan sillä perusteella, että he eivät voi itse valvoa omia oikeuksiaan, niin sen tulisi näkyä myös suomalaisessa perustuslaissa, ja olen siitä iloinen, että lapsiasiainvaltuutettu on nostanut sen tähän merkittävässä määrin. Missä tämä näkyy? Tämä tietenkin näkyy esimerkiksi kuulemisessa ja lasten ja nuorten osallistamisessa. Me usein teemme sitä, mutta rakenteet vielä uupuvat. Ja niin pitkään, kun rakenteet uupuvat ja velvoite rakenteisiin uupuu, niin pitkään emme voi puhua vielä täysin toteuttavamme tätä lasten oikeuksien sopimuksen henkeä.

No, sitten tämä toinen tavoite, lastensuojelun resurssit ja niiden kokonaisuudistuksen tarve lastensuojelun puolella. Ajattelen, että tämä on valtavan tärkeä aihe, enkä usko, että yksikään kansanedustaja tässä talossa on eri mieltä kanssani. Kuitenkin haluan nostaa sen, että tälläkin kaudella on tehty merkittäviä parannuksia lastensuojelun tilanteeseen. Ensimmäinen eduskunnassa käsittelemäni laki oli lastensuojelun jälkihoidon pidentäminen 25 vuoteen, ja nyt aivan vastikään olemme parantaneet tätä mitoitusta niin, että yhden lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saisi olla enintään tämä 35 lasta vuonna 2022 eli tänä vuonna ja sitten enintään 30 lasta vuodesta 2024 eteenpäin, eli olemme rajanneet sitä lasten määrää per aikuinen. Tämä on tietenkin se tavoite, mikä on noussut esimerkiksi nuorten kyselyissä päällimmäiseksi. Kun heiltä kysytään, millaista tukea he tarvitsevat, niin he tarvitsevat aikuisen, joka on läsnä, ja tässä haetaan takaa sitä, että aikuinen aidosti olisi läsnä.

On varmasti juuri näin, että tällä tilkkutäkillä emme vielä pääse maaliin ja se tilkkutäkki ei vielä auta aukottomasti kaikkia lastensuojelun asiakkaita, ja tämä tietenkin näkyy näissä tilastoissa ja tutkimuksissa. Toisaalta myös esimerkiksi kiusaamiseen ja sitten laajemmin syrjäytymisen ilmiöihin puuttumalla pystymme myös osaltamme tukemaan niitä puutteita, mitä meillä lastensuojelulain kohdalla on.

Jatkan sitten seuraavassa puheenvuorossa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Tai edustaja saa tulla jatkamaan täältä puhujapöytästä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Kiitoksia, arvoisa puhemies! Jatkan täältä pöytästä, kun asiaa lasten oikeuksista aina riittää.

Sitten ehkä tähän lastensuojeluasiaan vielä haluaisin sanoa sen, että kaiken kaikkiaan tämä systeeminen lastensuojelu on mielestäni sellainen tavoite, jota kohti meidän pitäisi mennä. Sitä me emme yksin saa aikaan lainsäädäntöuudistuksilla, vaan se vaatii erityisesti siellä tämän hetken sote-alueilla, eli näillä hyvinvointialueilla, sekä kunnissa merkittävää toimintakulttuurin muutosta. Tämä tietenkin linkittyy tähän isompaan tavoitteeseen lasten oikeuksista ja esimerkiksi lapsivaikutusten arvioinnista, lapsibudjetoinnista ja kokonaisvaltaisesta lasten palvelujärjestelmän kehittämisestä niin, ettei siellä olisi aukkoja ja että meidän lapsiamme kohdattaisiin yksi kerrallaan heidän tarpeensa edellä.

Ajattelen, että tämä kolmas tavoite, minkä lapsiasiainvaltuutettu on nostanut, tämä koulu puolen resurssien saaminen tähän päivään, on myös tavoite, joka meidän tulee yhdessä valita parlamentaarisesti kehittämisen kohteeksi. On nimittäin niin, että kun tuolla sivistysvaliokunnassa istun ja kollegat täällä salissa myöskin, niin kouluaste kerrallaan me oikeastaan toteamme ja olemme todenneet meidän sivistysvaliokunnan lausunnoissa, että puuttuu 100 miljoonaa ja puuttuu 50 miljoonaa ja taas puuttuu 100 miljoonaa ja näin potti ko-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

hoaa melko korkeaksi, miljarditason tarpeeksi. Tämä koulujärjestelmän riittävä perusrahoitus on varmasti yksi keskeisimmistä paikoista sen turvaamiseksi, että kukaan ei tipu pois kelkasta ja että tämä tuki on aukotonta myös heille, jotka eivät pysty esimerkiksi itsenäisesti opiskelemaan vaan tarvitsevat tukea siinä opintojen rinnalla.

Tätä myöten voin kyllä yhtyä tähän lapsiasiainvaltuutetun toiveeseen koulujärjestelmän riittävästä resursoinnista ja ehkä erityisesti näiden resurssien aukkokohtien kartoittamisesta. Tämä on kuitenkin mittaluokaltaan niin valtavan iso kokonaisuus, vieläpä yhdistettynä tähän parlamentaariseen sopuun tki-tavoitteiden nostamisesta 4 prosenttiin, että ajattelen, että tämä sivistyksen uusi arvonnousu edellyttää parlamentaarista sopua ja se tulee voimakkaasti ajaa seuraavaan hallitusohjelmaan, jotta me saamme tästä kokonaisuudesta selkeästi lapsia tukevan. — Kiitos, puhemies.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

19.14 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Tullaan tänne puhujakorokkeelle, jotta ei tule niin hoppu. — Tämän puheenvuoron olisi yhtä hyvin voinut käyttää myös edellisessä, ihmisoikeusselontekoa koskeneessa keskustelussa, jossa nousi esiin hienosti paljon myös lähinnä lasten oikeuksien toteutumiseen liittyviä huolia.

Kiitokset lapsiasiainvaltuutetulle tärkeästä kertomuksesta ja sen nostoista. Lasten aseman tarkastelu ja oikeuksien toteutumisen tarkastelu etenkin korona-ajan mellastuksessa ovat tarpeen. Kertomuksen nostot tulee huomioida tulevassa päätöksenteossa niin tässä talossa, kunnissa kuin hyvinvointialueilla. Tästä on useita hyviä puheenvuoroja käytetty.

Tällä hallituskaudella tehtiin koulutuspoliittinen selonteko, ja on valitettavaa, että koulutuksen resurssin riittävää noususuuntaa ei saatu kirjoitettua sinne. Minun mielestäni on ihan päivänselvää, että ei pelkästään se, että lapset ja nuoret voivat hyvin, vaan myös osaamisen varmistaminen on meille tärkeätä. Koska meillä väestö ikääntyy, niin meidän kulut ovat moninkertaistuneet myös sote-puolella, koska hoidot kehittyvät ja on digitalisaatiota ja näin pois päin, mutta sen sijaan koulutuksen panostukset ovat jääneet pienemmiksi. Ja samaan aikaan uusi hallintorakenne haastaa tietysti myös koulutuksen ja lasten hyvinvoinnin tuen palvelut — sen, miten ne pelaavat jatkossa yhteen.

Korona-ajassa valitettava pääsääntö on se, että juuri ne lapset, jotka ovat hauraimmassa ja heikoimmassa asemassa, ovat niitä, jotka ovat tästä ajasta myös eniten kärsineet. Lapset ovat ennen kaikkea riippuvaisia toimivista palveluista, eikä heillä ole samalaisia vaikutusmahdollisuuksia verrattuna aikuisiin. Osallisuus- ja itsemääräämiskysymykset ovat erityisen tärkeitä lasten oikeuksien toteutumisen kannalta. Myös minä haluan kiittää muun muassa Osallisuuden aika -projektia, joka on tuonut erilaisia päätöksentekijöitä ja lapsia ja nuoria keskustelemaan yhdessä. Samoin Unicefin Lapsiystävällinen kunta -hanke on ollut sellainen, joka on saanut useita kuntia ottamaan lasten ja nuorten kuulemisen tosissaan. Myös lapsivaikutusten arvioinnit, lapsibudjetoinnit, tämän tyyppiset ovat edenneet, ja tästä talosta toivottavasti tulee tukea niille myös jatkossa.

Kun lapsen oikeus turvalliseen ympäristöön ja kasvuolosuhteisiin vaarantuu, saatetaan tarvita lastensuojelun apua. Lastensuojelulla on tärkeä rooli lapsen oikeuksien turvaajana ja toteuttajana. Valitettavasti huolestuttava viesti lasten lisääntyneestä oireilusta niin korona-aikana kuin ennen sitä — täällä puhuttiin jo hyvin nepsy-lapsista — on johtanut myös lisääntyneisiin lasten huostaanottoihin ja sijoituksiin kodin ulkopuolelle. Samaa aikaan on esiintynyt koko ajan enemmän viestiä huolesta lastensuojelupalveluiden laadusta. On

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

sanottu myös tässä salissa nyt moneen kertaan, että vallitsee kriisi. Kaikista heikoimpien ihmisryhmien palveluiden osalta on äärimmäisen tärkeää, että laatu varmistetaan ja palveluita valvotaan riittävästi.

Edustaja al-Tae kyseli täällä, onko tutkimusta riittävästi. Minä löysin tästä jo yhden THL:n, Helsingin yliopiston, Itä-Suomen yliopiston ja Oxfordin yliopiston yhteisen selvityksen, jossa on seurattu vuosina 1986—2000 syntyneitä lapsia, yhteensä 890 000:ta lasta. Heistä 30 000 on ollut kodin ulkopuolelle sijoitettuja, ja heidän tilannettaan on vertailtu muun muassa myös heidän sisartensa tilanteeseen, joita ei ollut sijoitettu kodin ulkopuolelle. Tämä tulos on valitettava: Sijoitettujen lasten tilanne oli muuhun aikuisuuden kynnyksellä olevaan väestöön verrattuna keskimääräistä heikompi kaikilla tutkituilla elämäntilanteilla. Tutkimuksessa tarkasteltiin mielenterveysongelmia, sosiaalista ja taloudellista osattomuutta, väkivallan uhriksi joutumista, rikollisuutta, itsetuhoisuutta sekä kuolleisuutta. Kaikilla näillä hyvinvoinnin ja terveyden mittareilla nämä sijoitetut lapset voivat aikuisuuden kynnyksellä huonommin. Eli jaan kyllä todella huolen meidän lastensuojelun tilanteesta ja myös johtopäätöksen siitä, että kokonaisuudistus on erittäin tarpeellinen.

Huolestuttava viesti on se, että lastensuojelusta tehtyjen kanteluiden määrä on kasvanut ja lasten itse tekemien kanteluiden määrä niin ikään on lisääntynyt. Se on tietysti hyvä, että lapsilla ja nuorilla on uskallusta ja osaamista käyttää tätä mahdollisuutta. Tähän kehitykseen on varmasti vaikuttanut se, että eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia on kannustanut lapsia ja nuoria tekemään näitä kanteluita ja pyrkinyt helpottamaan kanteluiden tekemistä. YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja kansalliset lainsäädännöt antavat selkänojan sille, että lapsella on oikeus ilmaista näkemyksensä häntä koskevissa asioissa.

Tästäkin aiheesta voisi jatkaa pidempäänkin. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Asell.

19.19 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on lapsiasiavaltuutetun kertomus. Olemme eläneet hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa pari vuotta, ja tässä tilanteessa häviöinä ovat olleet enemmän tai vähemmän kaikki, mutta erityisen huolissamme meidän pitää olla lasten ja nuorten tilanteesta. Lasten ja nuorten arjessa poikkeuksellinen korona-aika merkitsi lukuisia rajoituksia, jotka annettiin linjausten ja suositusten muodossa. Ne vaikuttivat lasten varhaiskasvatukseen, peruskouluun, toisen asteen opintoihin, perheiden talouteen, vanhempien työssäkäyntiin, harrastuksiin osallistumiseen ja sitäkin kautta sosiaalisiin suhteisiin. Varhaiskasvatuksen rajaaminen ja etäopetusjärjestelyt, kokoontumisten välttäminen ja harrastusten ja leikkipaikkojen sekä yleisten tilojen sulkeminen kohdistuivat kaikki kumulatiivisesti lapsiin. Se on totta — mutta kaikki rajoitustoimet pandemian hallinnan takia on kuitenkin tehty välttämättöminä.

On kuitenkin hyvä tiedostaa, että tämän pandemian keskellä — ja toivottavasti tässä kohtaa jo jälkimainingeissa — tämän hallituskauden aikana on tehty paljon hyvää lasten ja nuorten eteen. On tehty päätöksiä, jotka tulevat näkymään positiivisesti lasten ja perheiden arjessa. Aivan ensi tekoinaan hallitus palautti subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden ja pienensi ryhmäkokoja. Tämän lisäksi on tehty muun muassa perhevapaaudistus, joka vahvistaa ja tasa-arvoistaa molempien vanhempien oikeutta viettää aikaa lasten kanssa. Lapsivaikutusten arviointia on vahvistettu päätöksenteossa. Koulutuspanostukset ovat merkittävät. Erityisen iloinen olen siitä, että ammatilliseen koulutukseen on saatu lisää opettajia ja rahoitustasoa on kasvatettu koulupolun kaikilla tasoilla. Oppivelvollisuuden

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

laajennus ja maksuton toinen aste on hallituksen tärkeimpiä uudistuksia. Se lisää yhdenvertaisuutta ja torjuu syrjäytymistä ja on myös työllisyystoimi, jonka vaikutukset näkyvät pitkällä aikajänteellä. Suurimpia hyötyjiä oppivelvollisuuden nostamisesta ovat haavoittuvassa asemassa olevat nuoret, joiden opintojen jatkamiseen tämä uudistus vaikuttaa.

On tehty myös ohjelma kiusaamisen ja yksinäisyyden vähentämiseksi, jonka valmistelussa kuunneltiin myös lapsia. Opintopsykologimitoitus peruskouluun ja toiselle asteelle vahvistaa oppilashuoltoa aiempaa enemmän. Ja vähimmäishenkilöstömitoitus lastensuojeluun on toimi, joka vahvistaa lastensuojelun tilannetta. Se ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että lastensuojelun tilanne vaatii varmasti isompaa remonttia, joka tulisi tehdä ja jota tässä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa myös ehdotetaan.

Harrastamisen Suomen malli takaa kaikille lapsille mahdollisuuden harrastukseen koulupäivän yhteydessä. On tärkeää, että lasten liikuntaan panostetaan nytten kaikissa mahdollisissa paikoissa. Joidenkin arvioiden mukaan kymmenet tuhannet lapset ovat pudonneet pois seuratoiminnasta, ja näin myöskin sitten liikkuminen on loppunut ja ollaan passivoiduttu. Tässä koronasta selviämiseen, ja tästä eteenpäin kun mennään, olisi myöskin syytä miettiä semmoisia keinoja, joilla voidaan saada nämä lapset takaisin seuratoimintaan, ehkä jotain projekteja tukemaan seuroja siinä työssä. Toki kaikki lapset eivät ole seuroissa mukana, mutta tietysti täytyy kehittää myös keinoja ja joitain muita tapoja, joilla tavoitetaan ne lapset, jotka eivät ole seuratoiminnassa.

Mutta siis on tehty paljon asioita, jotka ovat jääneet tässä vähän koronan varjoon mutta tulevat vaikuttamaan positiivisesti.

Nämä hallituksen hyvät teot ovat tekoja meidän lastemme parhaaksi, mutta ne eivät kuitenkaan riitä, vaan on tehtävä enemmän ja varsinkin nyt tämän pandemian jälkihoidossa. Lapset ja nuoret ja heidän tilanteensa on priorisoitava ihan kärkitemaksi. Lasten ja nuorten hyvinvointiin on nyt löydettävä paukkuja erityisesti ja painotetusti seuraavat vuodet. On systemaattisesti käytävä läpi kaikki ne palvelut ja mahdollisuudet, joilla voimme tukea ja turvata lasten ja nuorten arkea ja elämää. Se on lasten oikeus, ja tästä huolehtiminen on meidän velvollisuus. Samalla teemme parempaa tulevaisuutta myös itsellemme, kun ja jos esimerkiksi lastemme tuottamia hyvinvointipalveluita joskus vanhainkodissa tarvitsemme. Lapsissa on tulevaisuus. Tehkäämme kaikkemme paremman tulevaisuuden eteen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kilpi poissa. — Edustaja Ollikainen.

19.25 **Mikko Ollikainen r:** Arvoisa puhemies, ärade talman! Det har varit väldigt många och bra talturer här i dag dels kring de mänskliga rättigheterna, där barn också har tangerats, men också barnombudsmannens berättelse som alltså ges vart fjärde år. Det är en jätteviktig påminnelse för oss beslutsfattare att kunna ta del av vad som är bra och vad som kunde utvecklas.

Tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus tulee joka neljäs vuosi, ja näen, että tämä kertomus on todella tärkeä dokumentti meille, niin että me tiedetään ja keskustellaan tässä salissa ainakin nyt — meidän tulisi kyllä keskustella paljon enemmänkin — lapsista ja lasten osallisuudesta ja hyvinvoinnista. Sen takia olen kiitollinen siitä, että näin on tänään täällä tehty.

Tässä on nostettu esille koskien lastensuojelua, että se on ollut kriisissä jo 90-luvulta saakka, ja nyt tässä esityksenä on, että uudistettaisiin täysin tämä lastensuojelulaki, kokonaisuudessaan, ja se on mielestäni hyvä juttu.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Tässä on puhuttu koulutuksesta ja riittävästä resursseista, niin että ollaan Pohjoismaiden tasolla. Toki tällä hallituskaudella ollaan lisätty koulutuksen rahoitusta, mutta kyllä tässä vielä vähän on kieltämättä tekemistä.

Monet meistä ovat olleet mukana myös hyvinvointialuevaaleissa, ja ne aloittavat kohta toiminnan. Itse asiassa siellä tuotetaan suurin osa näistä palveluista, ja on ensisijaisen tärkeää, että me tuodaan tätä lapsinäkökulmaa myös hyvinvointialueille.

Det är jätteviktigt att man tar med välfärdsområdena, för en stor del av tjänsterna som ges där är riktade till barn och unga, och därför är det viktigt att vi också tar med det här tänkesättet om barn i beslutsfattandet där.

Vi har lyft fram till exempel i fråga om revideringen av grundlagen att barnen ska lyftas med in i grundlagen bättre. Sedan handlar det också om tillräckliga resurser till en nordisk nivå. Det håller jag fullständigt med om. Vi måste satsa och ge en trygg och bra framtid för barn och unga.

Andra saker som har kommit fram, precis som ledamot Asell tog fram motion bland barn och unga, är till exempel att vi mår om att satsa på fritidssysselsättningar. Vi har en stor drop-out, och att få in barn och unga igen till den här verksamheten är jätteviktigt. Där är kanske den här lågtröskelverksamheten viktig, alltså inte enbart tävlingsidrott utan också att man vid kanske 12—15 år, då många slutar, i stället försöker hitta sätt att hålla igång. Det är det viktigaste, att man håller igång och rör på sig, och kanske man börjar mer och mer delta i idrottsverksamhet i framtiden i alla fall.

Korona on tosiaan aika paljonkin tullut esille tässä tänään. Sehän on vaikuttanut paljon lapsiin ja nuoriin ja hyvinvointiin. Tähän tulee kyllä panostaa tulevana kautena kanssa, ja just tämä kertomus on todella tärkeä, jos katsotaan esimerkiksi ensi vuoden eduskuntavaaleja ja tulevaa hallitusohjelmaa. — Kiitos, tack.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle lakivaliokunnan ja sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

9. Lakialoite laiksi rikoslain 6 luvun 8:n muuttamisesta

Lakialoite LA 51/2021 vp Mikko Kärnä kesk ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ja esittelypuheenvuoro, edustaja Kärnä, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Keskustelu

17.15 **Mikko Kärnä kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomen...
[Puhujan mikrofonit sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt ei... — Nyt on mikrofonit oikein.

Arvoisa herra puhemies! Jatkan alusta. — Suomen rikoslain perusteella murhasta tulee aina määrätä elinkautinen vankeus. Elinkautinen vankeus voidaan määrätä myös eräistä muista erittäin vakavista rikoksista, kuten sotarikoksista, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä taposta tai murhasta, törkeästä maanpetoksesta sekä törkeästä valtiopetoksesta.

Elinkautisesta vankeustuomiosta puolestaan voi vapautua aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt 12 vuotta. Alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomittu vanki voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt 10 vuotta. Ennen kuin elinkautiseen vankeuteen tuomittu päästetään ehdonalaiseen vapauteen, hänet voidaan määrätä valvottuun koepaaputeen.

Meillä Suomessa rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana. 15—20-vuotias katsotaan nuoreksi rikosentekijäksi. Poliisiin mukaan nuoren rikoksesta epäillyn ikä otetaan huomioon, kun arvioidaan hänen syyllisyyttään ja rikosten seurauksia. Samassa yhteydessä arvioidaan myös nuoren sosiaalista tilannetta. Tämän kaiken tavoitteena on tukea nuorta pääsemään rikoksettomaan elämään.

Arvoisa puhemies! Rikoslain 6 luvun 8 §:n mukaan alaikäisen tekemistä rikoksista tulee tuomita lievennetyn rangaistusasteikon mukaan. Määrättäessä rangaistusta rikoksen tekijälle saa tuomita enintään kolme neljännessä rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä ja vähintään rikoksesta säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärän. Jos rikoksesta voisi seurata elinkautinen vankeus, enimmäisrangaistus sen sijasta on kaksitoista vuotta vankeutta ja vähimmäisrangaistus kaksi vuotta vankeutta.

Arvoisa puhemies! Katson, että tämä ei ole perusteltua. On nimittäin niin, että alle 18-vuotiaana tehdystä murhasta voidaan Suomessa tuomita enimmillään kahdentoista vuoden ehdottomaan vankeuteen. Käytännössä kukaan nuorena vankeusrangaistukseen tuomittu ei istu täyttä tuomiotaan vankilassa. Nuoret rikosentekijät pääsevät yleensä ehdonalaiseen vapauteen jo suoritettuaan yhden kolmasosan rangaistuksestaan. Tämä on varmasti perusteltua useimpien rikosten osalta, mutta mielestäni ei kuitenkaan vakavimpien henkirikosten osalta.

Alaikäisten tekemät henkirikokset ovat olleet Suomessa harvinaisia, mutta viime vuosina niiden määrä on noussut hälyttävästi. Henkirikoksesta tai sen yrityksestä epäiltyjä alle 18-vuotiaita oli vuonna 2020 Poliisihallituksen tilastojen mukaan peräti 43, kun vuosina 2015—2019 heitä oli vuosittain 9—16.

Viime vuosina on tehty useita erityisen raakoja murhia alaikäisten toimesta. Viimeisin on Helsingin Koskelassa joulukuussa 2020 tehty myös alaikäisen pojan murha, josta Helsingin käräjäoikeus tuomitsi elokuussa 2021 tekijät nuorena henkilönä tehdystä murhasta kymmenen vuoden ja yhden kuukauden, yhdeksän vuoden ja kahden kuukauden sekä kahdeksan vuoden ja kahden kuukauden pituisiin vankeusrangaistuksiin. Pohtikaa, miltä tämä tuntuu uhrien omaisista, etenkin kun nämä henkilöt istuvat tästä tuomiostaan murto-osan.

Arvoisa puhemies! Rikoslain 21 luvun 2 §:n mukaan jos tappo tehdään vakaasti harkiten, erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai tappamalla

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksen tekijä on tuomittava murhasta vankeuteen elinkaudeksi.

Vankeusrangaistuksen tarkoitus on rikosten estäminen. Sen ehkäisevä vaikutus kohdistuu niin yksilöihin kuin koko yhteiskuntaan. Vankeusrangaistus eristää rikosentekijän muusta yhteiskunnasta, jotta tämä ei voi tehdä rikostaan uudelleen. Yhteiskunnan kannalta myös pelotteella on vaikutus. Näillä pelotevaikutuksilla ehkäistään tulevia rikoksia.

Arvoisa puhemies! Alaikäisen mutta rikosoikeudellisesti vastuullisen henkilön tekemä murha tai muu rikos, josta voidaan tuomita elinkautiseen vankeuteen, on yhtä vakava kuin täysi-ikäisen tekemä vastaava rikos. Tästä syystä katson välttämättömäksi, että alle 18-vuotias voidaan myös tarvittaessa tuomita elinkautiseen vankeuteen, jos hän syyllistyy esimerkiksi murhaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

17.20 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tämä on edustaja Kärnäلتä tärkeä aloite. Suomessa varmasti lähes kaikkien rikosten osalta rangaistuksissa on koventamisen varaa, jotta yleinen oikeustaju toteutuu, mutta toisaalta myös siksi, että näillä rangaistuksilla olisi jotain rikoksia estävää vaikutusta. Erityisesti koventamisen varaa on näissä kaikkein vakavimmissa rikoksissa, joista edustaja Kärnä edellä kuvasi yhden todella rujan esimerkin viime ajoilta.

Suomessa on aivan viime viikkoina kannettu julkisuudessaakin huolta siitä ilmiöstä, joka on ehkä muutaman viime vuoden aikana, valitettavasti, maahamme tuolta maailmalta rantautunut, että nuorten jengirikollisuus lisääntyy. Tässä jengirikollisuudessa on kyse elämäntavasta, jossa rikollinen elämäntapa tietoisesti valitaan. Pelkään pahoin, että juuri tällaisen elämäntavan piirissä voidaan ajautua kierteeseen, jonka päässä on tilanne, että toiset ihmiset voivat menettää henkensä näiden rikosten seurauksena, joita sitoudutaan tekemään. Mielestäni yhteiskunnan signaali tulee olla kaikille nuorille se, että tällaista elämäntapaa Suomessa ei suvaita eikä se siellä nuorten elämänvalintojen joukossa voi olla. Tässä mielessä tämä lakialoite on aivan perusteltu.

Kokoomuksen kokeneen poliisikansanedustaja Kari Tolvasen toimesta on esitelty myös viime viikolla laaja paketti siitä, mitä uudistuksia suomalaisessa yhteiskunnassa tarvitaan, jotta tämä jengirikollisuus voidaan Suomesta juuria pois. Se ei Suomeen millään tavalla kuulu. Enkä sano, että jengirikollisuus on ainoa rikollisuuden muoto, jonka piiriin tämä Kärnä lakialoite liittyy, mutta tämä on ollut viime aikoina paljon esillä ja tähän rikollisuuden muotoon tulee erityisesti Suomessa puuttua.

Tuossa edellä keskusteltiin lapsiasiavaltuutetun kertomuksen osalta siitä, että Suomella noin periaatteessa pitäisi olla maailman onnellisimpana maana edellytykset tarjota lapsilleen ja nuorilleen eväät hyvään elämään. Ja toisaalta, kun teemme tätä työtä, millä tarjoamme ne hyvät eväät elämään, niin pitää myös lähettää yhteiskunnan puolesta signaali, että rikollinen elämäntapa ei tässä maassa ole sallittu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja al-Taee, olkaa hyvä.

17.23 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Kysyin eräältä poliisiystävältäni, joka oli virassa yli 30 vuotta, että mikä on poliisin haarniska. Hän vastasi minulle silloin, että se on

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

hyvin toimiva yhteiskunta. Kun ajattelen Suomen tapaa rangaista rikollisia, niin nyt kun on juuri perustettu Oikeusvaltiokeskus, muualta maailmalta on tultu kysymään, miten te pystytte kouluttamaan näistä rikollisista sellaisia ihmisiä, jotka voisivat mahdollisesti toimia yhteiskunnassa sen jälkeen, kun he ovat esimerkiksi vankilasta vapautuneet. Kun normaallitilanteessa maailmassa ihminen joutuu vankilaan, niin vankila kouluttaa tämän ihmisen palaamaan aina vankilaan, siitä tulee elämäntapa, mutta Suomessa tämä ei kuitenkaan ole yhdenmukainen sääntö siihen nähden, mitä maailmassa on. Tästä syystä poliisi sitten vastasi minulle, että täytyy tehdä todella paljon ennaltaehkäisevää työtä, panostaa siihen, että näillä ihmisillä ei ole syytä tehdä rikoksia, ja kun pystytään ankkuroimaan näitä ihmisiä hyvään elämään — puolisoon, opiskelupaikkaan, työpaikkaan, säännöllisiin tulonlähteisiin — niin siinä tapauksessa yhä harvemmalla on syytä tehdä suuria rikoksia.

Mutta sitten taas toisaalta: Kysyin pari päivää sitten joukolta ihmisiä Facebook-kanavani kautta, jota seuraa noin 12 000 ihmistä, arabian kielellä, että mitähän näille jengirikollisille pitäisi Suomessa tehdä, koska niin moni heistä on tänä päivänä liittynyt nyt tähän huume- ja aserikollisuuteen. Suurin osa vastaajista vastasi, että suomalaisen järjestelmän rangaistukset ovat liian löysiä ja nämä ihmiset eivät pelkää joutua vankilaan, nämä ihmiset eivät pelkää rangaistusta.

Minusta nyt tarvitaan hyvää keskitietä, tapaa, jolla ankkuroida nämä ihmiset hyvin yhteiskuntaan, jolla he tulevat nähdyiksi nuoresta jo ennen kuin heistä tulee rikollisia, ja sitten samanaikaisesti olisi otettava pohdittavaksi tämä edustaja Kärnän aloite rikosrangaistusten koventamisesta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kärnä, olkaa hyvä.

17.26 **Mikko Kärnä kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitokset kollegoille Autto ja al-Tae aloitteen kommentoinnista. Olen aivan samaa mieltä, että totta kai meidän tavoitteemme tulee olla, että kun rikoksentehtyjä kiinni jää ja hän vankilaan joutuu, niin aikanaan hänestä tehdään yhteiskuntakelpoinen yksilö, mutta valitettavasti tilanne on tällä hetkellä nyt se, että nimenomaan useille tällaisille jengeissä oleville 15—20-vuotiaille tämä nykyinen järjestelmä ei ole riittävä pelote. Tämän takia osaltaan tämänkin aloitteen laadin, että myös näiden nuorten tekemistä rikoksista, jotka ovat erityisen vakavia, rangaistukset voitaisiin antaa täysimääräisinä. Eihän se minkäänlainen pelote ole, jos tietää, että jopa taposta selviät vuodella tai puolella vuodella vankilassa, ja jos on tutkinta-aikakin siinä päällä, niin mahdollisesti tuomion saamisen jälkeen saman tien vapaaksi. Se ei ole riittävä pelote, jonka yhteiskunta antaa, ja siksi tähän asiaan tarvitaan muutos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

17.27 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kärnä on ihan oikealla asialla. Rikosten raaistumiseen ja siihen, että rikolliset ovat yhä nuorempia, niin että vakavia, henkeen kohdistuvia rikoksia tehdään jo ihan nuoruusvuosien aikana ja alaikäisenä, pitää kyllä puuttua kovalla kädellä. Sellaista tilannetta ei saa syntyä, että syntyy oletama, että kun nuorena tekee jonkun todella hirvittävän rikoksen, siitä voisi selvitä vähemmällä kuin jos tekisi saman aikuisena ihmisenä. Ihan oikea linja.

Se, mikä meillä on Suomessa menossa erittäin huonoon suuntaan ja mistä olen jatkuvasti ollut huolissani, on se, että meillä on Suomessa syntynyt semmoinen kuva, että yhteis-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

kunta lapset kasvattaa. Se on erään viisaan ajattelijan sanonta — ihan tavallisen suomalaisen perheenäidin sanonta — että koiria voidaan kouluttaa mutta lapset pitää kasvattaa. Kun lapsi saa hyvän kotikasvatuksen, niin että isä ja äiti pitävät hänestä huolta ja läheiset pitävät hänestä huolta ja hänellä on se turvaverkko lähellä, hänellä on erittäin suuri todennäköisyys siihen, että hänestä kasvaa tasapainoinen aikuinen ihminen, vaan kun nykyisin on mennyt tämä maailma sellaiseksi, että kun katselee illalla, vaikka kesäiltana käy tuossa vaikka rautatieasemalla Helsingissä katsomassa, kun siellä iltamyöhään lapsia pyörii, niin silloin meidän järjestelmässä on jotakin vikaa, kun nämä perinteiset turvaverkot eivät toimi ja lapset ovat siellä yksinään, alttiina erilaisille vaarallisille tilanteille, joiden seurauksia sitten saamme täällä käsitellä erilaisilla lakialoiteilla.

Edustaja Kärnälle kiitos siitä, että hän on ymmärtänyt tilanteen ihan oikein. Toivottavasti saataisiin jonain päivänä syntymään tähän yhteiskuntaan sellainen näkökulma, että jos lähin omainen on viranomainen, niin silloin ollaan aika paljon hävitty.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.29 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Hoskosen ja Kärnän ja Auton puheiden aikana tuli mieleen semmoinen tapahtuma, mikä tässä Helsingissä oli, kun joku nuori pahoinpideltiin. Muistaakseni tekijöitä oli siellä neljä, ja sitten ei voitu osoittaa, kuka heistä on antanut sen iskun, joka johti kuolemaan. Muistaakseni se meni sitten niin kuin pahoinpitelynä kaikkien osalta ja tuomiot olivat aika lieviä. Tällaisessa tilanteessa, jos porukalla joku hakataan ja hän menehtyy siihen, kyllä niiden pitäisi kaikkien saada syyte silloin siitä, onko se sitten tappo vai mikä on. Kyllä suomalaisen oikeuden nykyiset käytännöt aika lepsuilta ja lieviltä tuntuvat, eikä vastaa mielestäni kansalaisten oikeustajua tällainen, jossa pahoinpitelyn uhri kuolee ja ketään ei siitä tuomita. Mielestäni pitäisi tuomita silloin kaikki. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

10. Lakialoite laiksi perusopetuslain 36 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 2/2022 vp Kaisa Juuso ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Juuso, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.31 **Kaisa Juuso ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perusopetuslain 36 §:ssä säädetään oppilaaseen kohdistuvasta kurinpidosta ja sen edellytyksistä. Lainkoh-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

dan mukaan oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Pykälän 6 momentissa säädetään edelleen, että jälki-istuntoa ei voida järjestää siten, että oppilas joutuisi sen seurauksena jäämään pois opetussuunnitelman tai muun koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesta opetuksesta.

Tämän lakialoitteen tavoitteena on muuttaa perusopetuslain 36 §:n 6 momentissa säädettyä jälki-istunnon ajankohdan rajausta siten, että maininta muusta koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesta opetuksesta poistuu jälki-istunnon järjestämistä ajallisesti rajaavana tekijänä. Lainkohdassa tarkoitettuun muuhun koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaiseen opetukseen kuuluvat esimerkiksi koulun vuosisuunnitelman mukaiset retket ja leirikoulut sekä juhlat ja vastaavat tapahtumat.

Arvoisa puhemies! Rauhattomuus ja häiriökäyttäytyminen kouluissa ovat lisääntyneet. Perusopetuslain ja opetussuunnitelmien asettamat tavoitteet saavuttaakseen opettajat joutuvat puuttumaan koulun työrauhaa ja järjestystä rikkovaan ja vilpilliseen käytökseen. Sellaista käyttäytymistä kouluissa ovat muun muassa ilkivalta, josta syntyy omaisuusvahinkoja, järjestyksen ja järjestyssääntöjen rikkominen, opetuksen häirintä, epäkunnioittava käytös, vilpillinen menettely kokeessa, kiusaaminen, näpistys, väkivalta, jatkuva myöhästely ja luvattomat poissaolot, tupakointi ja nuuskaaminen, huoltajan allekirjoituksen väärentäminen tai teräseiden tai alkoholin tai päihteiden hallussa pitäminen.

Jälki-istunto on yleisin perusopetuksessa käytetty ojentamiskeino. Kasvatuskeskustelu on perusopetuslaissa määritelty ensisijaiseksi keinoksi puuttua oppilaiden huonoon käytökseen, mutta sen ohella puuttumiskeinona kouluissa käytetään paljon jälki-istuntoa. Vaikka sen tehoa ja mielekkyyttä kohtaan on esitetty kritiikkiä, useissa tilanteissa jälki-istunnolla on kuitenkin edelleen yksittäisten oppilaiden osalta kaivattu ojentamisvaikutus. Jälki-istunnolla on myös sääntöjenvastaista ja häiritsevää käytöstä estävä vaikutus.

Perusopetuslain 36 §:n muuttaminen ja koulun mahdollisuus järjestää jälki-istunto ajallisesti siten, että oppilas voisi joutua jäämään jälki-istunnon vuoksi ulos koulun muusta, mahdollisesti mielekkääksi kokemastaan toiminnasta, lisäksi ja tehostaisi jälki-istunnon yleisestävää vaikutusta. Eli tämän perusteella esitän lakimuutosta tuohon perusopetuslain 36 §:n 6 momenttiin sillä tavalla, että siitä jätetään pois maininta siitä muusta toiminnasta. Eli se kuuluisi muutettuna näin: ”Jälki-istuntoa ei voida järjestää siten, että oppilas joutuisi sen seurauksena jäämään pois opetussuunnitelman mukaisesta opetuksesta.” Eli siitä jää pois se ”ja muusta toiminnasta”.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

17.34 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Tänään on keskusteltu eduskunnassa erittäin vakavista asioista. Lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen yhteydessä olemme yhdessä voineet todeta, kuinka lastensuojelu Suomessa on rikki, ja edellä lakialoitteen yhteydessä keskustelimme todella vakavista nuorten tekemistä rikoksista, joiden määrä on valitettavasti maassamme viime vuosina lisääntynyt.

Jos kotona ei pystytä asettamaan rajoja ja jos ei koulussakaan pystytä asettamaan rajoja, on suuri vaara siitä, että rajat joudutaan asettamaan yhteiskunnan toimesta tilanteessa, jossa nuoren tulevaisuuden positiiviset näkymät on jo hukattu. Tässä mielessä edustaja Juuson aloite koulurauhan parantamisesta siten, että koulun turvallisille aikuisille annettaisiin

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

siin lainsäädännöllä lisää harkintavaltaa siinä, millä tavoin koulussa tapahtuneeseen häiriököintiin voidaan puuttua, olisi varmasti paikallaan.

Arvoisa puhemies! En osaa ottaa kantaa, onko tämä yksittäinen toimenpide juuri kaikkein kiireisin tai edes kokonaisuuden kannalta kaikkein vaikuttavin, mutta luottaisin meidän suomalaisiin kasvatustieteen ammattilaisiin, joista voimme olla hyvin ylpeitä. Meillä on maailman koulutetuimmat ja osaavimmat opettajat, vastuulliset rehtorit, jotka kykenevät siellä arjessa harkitsemaan, mikä on sen koulutyön sujuvuuden ja turvallisuuden kannalta paras keino toimia, joten tässä mielessä tällaiset aloitteet, joilla mahdollistetaan koulurauhan lisäämistä koulussa olevien turvallisten aikuisten toimesta, ovat niitä toivottuja keinoja luoda lapsille ja nuorille rajoja, joiden puitteissa sitten kasvaa kunnon kansalaisiksi ja tavoitella onnea elämässä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

17.37 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Itsekin jäin kummastelemaan, että onko nyt niin, että tällä hetkellä lainsäädännön tasolla säädellään sitä, että jälki-istuntoa ei saa määrätä kouluopetuksen ajaksi niin kuin meillä olisi sellainen tilanne yhteiskunnassa, että opettajat ja rehtorit määräisivät tarkoituksella jälki-istuntoa siten, että se vielä edelleen häiritسی opiskelua tältä oppilailta, jonka opiskelu varmaankin lähtökohtaisesti on jo häiriintynyt. En jaksa uskoa, että suomalaisessa koululaitoksessa tällaista ongelmaa olisi, eli ihmettelen tämän asian sääntelemistä lakipykälän tasolla ylipäänsäkin. Suurempiakin asioita jätetään sääntelemättä pykälässä, ja ne kirjataan vain jonnekin lakiesityksen perusteluihin.

Siksi tämä esitys olisi mielestäni hyvin kannatettava. Koska on niin, että koulutyö on ensisijaista, ja sitten, jos on muita harrastuksia, niin niistä muista harrastuksista sitten sopii nipistää tämän jälki-istunnon varjolla tarvittaessa. Sekin on eräänlainen lisärangaistus siihen jälki-istuntoon. Jälki-istunto tietysti auttaa vain niitä, keitä se jälki-istunto auttaa, eli mikä tiettyä porukkaa, joka uskoo sitä jälki-istuntoa, ja sitä porukkaa, jolle esimerkiksi rehtorin puhuttelulla on merkitystä. Sitten taas on sellaisia oppilaita, joille nämä asiat eivät suurestikaan merkitse, ja tarvitaan muitakin keinoja.

Erityisesti ihmettelen sitä, miten nykyään on tilanne se, että kaikki oppilaat pyritään härkäpäisesti pitämään aina samoissa luokissa, ettei ole enää erityisluokkia sellaisille oppilaille, jotka eivät normaaleihin luokkiin sovellu. Mutta se on sitten eri lakiesityksen asia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

17.38 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämä on erittäin mielenkiintoinen ja mielestäni semmoinen lakialoite, josta pitäisi pystyä puhumaan enemmänkin, koska monet opettajat ja rehtorit kokevat, että heillä ei ole tarpeeksi työkaluja puuttua niihin tilanteisiin kouluissa.

Tietysti haetaan kaikenlaisia keinoja. Tuossa lakialoitteessa mainitaan se, että ”opetussuunnitelman mukaisesti”, ja aikaisemmin, kun näitä tapauksia on ollut ja apulaisoikeusasiameskin tutkinut, niin siinä on katsottu, että jos on evätty jotakin... Kaikki retket esimerkiksi ja muutkin voidaan katsoa opetussuunnitelman mukaisiksi, koska ne lasketaan silloin vuosisuunnitelmiin, jotka sitten kuntien ja kaupunkien sivistyslautakunnat hyväksyvät, ja kaikki, mitkä ovat siellä suunnitelmissa, ovat koulun opetussuunnitelman mukaista toimintaa.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Eli kyllä tätäkin asiaa pitäisi penkoa enemmän. Harmillisesti tässä ei nyt ole niin paljon nimiä, että tämä talo sitä penkoisi, mutta tuolla kasvatus- ja sivistyspuolella ja opetusministeriössä — ja miksei myös Opetushallituksessakin, kun se selvityksiä tekee — voitaisiin tätä asiaa vielä joskus pohtia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.40 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessa on tavoitteena muuttaa perusopetuslain 36 §:n 6 momentissa säädettyä jälki-istunnon ajankohdan rajausta siten, että maininta muusta koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesta opetuksesta poistuu jälki-istunnon järjestämistä ajallisesti rajaavana tekijänä. Tämä antaa mielestäni opettajalle semmoisen pienen harkintavallan siihen jälki-istunnon ajankohdan sijoittamiseen, ja hän voi tällä tavalla ehkä, sanotaan, koventaa sitä rangaistusta harkitsemallaan ajankohdalla.

Ihmettelen edustaja Ovaskan kommenttia siitä, että näillä allekirjoittajilla tämä laki ei etene tässä talossa. Mihin te sen perustatte? Mielestäni se voi ihan hyvin edetä näilläkin. Jos on järkeenkäypä laki, niin kyllähän sen pitää edetä täällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Juuso, olkaa hyvä.

17.41 **Kaisa Juuso ps:** Kiitos, arvoisa puhemies! Viesti ja pyyntö tästä lakialoitteesta on tullut sieltä kentältä. Vaikka tämä tuntuu pieneltä asialta, niin tämä voi siellä käytännön työssä olla todella tärkeä, koska silloin voidaan se jälki-istunto määrätä semmoiseen ajankohtaan, kun muut oppilaat tekevät jotakin hauskaa. Silloin se rangaistavuus on kovempi ja tuntuu, että se oikeasti on rangaistus. Kyllähän siellä koulussa pitää pystyä rankaisemaan oppilaita siitä, että he tekevät asioita, mitkä eivät sinne koulumaailmaan kuulu.

Tästä allekirjoitusten määrästä. Tämä on ollut kaikilla kansanedustajilla allekirjoitettavana kyllä, mutta valitettavasti näitä opposition aloitteita hyvin huonosti allekirjoitetaan. Tässä nyt on allekirjoittajia minun lisäksi Tom Packalén, Ritva Elomaa, Sheikki Laakso ja Sanna Antikainen. Tietenkin toivoisi joskus, että näitä allekirjoituksia olisi enemmän, mutta kansanedustajat ovat kiireisiä eikä sitä sähköpostia ehditä aina lukemaan eikä varsinkaan toisten aloitteita allekirjoittamaan, valitettavasti. Mutta toivon, että ainakin siinä vaiheessa, jos tätä perusopetuslakia ollaan tämän hallituksen toimesta uudistamassa, huomioitaisiin myöskin tämä lakialoite.

Ja kiitos vielä keskustelijoille mielipiteistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

17.42 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Vielä muutama näkökulma: Jos tätä lähdetään vielä enemmän selvittämään ja penkomaan, niin meillä on tulossa tämä Suomen harrastusten malli, jossa on ajatus, että sinne koulupäivän loppuun tai koulupäivän yhteyteen saataisiin erilaisia harrastuksia kaikille lapsille ja nuorille, niillekin, joille perhe niitä ei välttämättä järjestä. Minä kyllä tavallaan pidän arvokkaana, että jos myös investoidaan lapsiin ja nuoriin tällä tavalla, siinä huolehditaan myös näistä, jotka mahdollisesti häiriökäyttäytyvät siellä luokassa. Ajattelen usein, että ne, jotka jälki-istuntoon joutuvat, ovat niitä, jotka ovat ehkä monesti syrjäytymisriskissä muutenkin, joku syy on siellä taustalla, että

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

häiriökäytöstä tulee, ja silloin juuri se kerho, harrastustoiminta voi olla sellainen ryhmä, jossa saa sen paremman roolin. Sen vuoksi kyllä en ihan suorilta veisi esitystä eteenpäin, vaan pohtisin myös tätä näkökulmaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

17.43 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa puhemies! Meidän pitäisi enemmänkin tässä salissa ottaa viestejä sieltä kentältä, niin kuin edustaja Juuso sanoi. Muistan, kun opettajana toimin, niin monesti tuli mieleen juuri sellaisia asioita, mitä kasvatuksellisia keinoina — kun juuri mainittiin, että kun on niitä kivoja asioita — pystyisi käyttämään sitten hiukan ehkä rangaistusmielessäkin. Kyllä, se on myös kasvatuksellinen keino. Edustaja Hopsu tuossa nauraa, mutta välillä miettii, että joskus saattaisi olla hyvä rajata joku tietty juttu, jos se käyttäytyminen on ollut sellaista. Tätä asiaa toivottavasti selvitetään.

Edustaja Mäenpää kysyi, mihin tämä perustuu, että tätä lakialoitetta ei nyt sitten vietäisi eteenpäin. Se perustuu sellaisiin, voidaan sanoa, kirjoittamattomiin sääntöihin, kun ajatuksena on, että pitää saada yli sata nimeä lakialoitteelle, jotta se etenee. Se on vähän sama asia kuin siinä, kun ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja valittiin tänään: on semmoinen kirjoittamaton pelisääntö, että kun ryhmä tuo esityksen, niin sitä silloin tuetaan ja se menee eteenpäin, niin kuin tänäänkin kävi. Mutta sitten esimerkiksi meillä on myös valiokuntaopas, jossa ihan tarkkaan todetaan, että yli sata nimeä saaneet lakialoitteet menevät tässä valtiopäiväasioiden keskinäisessä järjestyksessä sitten ensisijaisuusjärjestyksessä eteenpäin. Eli tähän se perustuu, edustaja Mäenpää.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

11. Lakialoite laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Lakialoite LA 4/2022 vp Juha Mäenpää ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.45 **Juha Mäenpää ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on lakialoitteeni 4/2022, ja aloitteen pääasiallinen sisältö on se, että kumotaan tartuntatautilakiin lisätty väliaikainen 58 i § ”EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallinen käyttö”, eli koronapassi, ja poistetaan siihen tehdyt viittaukset muualta laista.

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

Arvoisa puhemies! Valtiosääntöasiantuntija ja Itä-Suomen yliopiston sosiaaioikeuden yliopistonlehtori Pauli Rautiainen vaati sosiaalisessa mediassa, että mikäli valtioneuvosto ei tuo viipymättä tämän tartuntatautilain pykälän eli koronapassin kumoamista eduskuntaan, tulisi kansanedustajien saattaa asia vireille lakialoitteella. Lisäksi hän vaati, että eduskunnan tulisi kumota 58 i § viipymättä istuntokauden alettua. Hän myös vertasi asiaa tartuntatautilain 58 d §:n kumoamiseen syyskuussa. Hän perusteli vaatimuksiaan sillä, että perusoikeusrajoituksen hyväksyttävyyden ei täyty.

Arvoisa puhemies! Siteeraan tässä nyt Helsingin Sanomia: ”Koronapassille ei näytä enää olevan riittäviä perusteita, sanoo oikeusministeri Henriksson: ’Passilla rajoitetaan perusoikeuksia’. RKP:n puheenjohtajan mukaan korona- tai rokotepassin välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta on nyt hankala perustella.”

Arvoisa puhemies! Demokraatti-lehdessä: ”Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson on asettunut kriittiselle kannalle. Passilla rajoitetaan ihmisten perusoikeuksia, joten hänestä on syytä pohtia, riittävätkö perustelut koronapassin pitämiseen yllä, jos virus leviää riippumatta siitä, onko rokotettu vai ei.”

Arvoisa puhemies! On myös kansalaisaloite tehty, jossa on yli 50 000 nimeä ja aiheena ”Koronapassista sekä sen laajentamisesta luovuttava perustuslain sekä ihmisoikeuksien vastaisena”.

Mielestäni tämä laki tulisi kumota heti.

Tähän viimeisenä perusteluna, kun hain ja yritin lukea erilaisia kannanottoja ja lehtijuttuja, löysin tämmöisen kuin Järjen ääni ry:n kannanoton. Sen on heidän juristiryhmänsä tehnyt, ja tässä on hyvin perusteellisesti mielestäni otettu kaikki asiat esiin. Ihan ensimmäisenä voisin mennä täältä tällaiseen kohtaan — kun äsken puhuttiin ihmisoikeuksista täällä ministeri Haaviston ollessa paikalla ja käytiin Suomen ihmisoikeustilannetta läpi — että aloitan ensimmäisenä Euroopan neuvoston päätöslauselmasta:

”Kun koronarokotusohjelmat tammikuussa 2021 käynnistyivät laajamittaisesti suuressa osassa maailmaa mukaan lukien Eurooppa, Euroopan neuvoston yleiskokous hyväksyi päätöslauselman numero 2361 koskien covid-19-rokotteeseen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Euroopan neuvosto on vanhin ja maanosamme johtava ihmisoikeusjärjestö. Se on perustettu vuonna 1949, ja se koostuu 47 jäsenvaltiosta, mukaan lukien Suomi. Järjestö pyrkii sääntöjensä mukaan suojelemaan ihmisoikeuksia ja moniarvoista demokratiaa.” Täällä hyvin usein varsinkin tuolta salin vasemmalta laidalta vedotaan ihmisoikeuksiin, ja nyt meillä on tämmöinen järjestö, joka on tämmöisen päätöslauselman antanut.

”Päätöslauselman kohdassa 7 eri alakohdissa kehoitetaan jäsenvaltioita muun muassa huolehtimaan, että turvallisia ja tehokkaita rokotteita on tarjolla kaikille, jotka niitä haluavat, että kansalaisia informoidaan siitä, että rokotus ei ole pakollinen, ja että ketään ei poliittisesti eikä sosiaalisesti eikä muutenkaan painosteta ottamaan rokotetta. Jäsenmaiden tulisi taata, että ketään ei syrjitä siksi, että ei ole ottanut rokotetta, riippumatta siitä, onko rokottautumatta jättäytymisen peruste terveydellinen tai periaatteellinen.

Tätä taustaa vasten Suomessakin käyttöön otettu perusoikeusjärjestelmän kannalta ongelmallinen ja vapaaehtoiseen rokotteeseen sidottu, perusoikeuksia ehdollistava koronapassijärjestelmä on ristiriidassa Euroopan neuvoston päätöslauselman suositusten kanssa.” Eli ne ihmisoikeudet.

Arvoisa puhemies! ”EU:n koronatodistuksen kansallista käyttöä koskevan tartuntatautilain 58 i §:n perustuslainmukaisuusarviointia on kritisoinut Lapin yliopiston julkisoikeuden dosentti Matti Muukkonen kiinnittämällä huomiota siihen, että lainsäädännössä ter-

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

veet rokottamattomat asetettiin epäyhdenvertaiseen asemaan suhteessa muihin ihmisiin sillä perusteella, että he eivät olleet ottaneet vapaaehtoista rokotusta. Itä-Suomen yliopiston julkisoikeuden professori Tomi Voutilainen on todennut, että rokotekattavuuden lisääminen ei ole itsessään hyväksyttävä peruste rokotepassin avulla toteutettavalle perusoikeuksien rajoittamiselle. Helsingin yliopiston julkisoikeuden professori Toomas Kotkas on kirjoituksessaan todennut, että rokotepassilla ei voida luoda rokotetuille 'erioikeuksia', kuten esimerkiksi pääsyä ravintolaan tai osallistumisoikeutta harrastuksiin, siten, että rokottamattomilta kielletäisiin edellä mainittuihin tilaisuuksiin pääsy kokonaan rokottamattomuuden johdosta. Valtiosääntöoikeuden dosentti Pauli Rautiaisen mukaan koronatodistus ei ole hyväksyttävä, jos se ei ole epidemiologisesta näkökulmasta epidemian hallinnan kannalta välttämätön.”

Arvoisa puhemies! Nämä kaikki kokeneet professorit ja dosentit ovat sitä mieltä, että on välittömästi kumottava tämä lainsäädäntö.

”Jos välttämättömyyskynnys ei ylity, pitäisi koronapassisäännös kumota oikeudettomana perusoikeusrajoituksena. Näin poliitikot eivät ole kuitenkaan toimineet, vaan perusoikeusrajoitus on säilynyt lainsäädännössämme 'jäädytettynä', vähän kuin entisaikoina koi-vunvitsa eteishyllyllä lapsille pelotteena. Rautiaisen mukaan korona-aikana yhteiskuntaan vaikuttaisi syntyneen 'kunniantomien huono-osaisten' tai 'vääränlaisten ihmisten' ryhmiä, joiden asemaa ei tarvitse arvioida perustuslakikontrollissa yhtä huolellisesti kuin keskiver-toihmisen asemaa. Samaan yhdenvertaisuusproblematiikkaan on kiinnittänyt huomiota myös Muukkonen. On erittäin huolestuttavaa, etteivät perustuslakivaliokunta tai sen kuulemat valtiosääntöoikeuden asiantuntijat ole kyenneet tunnistamaan koronapassia koske-neessa käsittelyssä edellä mainittuja, varsin ilmeisiä perusoikeusjännitteitä.”

Arvoisa puhemies! Toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa tämän nopeasti kä-sittelyyn. Koronapassi on vaarallinen ennakkotapaus ja perusoikeuksia ehdollistava. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Turtiainen, olkaa hyvä.

17.56 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpään lakialoite on ilman muuta kannatettava kuten hänen aiempikin, viime viikolla lähetekeskustelussa ollut aloit-teensa, jossa vaaditaan terveydenhuollon henkilöstön kurjistamisen lopettamista. Mitään passeja ei olisi pitänyt koskaan ottaakaan käyttöön kuten ei muitakaan ihmisten elämää ja yrittämistä ja yhteiskunnan vakautta heikentäviä rajoituksia.

Olemme luisumassa kontrolliyhteiskuntaan, jos tätä karmeaa kehitystä ei pysäytetä. Näillä järjettömillä toimilla on totuteltu ihmisiä tulevaan digitaaliseen identiteettiin ja dig-ilompakkoon, jotka ovat omiaan loukkaamaan vakavasti ihmisten vapautta, yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta. Kiinassa sellainen hirmuhallintoa palveleva järjestelmä on jo pitkällä. Valta turmelee, ja kun valta vielä keskitetään tiiviiseen johtoon, siitä ei seuraa mi-tään hyvää, sillä ihminen on luonnostaan pahan palvelija.

Viime sotiemme jälkeen saimme elää pitkään vapaassa maassa, kunnes presidentti Koi-viston ajasta alkaen olemme luisuneet kohti totaalista pimeyttä, joka johtaa väistämättä horjuttamiseen tai vähintään levottomuuksiin, kun sitä vastaan aletaan kapinoimaan, ellei tätä hulluutta lopeteta nyt. On huomattava, että kaikki liittyy kaikkeen tässä kehityksessä ja

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

koronapassi on vain yksi keino muiden joukossa, jolla kansaa yritetään alistaa. Kansan ja sen edustajien on nyt viimeinen aika herätä tästä sikeästä, pahasta unesta ennen kuin se on myöhäistä.

Arvoisa puhemies ja hyvät kollegat! Lopetetaan tämä älyttömyys ja ryhdytään yhdessä rakentamaan tätä yhteiskuntaa takaisin kuntoon. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

17.58 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tämä koronapassi on varsin epäonnistunut keilu, kuten jo itse asiassa tätä lakia säädettyänsäkin kyllä kerrottiin. Ei se kovin kauan kenenkä käytössä olemaan, ennen kuin se otettiin pois käytöstä. Itsekin muistan sitä näyttäneeni yhtenä päivänä tasan kaksi kertaa, ja eipä olisi ollut välttämätön kumpikaan näistä. Eli en koe siitä hirveää hyötyä saaneeni, eivätkä ne yrittäjätäkään varmasti siitä paljon hyötyneet, keille sitä esitin.

Tällaiset koronapassin kaltaiset toimet perustuvat, tai niiden ainakin pitäisi perustua, siihen, että ne ovat välttämättömiä, oikeasuhtaisia ja tarkkarajaisia. Ei näitä pitäisi säätää varmuuden vuoksi eikä jättää voimaan varmuuden vuoksi, vaan ne pitäisi kumota heti, kun niillä ei enää tosiasiallisesti ole näitä mainittuja välttämättömyysperusteita. Nyt on niin, että omikronvariantin myötä on asiallisesti täysin selvä tilanne, että rokote ei edes täytenä sarjana estä tartunnan saamista eikä sen levittämistä. Tartuntaluvut näilläkin testausmäärillä ovat aivan järkyttävän paljon suurempia kuin aiemmissa koronan vaiheissa, eli tauti leviää todella voimakkaasti, niin kuin saamme kuulla eri ihmisten siihen sairastuneen. Mutta sitten toisaalta näiden tapausten vakavuus ei ole niin suuri kuin aiemmin, eli puhutaan jo varsin erilaisesta sairaudesta kuin alun perin. Eli ei voi ajatella, että tämä jätettäisiin varmuuden vuoksi päälle. Päinvastoin on ilmeistä, että kun rokote nyt kerran ei estä tartunnan saamista eikä sen levittämistä, mutta se kuitenkin ilmeisesti estää vakavampien oireiden saamista, niin on todennäköistä, että itse asiassa rokotteen saanut henkilö saattaa levittää sitä tautia tietämättään helpommin kuin rokotetta saamaton henkilö, joka kenties saa kovemmat oireet ja jää niiden takia kotiin.

Nyt siis ei ole niin, että koronapassin näyttäminen kertoisi kenellekään sitä, että henkilö ei voi tautia levittää, häneltä ei sitä tautia voi saada, eli sen tosiasiallinen merkitys poistuu siinä, ja sen olemassaolo toimisi ainoastaan enää painostuksena rokotteen ottamiseen, mitä perustetta sen käyttöönotossa ei käytetty eikä sitä perustetta myöskään perustuslakivaliokunta arvioinut. Ei perustuslakivaliokunta ole sellaista perustetta koskaan hyväksynyt, eli tämä pitäisikin nyt ottaa pois käytöstä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juuso.

18.01 **Kaisa Juuso ps:** Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset vastustivat rokotepassin, koronapassin, käyttöönottoa alusta asti muun muassa sillä perusteella, että tiedettiin jo silloin, että tartunta läpäisee nämä rokotteet eli ne eivät estä sitä tartuttavuutta. Tämän ensimmäisen kerran totesi Lapissa infektioylilääkäri Markku Broas, ja se oli syyskuussa. Kun koronapassi sitten kuitenkin otettiin käyttöön, niin mitä tapahtui? Se oli kaksi kuukautta käytössä, ja meillä oli valtava, valtava epidemia Suomessa. Sehän levisi käsiin, korona, kun ihmiset sitten pääsivät koronapassin varjolla ravintoloihin ja tapahtumiin. Kyllähän siinäkin jo nähtiin, kyllä tilastot näyttivät, että todella koronapassi ei estä tartuntoja vaan

Pöytäkirja PTK 10/2022 vp

niitä levitettiin edelleen todella tehokkaasti koronapassin varjolla, joka jouduttiin sitten välipäivinä ottamaan pois käytöstä. Se on nyt hyllyllä ja toivottavasti siellä pysyykin, koska nyt on tullut uusia tutkimuksia. Muun muassa The Lancet julkaisi tammikuussa koontiartikkelin tutkimuksesta, missä selvitettiin deltaviruksen tarttumista rokotettujen ja rokottamattomien välillä, ja näissä vertaisarvioituissa tutkimuksissa on todettu, että se rokote ei millään tavalla estä sitä tartuntaa vaan sekä rokotetut että rokottamattomat levittävät virus-ta aivan yhtä tehokkaasti. Tämä oli tosiaan tiedossa jo syyskuussa, ja tällä perusteella esitimme, että koronapassia ei oteta käyttöön. Täytyy todeta, että perussuomalaiset olivat oikeassa tässä asiassa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

12. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 17.2.2022 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.29.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola